

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

**TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA HUZUREVLERİNDE
KALAN YAŞLI KADINLARIN YAŞAM DENEYİMLERİ**

Merve ARSLAN

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2021

TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA HUZUREVLERİNDE KALAN YAŞLI
KADINLARIN YAŞAM DENEYİMLERİ

Merve ARSLAN

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2021

TEŞEKKÜR

Tez konumun belirlenmesinden tamamlanmasına kadar bilgi ve deneyimleriyle bana her aşamada destek olan, yapıcı eleştirileriyle çalışmama katkılar sunan, güler yüzü ve motivasyonumu artıran konuşmalarıyla yoluma ışık tutan değerli danışman hocam Doç. Dr. Nilgün KÜÇÜKKARACA'ya en içten teşekkürlerimi sunarım. En bunaldığım anlarda yaptığı ufku açıcı sohbetleriyle ve akademik birikimiyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmadı.

Tez savunma jürimde yer almayı kabul ederek çalışmamın gelişmesine engin bilgi ve tecrübeleriyle desteklerini sunan kıymetli hocalarım Doç. Dr. Ercüment ERBAY'a ve Doç. Dr. Melahat DEMİRBİLEK'e çok teşekkür ederim. Tezime yoğunlaştığım bu süreçte gözden kaçırdığım noktaları benimle paylaşmaları ve tezimin tamamlanmasında verdikleri katkılar benim için çok değerliydi.

Hem tezimle uğraştığım hem de hayatımda geçiş süreci yaşadığım bu dönemde kapısını çaldığımda ilgisini ve hoşgörüsünü benden esirgemeyen, her daim öğrencilerinin yanında olan ve bunu çok samimi bir şekilde hissettiren çok kıymetli Prof. Dr. Musa Yaşar SAĞLAM'a çok içten teşekkür ediyorum.

Huzurevleri personelinin iş yükünün çok arttığı bu zorlu pandemi sürecinde bana vakit ayırarak görüşmelerimin yapılmasına çok büyük katkılar sunan öncelikle Özel Talya Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi müdürü Nuray Hanım'a ve diğer huzurevlerinde çalışan sosyal hizmet uzmanlarına çok teşekkür ederim.

Değerli zamanlarını benim için ayırarak sorularıma büyük bir özenle yanıt veren ve kıymetli hayat tecrübelerini benimle paylaşan sevgili katılımcılara büyük bir teşekkür borçluyum. Onların varlıkları hem araştırmamın hem de benim fikirlerimin zenginleşmesinde çok büyük bir rol oynadı.

Son olarak hayatımın her anında bilgileri ve ufuklarıyla bana yol gösteren ve daima elimden tutan sevgili annem ve babama, yorulduğum anlarda bana güç olan kardeşlerime ve bu yoğun süreçte motivasyonumu arttırmak için büyük bir çaba sarf eden, varlığıyla bile bana çok büyük bir destek olan hayat arkadaşım canım eşime sonsuz teşekkür ederim...

ÖZET

ARSLAN, Merve. *Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Yaşam Deneyimleri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2021.

Bu araştırma huzurevinde kalan yaşlı kadınların gençlik ve yetişkinlik döneminde yaşadıkları cinsiyete özgü sorunların toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ekolojik sistem yaklaşımı bağlamında değerlendirilmesi ve bu sorunların yaşlılık dönemine olan etkisinin ortaya konulması amacıyla yapılmıştır. Yaşlılık dönemine ilişkin araştırmaların yaygın olmasına rağmen yaşlılık dönemini kadın odağında ele alan çalışmaların oldukça sınırlı olması sebebiyle bu araştırmanın kadınların yaşlılığı konusundaki bilgi eksikliğinin giderilmesine katkı sunacağı umulmaktadır. Araştırmada metodolojik olarak nicel araştırma deseni kullanılmış ve araştırma genel tarama modelinde yapılmıştır. Araştırma Ankara ilinde 4 farklı özel huzurevlerinde yaşayan 76 yaşlı kadınla yürütülmüş ve araştırmanın verileri araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın verilerinin toplanması esnasında, tüm dünya genelinde Covid-19 pandemi sürecinin yaşanması nedeniyle huzurevlerine girişlerin yasaklanması üzerine araştırmanın verilerinin bir kısmı araştırmacının gerçekleştirdiği yüz yüze görüşmelerle toplanırken büyük bir kısmı ise huzurevlerinde çalışan sosyal hizmet uzmanları aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda ulaşılan önemli sonuçlar şöyledir: Yaşlı kadınların genelinde dul olduğu ve çevrenin baskısından çekinme ya da kadınların tekrar evlenmesini uygun bulmama gibi toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden kaynaklanan kalıp yargılardan dolayı yeniden evlenmeyi düşünmedikleri tespit edilmiştir. Yaşlı kadınların eğitim durumlarına bakıldığında neredeyse yarıya yakını toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden dolayı ilköğretim eğitimlerini bile tamamlayamamıştır. Katılımcıların ekonomik durumlarına bakıldığında çoğunluğunun ev hanımı ve sosyal güvencesiz olduğu tespit edilmiştir. Yaşlı kadınların aile içerisindeki rol ve sorumluluklara ilişkin düşüncelerine bakıldığında bazı konularda toplumsal cinsiyet rollerinin etkisinin olduğu görülmektedir. Araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda; yaşlı kadınların yaşamın önceki dönemlerinde eğitim imkanlarına erişimde engeller yaşamaması, çalışma yaşamında cinsiyetçi ayrımcılıklarla karşılaşması,

evlilik ve aile içi ilişkilerinde toplumsal cinsiyet rollerine bağlı hayat sürmesi ve medeni durumuna dair sorunlarla karşı karşıya kalması yaşlılık döneminde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan daha derin problemler yaşamasına neden olduğu ortaya konulmuştur.

Anahtar Sözcükler

Yaşlı kadınlar, yaşlı kadınların sorunları, toplumsal cinsiyet eşitsizliği

ABSTRACT

ARSLAN, Merve. *Life Experiences of Elderly Women Who Stay in the Nursing Homes in the Context of Gender*, Master's Thesis, Ankara, 2021.

This study was conducted for the purpose of evaluating the gender-specific issues that elderly women encountered in their youth and adulthood who are now residents of the nursing home, in the context of gender inequality and ecological system approach and to reveal the effects of these problems on old age. Despite the fact that there are various researches conducted on old age, it is expected that this study will provide missing information about elderly women since there are limited number of studies on old age focusing on women. Methodologically, quantitative research design was applied and the research was conducted in general survey model. The research was carried out with 76 elderly women living in 4 different private nursing homes in Ankara and the data were collected through the interview form prepared by the researcher. Most of the data were collected through social care specialists working in nursing homes since it was banned to enter the building due to the measures taken for Covid 19, while some of the data were collected through face-to-face interviews conducted by the researcher. The notable research results are as follows: it has been determined that the elderly women are widows in general and that they do not consider remarriage because of the stereotypes arising from social gender inequalities such as fear of social pressure or people not finding it appropriate for women to remarry. Considering the educational status of elderly women, almost half of them could not even complete their primary school education. Considering the economic status of the participants, it was determined that the majority of them were housewives and had no social security. When the opinions of elderly women on roles and responsibilities in the family were examined, it is seen that gender roles have an effect on several issues. As a result of the findings of the study, it has been revealed that the obstacles experienced by elderly women in accessing education opportunities in the previous periods of their lives, facing with sexist discrimination in working life, living according to gender roles in marriage and family

relations, and facing problems related to marital status caused women to have deeper issues in their old age due to gender inequality.

Keywords

Elderly women, issues of elderly women, social gender inequality

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	iv
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	x
KISALTMALAR DİZİNİ	xiv
TABLolar DİZİNİ	xv
ŞEKİLLER DİZİNİ	xviii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERVE	3
1.1. YAŞLILIK DÖNEMİNE GENEL BİR BAKIŞ.....	3
1.1.1. Yaşlanma, Yaşlılık ve Yaşlılığın Sınıflandırılması	3
1.1.2. Dünyada ve Ülkemizde Yaşlı Nüfus	6
1.1.3. Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Sosyal Politika Uygulamaları	8
1.2. YAŞLILIKTA TOPLUMSAL CİNSİYET.....	12
1.2.1. Toplumsal Cinsiyet Rollerini.....	12
1.2.2. Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Kuramlar.....	14
1.2.3. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği.....	16
1.2.4. Toplumsal Cinsiyet ve Yaşlılık Arasındaki İlişki.....	17
1.2.5. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Bağlamında Yaşlı Kadınların Sorunları ...	20
1.2.5.1. Medeni Durum ve Dul Kalma.....	20
1.2.5.2. Yalnızlık	23
1.2.5.3. Yoksulluk	25
1.2.5.4. Çalışma Hayatı	27

1.2.5.5. Sosyal Güvenlik	28
1.2.5.6. İhmal ve İstismar	31
1.2.5.7. Psikolojik Sorunlar	32
1.2.5.8. Eğitim Sorunları	33
1.2.5.9. Üretkenlik ve Rol Performansı Sorunu	34
1.2.5.10. Sağlık Sorunları	35
1.3. SOSYAL HİZMET AÇISINDAN TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA YAŞLI KADINLARIN YAŞAM DENEYİMLERİNİ DEĞERLENDİRME.....	37
1.3.1. Yaşlılık Dönemine Feminist Sosyal Hizmetin Bakışı	37
1.3.2. Yaşlılık Dönemine Ekolojik Sistem Yaklaşımının Bakışı	38
1.3.3. Ekolojik Sistem Yaklaşımının Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Yaşlı Kadınların Yaşam Deneyimlerine Bakışı	41
1.4. ARAŞTIRMANIN SORUNU	43
1.5. ARAŞTIRMANIN AMACI	44
1.6. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	45
1.7. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI	46
1.8. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	47
1.9. TANIMLAR	47
2. BÖLÜM: GEREÇ VE YÖNTEM.....	49
2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	49
2.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ	49
2.3. VERİ TOPLAMA SÜRECİ.....	50
2.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	51
2.5. VERİLERİN ÇÖZÜMLERİ.....	52
2.6. SÜRE VE OLANAKLAR	52

2.7. ETİK KONULAR.....	52
3. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM	54
3.1. HUZUREVLERİNDE KALAN YAŞLI KADINLARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	55
3.2. HUZUREVLERİNDE KALAN YAŞLI KADINLARIN ÇOCUKLARIYLA YA DA YAKINLARIYLA OLAN İLİŞKİLERİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	56
3.3. HUZUREVLERİNDE KALAN YAŞLI KADINLARIN TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA YAŞAM DENEYİMLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	63
3.3.1. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Medeni Durumlarına Dair Yaşam Deneyimlerine İlişkin Bulgular	63
3.3.2. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Eğitim Durumlarına Dair Yaşam Deneyimlerine İlişkin Bulgular.....	73
3.3.3. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Ekonomik Durumları ve Çalışma Hayatlarına Dair Yaşam Deneyimlerine İlişkin Bulgular	79
3.3.4. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Aile Yaşamlarına ve Evlilik İçi Rollere Dair Yaşam Deneyimlerine İlişkin Bulgular	90
3.3.5. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Sağlık Durumlarına Dair Yaşam Deneyimlerine İlişkin Bulgular	95
3.3.6. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Yaşlılıkla İlgili Düşüncelerine ve Huzurevinde Yaşam Deneyimlerine İlişkin Bulgular	100
4. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER.....	116
4.1. SONUÇ.....	116
4.1.1. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Demografik Özelliklerine İlişkin Sonuçlar	116
4.1.2. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Çocuklarıyla ya da Yakınlarıyla Olan İlişkilerine İlişkin Sonuçlar.....	116

4.1.3 Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Yaşam Deneyimlerine İlişkin Sonuçlar	117
4.1.3.1. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Medeni Durumlarına Dair Yaşam Deneyimlerine İlişkin Sonuçlar	118
4.1.3.2. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Eğitim Durumlarına Dair Yaşam Deneyimlerine İlişkin Sonuçlar	119
4.1.3.3. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Ekonomik Durumları ve Çalışma Hayatlarına Dair Yaşam Deneyimlerine İlişkin Sonuçlar	120
4.1.3.4. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Aile Yaşamlarına ve Evlilik İçi Toplumsal Rollerine Dair Yaşam Deneyimlerine İlişkin Sonuçlar	122
4.1.3.5. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Sağlık Durumlarına Dair Yaşam Deneyimlerine İlişkin Sonuçlar	123
4.1.3.6. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Yaşlılıkla İlgili Düşüncelerine ve Huzurevinde Yaşam Deneyimlerine İlişkin Sonuçlar	124
4.2. ÖNERİLER.....	126
KAYNAKÇA	133
EKLER.....	146
EK-1: AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU	146
EK-2: GÖRÜŞME FORMU	149
EK-3: HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ETİK KOMİSYONU İZİNİ.....	160

KISALTMALAR DİZİNİ

ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
AÇSHB:	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
BM:	Birleşmiş Milletler
DİE:	Devlet İstatistik Enstitüsü
DSÖ:	Dünya Sağlık Örgütü
HYBRM:	Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi
İŞKUR:	Türkiye İş Kurumu
MEB:	Milli Eğitim Bakanlığı
SSK:	Sosyal Sigortalar Kurumu
SGK:	Sosyal Güvenlik Kurumu
TÜİK:	Türkiye İstatistik Kurumu
UNECE:	United Nations Economic Commission for Europe
Vb.:	Ve benzeri

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Yaşlarının Dağılımı.....	55
Tablo 2. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Yaşamlarını En Uzun Süre Geçirdikleri Yerin Dağılımı	56
Tablo 3. Huzurevinde Kalan Yaşlı Kadınların Çocuklarının Sayısının Dağılımı	57
Tablo 4. Huzurevinde Kalan Yaşlı Kadınların Torunlarının Sayısının Dağılımı.....	57
Tablo 5. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Çocuklarıyla Olan İlişkisinin Dağılımı	58
Tablo 6. Huzurevlerinde Kalan Çocukları Olmayan Yaşlı Kadınların En Yakınlarının Dağılımı	59
Tablo 7. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların En Yakınlarıyla İlişkisinin Dağılımı.....	60
Tablo 8. Huzurevinde Kalan Yaşlı Kadınların Yaşlılıkla Birlikte Aile İlişkilerinin Değişme Durumunun Dağılımı	61
Tablo 9. Huzurevinde Kalan Yaşlı Kadınların Çocuklarının Ekonomik Olarak Beklentilerinin Dağılımı.....	62
Tablo 10. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Medeni Durumlarının Dağılımı	64
Tablo 11. Huzurevinde Kalan Yaşlı Kadınların Evlendikleri Yaşın Dağılımı.....	65
Tablo 12. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Eşlerini Kaybederek Yalnız Yaşadıkları Zamanın Dağılımı	66
Tablo 13. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Dul Kaldıktan Sonra Yaşadıkları Sorunların Dağılımı.....	68
Tablo 14. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Yeniden Evlenmeyi Düşünme Durumlarının Dağılımı.....	70
Tablo 15. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Yeniden Evlenmesi Önündeki Engellerin Dağılımı.....	71
Tablo 16. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Eğitim Durumunun Dağılımı	73
Tablo 17. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Eşlerinin Eğitim Durumunun Dağılımı	75
Tablo 18. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Eğitim Hayatlarına Devam Etme İsteklerinin Dağılımı	76

Tablo 19. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Öğrenim Hayatlarını Yarıda Bırakmalarının Sebeplerinin Dağılımı	77
Tablo 20. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Mesleklerinin Dağılımı	79
Tablo 21. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Geçimlerini Temin Etme Durumlarının Dağılımı.....	80
Tablo 22. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Gelirlerinin Yeterlilik Derecesinin Dağılımı	81
Tablo 23. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Bağlı Oldukları Sosyal Güvenlik Kurumlarının Dağılımı.....	82
Tablo 24. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Çalışması Önündeki Engellerin Dağılımı	83
Tablo 25. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Ekonomik Özgürlüğünün Olmamasının Etkilerinin Dağılımı.....	85
Tablo 26. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Çalışma Hayatına Katılım İsteklerinin Dağılımı	86
Tablo 27. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınları Çalışma Yaşamına Yönelten Etmelerin Dağılımı.....	87
Tablo 28. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınları Çalışma Yaşamında Karşılaştıkları Zorlukların Dağılımı	88
Tablo 29. Huzurevinde Kalan Yaşlı Kadınların Çalışma Yaşamına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	89
Tablo 30. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Evliliğe İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	91
Tablo 31. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Rollere İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	93
Tablo 32. Huzurevinde Kalan Yaşlı Kadınların Torunlarına Bakma Durumunun Dağılımı	94
Tablo 33. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Hastalıklarının Dağılımı.....	96
Tablo 34. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Günlük Yaşam Becerilerini Yerine Getirme Durumunun Dağılımı	97
Tablo 35. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Yaşlılık Döneminde İhmal ya da İstismar Yaşama Durumlarının Dağılımı	98

Tablo 36. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Gençlik ya da Yetişkinlik Döneminde İhmal ya da İstismar Yaşama Durumlarının Dağılımı	98
Tablo 37. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların İstismara En Çok Kimin Maruz Kaldığına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	99
Tablo 38. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Yaşlılık Dönemine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	101
Tablo 39. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Yaşama İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	102
Tablo 40. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Yaşlılık Döneminin En Güzel Yanına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	103
Tablo 41. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Yaşlılık Döneminde Yaşadıklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	104
Tablo 42. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Boş Zamanlarını Değerlendirme Şekillerinin Dağılımı.....	106
Tablo 43. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Sosyokültürel Etkinliklere Katılma Durumunun Dağılımı	107
Tablo 44. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Huzurevinde Bulunma Sürelerinin Dağılımı	108
Tablo 45. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Huzurevine Gelmeden Önce Yaşadıkları Yerlerin Dağılımı.....	109
Tablo 46. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Huzurevine Kendi İstekleriyle Gelme Durumunun Dağılımı	110
Tablo 47. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Huzurevini Tercih Etme Nedenlerinin Dağılımı.....	110
Tablo 48. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Huzurevinden Memnuniyet Durumlarının Dağılımı.....	111
Tablo 49. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Seçme Şansı Olsa Yaşamak İstedikleri Yerin Dağılımı	112
Tablo 50. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Huzurevinde Yaşamı Tavsiye Etme Durumlarının Dağılımı.....	113
Tablo 51. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Huzurevine İlişkin Düşüncelerinin Dağılımı	114

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Çoklu Sistemlerle Etkileşim	39
--	----

GİRİŞ

Tıp alanında yaşanan gelişmelerle ve hayat konforunun artmasıyla ortalama yaşam süresinin uzaması ayrıca modernleşmenin etkisiyle doğum oranlarının azalmasıyla birlikte nüfus içerisindeki yaşlı bireylerin oranı giderek artmaktadır. Yaşlılık, günümüzde özellikle gelişmiş ülkelerin sorunuyken gelecek yıllarda gelişmekte olan ülkelerin de bu sorunla karşı karşıya kalma ihtimalleri oldukça yüksektir. Yapılan nüfus araştırmaları dünyanın pek çok yerinde ve ülkemizde kadınların yaşam ömrünün erkeklere göre daha uzun olduğunu ortaya koymaktadır. Erkeklere göre daha uzun yıllar yaşamak, kadınlar açısından bir avantajmış gibi gözükse de aslında bu durum kadınların, yaşlılık dönemine ilişkin kayıp ve çöküşleri içeren sorunları daha fazla deneyimlemesine neden olmaktadır. Üstelik kadınlar yaşlılık döneminde yalnızca fiziksel güçlerde azalma, biyolojik kapasitede eksilme, bilişsel fonksiyonların gerilemesi ve rol ve statü kaybı gibi yaşlılığın kendine has sorunlarını değil yaşamın erken döneminden itibaren yaşadıkları toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri sorununun birikimini de yoğun bir şekilde yaşamaktadır.

Yaşlı bireyler içerisinde kadınların sayısı giderek artmakta ve bu durum literatürde “yaşlılığın kadınlaşması” olarak geçmektedir. Kadınlar yaşamın her döneminde olduğu gibi yaşlılık döneminde de dönemin yalnızca kendine özgü sorunlarıyla karşı karşıya kalmamakta aynı zamanda hayatlarının her alanını saran toplumsal cinsiyet eşitsizlikleriyle de mücadele etmektedir. Bu anlamda yaşlılık döneminde kadınların ve erkeklerin yaşadığı sorunlar birbirinden farklılaşmakta ve yaşlı kadınların sorunları yaşlı erkeklerin sorunlarına göre daha karmaşık bir hal almaktadır.

Kadınlar doğdukları andan itibaren ataerkil bir düzenin hakim olduğu toplumda yaşam sürmeye başlamakta ve toplumlarda benimsenen cinsiyet kültürünün etkisiyle kendilerinden beklenen davranış kalıplarını yerine getirmek zorunda kalmaktadır. Kadınlar, toplumsal yapı içerisinde erkek olmanın kadın olmaya daha üstün olarak kabul edilmesi yani ikincil konumları nedeniyle pek çok alanda ayrımcılıklar ve önyargılar yaşamaktadır. Kadınlar eğitim imkanlarına erişimde çeşitli kısıtlamalar yaşamakta ve erkeklere göre eğitim düzeyleri daha düşük bir yaşam sürmektedir. Eğitim

düzeyi yüksek olmayan kadınlar ya çalışma hayatının dışında kalmakta ya da enformal sektörlerde düşük statüde ve düşük maaşlarda işgücü piyasası içerisinde yer almaktadır. Kadınlar toplumsal yapıda hakim olan cinsiyet kültürünün etkisiyle ev ve ev içi alanlarda rol alabilmekte ve üretim faaliyetlerinin olduğu kamusal alanlarda kendilerine rol edinmemektedir. Patriyarki sistemlerde erkekler kadınlar üzerinde söz hakkına sahip olmakta ve kadınlar geleceklerini erkeklerin istediği şekilde yönlendirmek zorunda kalmakta ve genellikle erkeklere bağımlı bir yaşam sürmek durumunda kalmaktadır. Yaşamın ilk yıllarından itibaren kadınların yaşadıkları bu eşitsizlikler ve ayrımcılıklar birikerek yaşlılık döneminde kadınların yaşlılık deneyimlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Yaşlılık döneminde kadınlar eğitimsizlik, sosyal güvencesizlik, yoksulluk, bağımlılık, dulluk gibi çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır.

Bu çalışmada yaşlı kadınların yaşlılık döneminde yaşadığı sorunlarda yaşamın ilk yıllarından itibaren maruz kaldıkları toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin etkileri araştırılacaktır. Kadınların çocukluk yaşlardan itibaren toplumsal cinsiyet rollerine uygun bir biçimde yaşam sürmelerinin yaşlılık deneyimlerini nasıl etkilediği ortaya konulmaya çalışılacaktır. Ayrıca yaşlı kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında yaşadıkları sorunlar “çevresi içinde birey” anlayışını benimseyen ekolojik sistem yaklaşımı bağlamında değerlendirilecektir.

1. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde kuramsal çerçeve kapsamında öncelikle yaşlılık döneminin genel özelliklerine ve yaşlılara yönelik sosyal politika uygulamalarına yer verilmiştir. Sonrasında ise yaşlılık döneminin toplumsal cinsiyet kapsamında değerlendirilebilmesi ise toplumsal cinsiyet rollerine, toplumsal cinsiyet rolleri kuramlarına, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine, toplumsal cinsiyet ve yaşlılık arasındaki ilişkiye ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında yaşlı kadınların sorunlarına, yaşlılık dönemine feminist sosyal hizmetin bakışına ve ekolojik sistem yaklaşımının toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında yaşlı kadınların sorunlarına yer verilmiştir.

1.1. YAŞLILIK DÖNEMİNE GENEL BİR BAKIŞ

1.1.1. Yaşlanma, Yaşlılık ve Yaşlılığın Sınıflandırılması

Yaşlılık ve yaşlanma kavramları sık sık birbirinin yerine kullanılsa da bu iki kavram arasındaki en önemli ayrım yaşlanmanın genel anlamıyla bir süreci ifade etmesi yaşlılığın ise bir dönemi kapsamasıdır. Yaşlanma kişinin doğumuyla başlayan bir süreç, yaşlılık ise bu sürecin sonucunda ortaya çıkan bir dönemdir.

Yaşlılık, bireylerde bazı değişimlerle beraber kayıp ve çöküşleri meydana getiren yaşam süresinin geç dönemini ifade etmektedir. Yaşlılık döneminde fiziksel kayıplarla beraber çevresel, kültürel ve ekonomik kayıplar da yaşanmaktadır. Bu sebeple yaşlılığın tıbbi boyutu olduğu kadar toplumsal bir boyutu da bulunmaktadır (Onat, 2007). Çok boyutlu bir olgu olan yaşlılığın fiziksel, psikolojik ve sosyal boyutları ile değerlendirilmesi gerekmektedir.

Yaşlılık dönemi kayıplar kadar kazançların da yaşandığı bir yaşam dönemidir. Yaşlılık dönemindeki bireyler hayattan edindikleri deneyimlerle beraber bilgi birikimi ve

tecrübe gibi psişik gelişmeler de yaşamaktadır. Yaşın ilerlemesiyle beraber yaşlı birey bir gençten daha fazla yaşam tecrübesine ve bilgi birikimine sahip olmakta ve kişinin olayları ve durumları analiz etme yeteneği artmaktadır. Bu sayede yaşlı birey bir gencin geleceği pozisyonlardan daha yüksek konumlara gelebilmektedir. Görüldüğü gibi yaşlılık dönemi hem kayıpların hem de kazançların yaşandığı yaşamın son dönemidir (Kalaycı, 2015).

Çeşitli açılardan ele alınan yaşlanma kavramına odaklandığı noktaya göre farklı sınıflandırmalar yapılmaktadır. Bu sınıflandırmalar bireyin takvimsel yaşına psikolojik durumuna, fizyolojik özelliklerine, toplum içindeki statü ve rolüne göre değerlendirilerek yapılmaktadır.

Biyolojik Yaşlanma: Uyanık (2017, s. 70)'a göre biyolojik yaşlanma insan vücudunda meydana gelen yapısal ve fonksiyonel değişikliklerdir. Kuşkusuz insan vücudunda meydana gelen bu yapısal ve fonksiyonel değişimler her bireyde görülmekte ve bireylerin molekül, hücre, doku, organ ve sistemlerinde geri dönüşü olmayan tahribatlara yol açmaktadır. Saç ağarması, kas gücünde zayıflama, deri kırışması gibi fizyolojik değişimler biyolojik açıdan yaşlanmanın sonuçlarıdır.

Kronolojik Yaşlanma: Birleşmiş Milletler ve Dünya Sağlık Örgütü yaşlılık tanımını yaparken yaşlılık olgusunu kronolojik açıdan ele almaktadır. Birleşmiş Milletlere göre 60 yaş ve üzerinde olan kişiler yaşlı olarak kabul edilmektedir (Görpelioğlu, 2009, s. 22). Dünya Sağlık Örgütü'ne göre ise eskiden 65 yaş ve üzeri kişiler kronolojik olarak yaşlı kabul edilirken yeni yapılan güncelleme ile 66-79 yaş arası orta yaşlı ifade etmekte, 80 yaş ve üzeri ise yaşlılık dönemi olarak görülmektedir (Çataloğlu, 2018, s. 28). Günümüzde yaşlılığı yalnızca kronolojik yaş itibarıyla değerlendirmek yeterli görülmemektedir. Yaşlılığı sadece takvimsel açıdan ele almak yaşlılık döneminin birçok boyutunu göz ardı etmeye ve yetersiz tanımlamalar yapılmasına neden olmaktadır.

Psikolojik Yaşlanma: Yaşlılığın psikolojik boyutu; zeka, bellek, öğrenme, dikkat, dil, bilişsel esneklik ve akıl yürütme gibi "bilişsel beceriler" ve duygu durum, baş etme becerileri ve güdülenimler gibi "ruhsal davranış" değişimleriyle ilişkilidir (Göka

&Aydemir, 2000, s. 5). Psikolojik yaşlanma kişinin kendisini yaşlılığa hazırlanmamasından ve yaşlı olmayı kabullenememesinden dolayı görülmektedir (Arpacı, 2005, s. 19). Hayatta isteklerini, ideallerini ve hedeflerini tam anlamıyla gerçekleştirememiş bireyler yaşlılık dönemiyle beraber kendilerini daha da yetersiz, işe yaramaz ve yük olarak görmektedirler (Akçay, 2011, s. 18). Buna karşılık hayatı dolu dolu yaşayan bireyler yaşlılık dönemine daha kolay adapte olmaktadır. Üretkenlik döneminde seyahat etmek, çevresine vakit ayırmak, hobi edinmek gibi ertelediği pek çok aktiviteyi yapmak için yaşlılık dönemini bir fırsat olarak görmektedir. (Kalınkara, 2011, s. 105). Kendini yaşlılığa hazırlayamayan birey yetersizlik duygusu, işe yaramama, başkalarına yük olma gibi korkularla karşı karşıya kalmakta ve birey bu korkuları azaltmak için etkinliklerini azaltmakta veya bağımlılık geliştirebilmektedir (Arpacı, 2005, s. 18).

Sosyal Yaşlanma: Sosyal yaşlanma, bireyin zaman içerisinde aldığı yaşa bağlı olarak rol ve statüsünde meydana gelen değişimle ilgilidir. Bireyin toplumsal yaşamında, iş hayatında, sosyal işlerinde gücünün ve yeteneğinin azalarak zamanla kaybolmasıdır (Onur, 1991: 30). Sosyal yaşlılık bireylerin yaşadığı toplumun kendi iç dinamiğine göre değişiklik göstermektedir. Kişinin içinde bulunduğu toplumla etkileşim biçimi sosyal yaşlanma sürecinde son derece önemlidir. Bireyin içinde bulunduğu toplumun yaşa ilişkin normları, diğer bir ifadeyle toplumun belli bir yaş grubundan beklediği davranış kalıpları ve toplumun bu belli yaş grubuna vermiş olduğu değer sosyal yaşlanma sürecini doğrudan etkilemektedir (Karataş, 1990: 105). Aynı toplum içerisinde farklı zamanlarda veya kültürlerde ya da aynı zamanda farklı toplumlarda yaşlılığa atfedilen değerler farklı olabilir (Şentürk, 2018: 29-30). Toplumlardaki yaşlılıkla ilgili kalıp düşünceler ve ön yargılar bireylerin yaşlılıkla ilgili düşüncelerini etkilemekte ve yaşlılığın toplumsal boyutunu ortaya koymaktadır (Akçay, 2011:15).

Ekonomik Yaşlanma: Bireylerin yaşlanmasıyla beraber gücünün azalması iş hayatından çekilmesi, emekli olup gelirlerinin eskiye göre düşmesi, çalışan yaşlı bireylere düşük maaş verilmesi, geçmişte kazandığı parayı sağlık sorunları nedeniyle gelecek için kullanmak zorunda olması gibi sebepler bireyleri ekonomik anlamda sorunlara sürüklemektedir. Yaşlılık döneminde ekonomik sorunlar yaşayan birey sosyal

çevresiyle daha az görüşmekte, kendi hobi ve zevklerine zaman ayıramamakta ve kültürel aktivitelere katılamamaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında ekonomik sorunlar bireylerin yaşam kalitelerini ve refah düzeylerini derinden etkilemektedir.

1.1.2. Dünyada ve Ülkemizde Yaşlı Nüfus

Tıp ve bilimsel alanda yaşanan gelişmelerle birlikte insan ömrü uzamış, modernleşmenin etkisiyle doğum oranları azalmış ve sonuçta toplumlar içerisindeki yaşlı oranı giderek artmaya başlamıştır. Bu durum demografik değişim olarak ifade edilmektedir. Bu durum ise genellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yaşanmaktadır (Mandıracıoğlu, 2010, s. 39).

Yaşlı nüfus artışı bütün ülkelerde aynı şekilde ve hızda kendini göstermemektedir. Ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre yaşlı nüfus artışı ülkeden ülkeye göre farklılık göstermektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yaşlı nüfus oranı diğer ülkelere göre daha fazla artmaktadır. Özellikle Avrupa ülkelerinde sağlık imkanlarının gelişmesi ve doğum oranlarının düşmesiyle yaşlı nüfus sayısı “19. yy”ın sonundan itibaren artışa geçmiştir (Higo & Khan, 2015, s. 151).

Dünya nüfusu hızla yaşlanma eğilimi göstermektedir. 2019 yılında dünya genelindeki toplam nüfus 7.604.656.663 iken toplam nüfus içerisindeki yaşlı nüfusun sayısı 703.711.487 kişidir. Bu sayılara göre dünya genelindeki yaşlı nüfus oranı %9,3’tür. (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2020, s. 2). Yaşlı oranlarının en fazla olduğu ülkeler %34,1 ile Monako, %28,8 ile Japonya ve %22,7 ile Almanya’dır. Türkiye ise 167 ülke arasında 66. sırada yer almaktadır (Amerika Birleşik Devletleri Nüfus Bürosu, 2019).Yapılan çalışmaların ve araştırmaların nüfus projeksiyonlarına göre dünya genelinde yaşlı nüfusun 2025 yılında 1,2 milyara 2050 yılında ise 2 milyara ulaşacağı düşünülmektedir. Dünya üzerinde yaşlı nüfusun %70’nin Asya kıtasında ve gelişmekte olan ülkelerde yaşaması beklenmektedir (Beğer & Yavuzer, 2012, s. 2).

Günümüze kadar geçen süreçte çocuk oranları her zaman yaşlı nüfus oranlarından daha fazla olmuştur. 2020-2025 yılları itibariyle dünya genelindeki yaşlı nüfus sayısının dünya genelindeki çocuk nüfus sayısını geçeceği düşünülmektedir. 2000 yılında dünya genelindeki 5 yaşın altındaki çocuk sayısı 627 milyon iken yaşlı nüfus sayısı 473 milyon olarak belirlenmiştir. 2025 yılında çocuk sayısının 650 milyon, yaşlı nüfusun ise 714 milyon olacağı düşünülmektedir. Rakamlar gösteriyor ki iki nüfus grubu arasındaki farkın yıllar geçtikçe belirgin bir şekilde artacağı ortadadır (Higo & Khan, 2015, s. 149).

Ülkemizde 2019 yılında yaşlı nüfus sayısı 7.550.727 olarak saptanmıştır. Yaşlı nüfus içerisindeki erkeklerin sayısı 3.337.260 iken kadınların sayısı ise 3.732.111 olarak tespit edilmiştir. Toplam nüfus içerisindeki yaşlıların oranı %9,1 olarak saptanırken yaşlı erkeklerin oranı %8,0 kadınların oranı ise %10,2 olarak belirlenmiştir. Yaşlı nüfusun 2019 yılında %62,8'i 65-74 yaş grubunda, %28,2 75-84 yaş grubunda ve %9,1'si 85 ve daha yukarı yaş grubunda bulunmaktadır. Ülkemizde yaşlı nüfusun %0,1'ini meydana getiren 100 yaş ve üzerindeki yaşlı birey sayısı 2019 yılında 5 bin 567 kişidir. Ülkemizde 100 yaşın üzerinde en fazla yaşlıya sahip iller sırasıyla 763 kişi ile İstanbul, 275 kişi ile Ankara ve 242 kişi ile Giresun'dur. 100 yaşın üzerinde en az yaşlıya sahip iller ise sırasıyla 5 kişi ile Bayburt, 6 kişi ile Ardahan ve Karaman'dır (TÜİK, 2019).

Yaşlı nüfusun %55,8 ile büyük bir kısmını kadınlar oluşturmaktadır. Erkeklerin oranı ise %44,2'dir. Ülkemizde bireylerin yaşaması beklenen yaşam ömrü genel için 78,6 yıl, kadınlar için 81,3 yıl, erkekler için ise 75,9 yıl olarak saptanmıştır (TÜİK, 2019). Bu rakamlar doğrultusunda ileri yaşlılık dönemlerini kadınlar erkeklere göre daha fazla görebilmektedir. Bu durum kendi içerisinde bazı sorunları beraberinde getirmektedir. Kadınlara ait olan bireysel ve toplumsal, olumlu veya olumsuz olgular yaşlılık dönemine taşınabilmekte ve yaşlı nüfus içerisinde geniş bir yer kaplayan kadınların yaşlılığın merkezinde olduğu görülmektedir (Canatan, 2008, s. 28).

Coşkun (2019) Birleşmiş Milletler'in tutmuş olduğu kayıtlarda 178 ülke içerisinde 176 ülkede yaşlı kadınların sayısı yaşlı erkeklere göre daha fazla olduğunu söylemiştir. Bu durumun sebebi aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir:

- Sigara, alkol gibi maddeleri erkeklerin kadınlara göre daha fazla kullanması
- İş kazası, trafik kazası gibi kazaları erkeklerin kadınlara göre daha fazla yaşaması
- İş hayatı stresi, ekonomik stres gibi unsurlara erkeklerin daha fazla maruz kalması
- Kalp-damar hastalıkları sebebiyle ani ölümleri erkeklerin daha fazla yaşaması
- Erkeklerin sağlık kontrollerine gereken önemi vermemeleri
- Erkeklerin beslenme konusunda daha dikkatsiz davranmaları
- DNA ve cinsiyetle ilgili hormonların bağışıklık sistemini etkilemesi

1.1.3. Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Sosyal Politika Uygulamaları

Sosyal politika alanındaki en önemli konulardan birisi yaşlılara yönelik üretilmesi beklenen politikalardır. Dünya genelinde ve ülkemizde görülen yaşlı sayısındaki artış sebebiyle yaşlılara yönelik olarak oluşturulacak sosyal politikalar daha fazla önem arz etmektedir. Yaşlı bireylerin sosyal anlamda desteklenmesi ve çeşitli güçlükler yaşadıkları yaşlılık döneminin daha refah içerisinde geçirilmesi için bakım hizmetleri, sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve çeşitli emeklilik sistemleri aracılığıyla yaşlılara yönelik sosyal politikalar uygulanmakta ve geliştirilmektedir (Tuncel & Uzun, 2019, s. 322). Ülkemizde yaşlılara yönelik oluşturulan sosyal politikalar genellikle kurumsal bakım sağlama ve gelir güvencesi oluşturma odaklı uygulamalardan meydana gelmektedir (Karakuş, 2018).

SGK Hizmetleri ve Emekli Dul Yetim Maaşı: Ülkemizde yaşlılar için en önemli devlet desteği ve güvencesi emeklilik görülmektedir. Bireyler ödedikleri primler sonucundan çalışma hayatı sonlandıktan sonra hem emekli maaşı almakta hem de sağlık sigortasından yararlanarak sağlık hizmetlerinden faydalanabilmektedir. Emekli maaşını yaşlı bireyler kendisi alabileceği gibi ölen hak sahibinin maaşından yararlanmakta olan eş, anne, baba ve çocuklar da bulunmaktadır. 2006 yılında SSK, Bağ-Kur ve emekli sandığında tek çatı altında toplanarak Sosyal Güvenlik çatısı altında birleşmiştir (Karakuş, 2018, s. 89).

*2022 Sayılı Kanun Kapsamında Yaşlılara Yapılan Yardımlar:*Türkiye’de yaşlı ve engellilere yapılan en eski yardımlardan birisi 15642 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşları İle Özürlü ve Muhtaç Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Yönetmelik kapsamında ödenen aylıklardır. “Bu yardımdan sosyal güvenlik kurumundan bir gelir veya aylık hakkından yararlanmayan veya 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu hükümlerine göre harçlık ödenenler hariç olmak kaydıyla zorunlu sigortalı olunması gereken bir işte istihdam edilmeyen, nafaka bağlanmış ya da nafaka bağlanması mümkün olmayanlara her türlü gelirler toplamı esas alınmak suretiyle, hane içinde kişi başına düşen ortalama aylık gelir tutarı asgari ücretin aylık net tutarının 1/3’ünden az olanlar ile aynı tutardan fazla gelir sağlaması mümkün olmayanlardan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından muhtaç olduğuna karar verilen bireyler yararlanmaktadır.” Bu kanun kapsamından yapılan yardımlar üç ayda bir peşin ödenmektedir. 2022 sayılı Kanun kapsamında aylıktan yararlanan yaşlı ve engelli bireylerin genel sağlık sigortası primi de Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından karşılanmaktadır (Karakuş, 2018, s. 94).

*Eşi Vefat Eden Yaşlı Kadınlara Yapılan Yardımlar:*Eşi vefat etmiş ve gerekli şartları taşıyan kadınlar resmi ikametgahlarının bulunduğu il veya ilçe sınırlarında yer alan SYDV’ye başvuru yapması halinde “Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi” üzerinden gerekli prosedür başlamaktadır. Bu yardım kapsamında aylık 250 TL olmak üzere 2 ayda bir 500 TL düzenli nakdi yardım yapılmaktadır. 2022 Sayılı Kanun’a göre yaşlı aylığı alan kadınlar da bu yardımdan yararlanabilmektedir. Bu yardımı alan ve hiçbir sosyal güvencesi olmayan kişiler SYDV sistemi üzerinden yapılan bildirim neticesinde sağlık aktivasyonları yapılmaktadır (Karakuş, 2018, s. 96).

*Genel Sağlık Sigortasından Ücretsiz Yararlandırılan Yaşlılar:*Genel sağlık sigortası bireylerin sağlıklarını korumasını ve herhangi bir sağlık tehdidiyle karşılaşmaları durumunda harcamaların finansmanını sağlamayı ifade etmektedir. Ülkemizde 1 Ocak 2012 yılında yapılan düzenlemeyle herkes genel sağlık sigortası kapsamına girmiştir. Herhangi bir sigorta kapsamında olmayan veya sigortalının bakmakla yükümlü olduğu kişi kapsamına girmeyen, işsiz, SGK’dan gelir veya aylık almayan kişiler de SGK

tarafından otomatik olarak sistem üzerinden bulunup genel sağlık sigortası kapsamına girmektedir (Karakuş, 2018, s. 100).

Huzurevleri ve HYBRM: Huzurevleri 60 yaş ve üzerindeki yaşlı bireylerin (özel huzurevleri 55 yaş ve üzeri) yaşamlarını huzurlu ve güvenilir bir ortamda sürdürmeleri ve sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılanması amacıyla kurulan yatılı sosyal hizmet kuruluşudur. Ülkemizde huzurevlerini Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı, belediyeler, dernek ve vakıflar, özel huzurevleri ve azınlıklar işletmektedir. Huzurevlerinde barınma, beslenme, psikososyal destek gibi hizmetler sunulmaktadır. 60 yaş ve üzerindeki (özel huzurevlerinde 55 yaş ve üzeri) yaşlı bireylerin kaldığı HYBRM’de kendi kendini idare edebilecek kişilerin rehabilitasyonları sağlanırken tedavisi mümkün olmayan kişiler ise daimi olarak özel bakım altında tutulmaktadır. Yatılı sosyal hizmet kuruluşu olan HYBRM’de, yaşlı bireylerin hayatlarını sağlıklı, güvenli ve huzurlu bir çatı altında sürdürmeleri sağlanmakta ve barınma, beslenme, öz bakım, sosyal destek ve danışmanlık, psikolojik destek, sağlık, sosyal aktivite ve temizlik gibi hizmetler verilmektedir. Ülkemizde 2016 yılında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı huzurevlerinden ve HYBRM’den 13 bin 432 kişi, özel huzurevlerinden ise 6 bin 644 kişi, diğer huzurevlerinden 4 bin 865 kişi, toplamda ise 24 bin 941 kişi hizmet almaktadır. Ekonomik anlamda yoksulluk içinde olan ve bakanlığa bağlı huzurevlerinde kalan bakıma muhtaç olan 4 bin 648 yaşlının ise bütün masrafları devlet tarafından karşılanmaktadır (Karakuş, 2018, s. 132-140).

Yerel Yönetimlerce Verilen Hizmetler: Günümüzde sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar büyük oranlarda Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı çatısı altında yürütülse de yerel yönetimlerinde (belediye, il özel idaresi) bu alanda önemli görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Ülkemizde belediyeler genel sabit standart bulunmamakla beraber genellikle ayni-nakdi yardım, psikolojik destek, sosyal destek, evde sağlık hizmeti, ev temizliği, yemek hizmeti, kişisel temizlik, alışveriş hizmeti, evde teknik hizmet, refakatçi görevlendirme, sosyal-kültürel faaliyet ve ulaşım hizmetleri sunmaktadır (Karakuş, 2018, s. 106).

Evde Sağlık Hizmetleri: Evde sağlık hizmetinden kronik hastalıkları olan bağımlı hastalar, engelliler ve yaşlılar yararlanmaktadır. Evde sağlık hizmetleri bireylere hastalık tanısı koymaktan ziyade tanısı konmuş hastalıkların ev ortamında yapılabilecek tedavi ve takibinin yapılmasını içermektedir. Hemşire, sağlık memurları ve pratisyen hekimler hizmet ekibinde yer alan personellerdir. Ülkemizde Sağlık Bakanlığı'nın yürüttüğü bu uygulama gelişmiş ülkelere göre geç başlayan bir hizmet olmasına rağmen giderek hızla yaygınlaşmaktadır. 2016 yılında evde sağlık hizmetinden yararlanan toplam 307 bin 742 hasta bulunurken bunun büyük bir çoğunluğu yani 218 bin 497'si yaşlılardan oluşmaktadır (Karakuş, 2018, s. 124).

Evde Bakım Hizmetleri ve Gündüzlü Hizmetler: Gündüzlü bakım ve evde bakım/destek hizmetleri Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca yürütülmektedir. Evde bakım hizmeti “Akıl ve ruh sağlığı yerinde olan, tıbbi bakıma ihtiyacı olmayan ve herhangi bir özrü bulunmayan yaşlının bakımı ile ilgili olarak hane halkının tek başına veya komşu, akraba gibi diğer destek unsurlarına rağmen yetersiz kaldığı durumlarda yaşlılara evde yaşamlarını devam ettirebilmeleri için yaşam ortamlarının iyileştirilmesi, günlük yaşam faaliyetlerine yardımcı olunması amacıyla sunulan sosyal, fiziksel, psikolojik destek hizmetlerini” kapsamaktadır. Gündüzlü bakım hizmeti ise “Yaşamını evde ailesi, akrabalarıyla veya yalnız sürdüren sağlıklı yaşlılar ile demans, alzheimer gibi hastalığı olan yaşlıların yaşam ortamlarını iyileştirmek, boş zamanlarını değerlendirmek, sosyal, psikolojik ve sağlık ihtiyaçlarının karşılanmasında yardımcı olmak, rehberlik ve mesleki danışmanlık yapmak, kendi imkanlarıyla karşılamakta güçlük çektikleri konular ile günlük yaşam faaliyetlerinde destek hizmetleri vermek, ilgilerine göre faaliyet grupları kurarak sosyal faaliyetler düzenlemek suretiyle sosyal ilişkilerini zenginleştirmek, aktivitelerini artırmak ve gerekli olduğu zamanlarda aileleri ile dayanışma ve paylaşma sağlanarak yaşlının yaşam kalitesinin artırılması amacıyla sunulan hizmetleri” kapsamaktadır(Karakuş, 2018, s. 120-124).

Yaşlı Yaşam Evleri: Yaşlı yaşam evleri, her odada 1 yaşlının kaldığı ve ortalama 3-4 en fazla ise 6 yaşlının yaşadığı yaşlıların sosyal çevrelerinden ayrılmadan ve yaşam standartlarını koruyarak, yaşlı bakım personellerinin gözetiminde kaldıkları ev tipi yatılı kurumsal sosyal hizmet kuruluşudur. Bulunan yerleşim yerindeki huzurevi ve

HYBRM'e bağlı, bu kuruluşların olmadığı yerlerde ise engelli bakım kuruluşlarına bağlı ek ünite olarak faaliyet gösteren yaşı yaşam evleri, henüz yönetmeliği çıkmadığı için proje olarak sürdürölmektedir. Yaşı yaşam evinin ilk uygulaması Ankara Seyranbağları HYBRM'e bağlı olarak 2009 yılında denenmiş fakat başarılı olmadığı için kapatılmıştır. 2012 yılında bu model yeniden geliştirilerek Ankara Demetevler HYBRM'e bağlı olarak hizmet vermeye başlamış ve 2016 yılında 16 ilde 41 yaşı yaşam evi hizmet vermeye devam etmektedir(Karakuş, 2018, s. 147).

1.2. YAŞLILIKTA TOPLUMSAL CİNSİYET

1.2.1. Toplumsal Cinsiyet Rollerini

Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyete göre atfedilen sosyal anlamlar, davranışlar ve özellikle üstlenmesi beklenen rollerle ilgilidir (Smith & Hamon, 2012, s. 298). Toplumsal cinsiyet kavramı, toplum tarafından kadınlık ve erkeklik rol ve davranışlarının kültürel inşası olduğu gibi, cinsiyetli bir bedene zorla kabul ettirilen toplumsal bir kategoridir (Scott, 2007, s. 9-11).

Ann Oakley toplumsal cinsiyete ilişkin görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir: "Toplumsal cinsiyet bir kültür meselesidir, erkek ve kadınların eril ve dişil olarak sosyal sınıflandırılmasına işaret eder. İnsanların erkek ya da kadın olduğu, çoğunlukla biyolojik göstergelere göre anlaşılabilir. İnsanların eril veya dişil olduğu ise aynı şekilde anlaşılabilir; ölçütler kültürel, yere ve zamana göre değişiklik gösterir. Cinsiyetin değişmezliğini kabul etmek zorunludur, ama böylece toplumsal cinsiyetin değişkenliği de kabul edilmelidir." (Akt. Bhasin, 2003, s. 27).Biyolojik cinsiyetin doğa tarafından oluşturulduğunun toplumsal cinsiyetin ise kültürel olarak inşa edildiğinin kabulü Freud'un biyoloji kaderdir görüşünün aksine kültür kaderdir görüşünün ortaya çıkmasına neden olmuştur (Yuval-Davis, 2010, s. 32). Neredeyse bütün toplumlarda erkeklerin egemen olması ve kadınları ise ezilen taraf olması toplumsal kültürel bir inşanın ürünüdür (Kergoat, 2009, s. 9).

Bir örgütlenme biçimi olan toplumsal cinsiyet rolleri ise genellikle kadın ve erkeğin kendisini toplum içerisinde nasıl ifade edeceği ile ilişkilidir. Cinsiyetlere yönelik nasıl davranmaları gerektiğine ilişkin beklentiler sunan toplumsal cinsiyet rolleri, erkeklere maskülen, kadınlara ise feminen davranmaları gerektiğini söylemektedir. Toplumsal cinsiyet rollerinin eşit dağılmaması nedeniyle kuralları kimin koyacağı ve hangi cinsiyetin diğer cinsiyeti yöneteceğini şekillendirmektedir (Kim, 1998).

Toplumsal cinsiyet rollerine göre verilen sorumluluklar cinsiyetlerin beceri ve kişisel özelliklerinden ziyade cinsiyetlere atfedilen niteliklerle şekillenmektedir. Kadın ve erkek arasındaki rol farklılıkları üretim, üreme ve kamusal etkinlikler olmak üzere üç kategoridedir. Ücretli bir işte çalışarak evi geçindirme sorumluluğu üretim faaliyeti olarak kastedilmektedir ve bu rol geleneksel anlayışta erkeğin sorumluluğundadır. Son yıllarda kadınlarda ev dışında çalışmaya başlasa da kadınların çalıştığı işler ya evsel işlerin devamı niteliğinde olmakta ya da bakım, merhamet gibi özelliklerle ilişkili meslekler olmaktadır. Üreme faaliyetleri ise biyolojik boyut olan doğurganlık ve toplumsal boyut olan insan yaşamı için gerekli olan tüm bakım ve beslenme faaliyetlerini içeren yeniden üretimlerdir. Kadınlara özgü olan doğurganlık ve yemek hazırlama, çocuk bakımı, çamaşır, bulaşık gibi yeniden üretim faaliyetleri geleneksel anlamda kadınların işi olarak görülmektedir. Bu işlerin ücretli bir karşılığının alınmaması onları üretim etkinliklerinden ayıran önemli bir unsurdur. Kamusal işler ise toplumsal yaşamın düzenlenmesi için ihtiyaç duyulan faaliyetler olup toplum cinsiyet rolleri yalnızca ev içi değil kamusal yaşamı da cinsiyetlere göre organize etmektedir. Ev içerisinde görünmeyen ve karşılığı ödenmeyen üreme ve yeniden üretim faaliyetlerini üstlenen kadınlar, çalışma yaşamında da erkeklere göre alt kademelerde ve düşük ücretlerde çalışarak hiyerarşik anlamda kadın erkek ilişkisini roller aracılığıyla görünür hale getirmektedir (Bhasin, 2003, s. 27-28).

Sosyal bilimlerde toplumsal cinsiyet rollerinin ya da cinsiyete dayalı işbölümünün tartışılmasının nedeni kadın ve erkek arasındaki farklı görev ve sorumluluk dağılımından ziyade tarafların rol alanlarına atfedilen değer farklı olmasıdır. Cinsiyete dayalı işbölümü sonucunda kadınlar yeniden üretim etkinlikleri içerisinde faaliyet gösterirken erkekler yüksek değer gören üretim, siyasal, askeri ve zihinsel faaliyetler

içerisinde yer almıştır. Toplumsal iş bölümünde kadın işi ve erkek işi olarak faaliyet alanları ayrışarak ayrılma ilkesi ve erkeklerin işlerini daha değerli sayan hiyerarşi ilkesi kabul görmüştür (Kergoat, 2015, s. 87-88).

1.2.2. Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Kuramlar

Literatürde toplumsal cinsiyet kavramının açıklanmasına dair çeşitli kuramlar yer almaktadır. Bu kuramlar toplumsal cinsiyet kavramının ortaya çıkışıyla ilgili farklı bakış açıları sunmaktadır. Aşağıda toplumsal cinsiyetle ilgili bazı kuramlar kısaca açıklanmıştır.

Psikanalitik Kuram: Freud'un geliştirdiği psikanalitik kurama göre 0-18 yaş aralığını kapsayan oral dönem, 2-3 yaş aralığını kapsayan anal dönem, 3-6 yaş aralığını kapsayan fallik dönem, 6-12 yaş aralığını kapsayan latant dönem ve ergenlik ve sonrasını kapsayan genital dönem olmak üzere beş psikososyal aşama bulunmaktadır. Freud'a göre 3-6 yaş arasındaki fallik dönemde kız çocukları "elekta kompleksi" erkekler ise "oedipus kompleksi" denilen karşı cins ebeveynlerine karşı cinsel ilgi duyma durumu yaşayabilmektedir. Erkek çocukları babalarıyla, anneleri için erkeklik yarışına girerler. Fakat bu yarıştan penislerini kaybetme korkusundan dolayı vazgeçerler. Kız çocukları da anneleriyle babaları için yarış halinde olsalar da onlar erkek çocukları gibi penisleri olmadığı için penis kaybetme korkusuna kapılmazlar. Çocuklar bu kompleksleri kendi cins ebeveynleriyle özdeşim kurarak çözmektedir. Bu dönemde kız ve erkek çocukları kızların penisinin olmadığı farkına varmaktadır. Psikanalitik kurama göre cinsiyet kimliği ve cinsiyet rollerinin oluşumu, çocukların cinsiyetler arasındaki cinsel organ farklılığını keşfetmesiyle başlamakta ve çocuğun aynı cinsten ebeveyniyle kendisini özdeşleştirmesiyle sona ermektedir (Özcan, 2012, s. 15).

Sosyal Rol Kuramı: Eagly ve arkadaşları, cinsiyetler arasındaki siyasal ve sosyal davranışlar ile tutumlardaki farklılıkların nedeninin kadın ve erkeğin birbirinden farklı sosyal roller üstlenmesinden kaynaklandığını söylemektedir (Eagly & Blair, 1990, s. 233). Toplumdaki bireylerin zihninde kadının nasıl olması gerektiğine ilişkin kadına özgü özellikler ve erkeğin nasıl olması gerektiğine ilişkin erkeğe özgü özellikler

şekillenmektedir (Şenol & Kaya, 2018, s. 99). Kadınlar ev içi rolleri erkekler ise kamusal rolleri üstlenirken cinsiyet kalıp yargıları meydana gelmektedir. Bu rollerin üstlenilmesi zamanla kadın ve erkeğin bu davranışlara hem kişisel özellikleri bakımından hem de yetenekleri bakımından yatkın olduğu algısı oluşturmaktadır (Dökmen, 2009, s. 83-84).

Sosyal Öğrenme Kuramı: Sosyal öğrenme kuramında edimsel koşullanma ve model alma ve taklit yöntemleriyle toplumsal cinsiyet rollerini öğrenme gerçekleşmektedir. Bu kurama göre bireyler doğduklarında tabula rasa (boş levha) halindedirler ve yaşam içerisinde diğer bireylerle iletişim ve etkileşim kurarak tutumlarına ve davranışlarına verilen ödül ya da ceza yoluyla boş levhalarını şekillendirmektedirler (Yapıcı, 2016, s. 39). Edimsel koşullanmada toplumsal cinsiyet rollerine uygun davranış sergileyen çocuk ödüllendirilerek davranış pekiştirilirken, toplumsal cinsiyet rollerine uygun olmayan davranış ise cezalandırılarak uzaklaştırılır. Model alma ve taklit yönteminde ise çocuklar hem cinsi olan ebeveynini model alarak taklit ederler (Bandura, 1997, s. 18).

Bilişsel Gelişim Kuramı: Bilişsel gelişim kuramına göre çocuklar yaklaşık iki buçuk yaşlarında cinsiyet tiplmesi ve cinsiyet kimliklerini oluşturmaya başlamakta ve çocuklar cinsiyetlerine uygun davranış örüntüsü geliştirirken ödüllendirilme isteğinden ziyade cinsiyet kimlikleri ile tutarlı davranma dürtüsü içerisindeyler (Atkinson, Atkinson, Smith, Bem, & Hoeksema, 2010). Dökmen (2009, s. 33) bu kuramın cinsiyet rollerinin gelişimini üç dönemine ayırdığını söylemektedir. Birinci dönem olan ve 2 ila 3,5 yaş aralığına denk gelen cinsiyeti etiketleme döneminde çocuklar cinsiyete sahip olduklarının farkına varırlar. 3,5 ila 4,5 yaş arasına tekabül eden cinsiyetin kararlılığı döneminde çocuklar cinsiyetlerinin sürekliliği konusunda bilgili olsalar da fiziksel özelliklerden etkilenebilirler (Atkinson, Atkinson, Smith, Bem, & Hoeksema, 2010). Son dönem olan ve 4,5 ila 7 yaşlarını kapsayan cinsiyetin değişmezliği dönemindeki çocuklar cinsiyetin değişmez olduğunu ve fiziksel özelliklerin cinsiyeti etkilemediğinin farkında olurlar (Dökmen, 2009, s. 33).

Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı: Bilişsel bir yapı olan şema, kişilerin bilgilerini organize etmektedir (Dökmen, 2009, s. 87). Toplumsal cinsiyet şeması ise bilişlerin, davranışların ve duyguların kadın veya erkekten hangi kategoriyle bağlantılı olduğuna dair bilgi sunmaktadır. Cinsiyet şeması gelişmiş bir birey, ne giyileceği, nasıl davranılacağı ya da neyin peşinden koşulacağı gibi durumları seçmek için cinsiyet kategorisini kullanmaktadır (Helgeson, 2001, s. 21-35). Çocuklar yaşadıkları toplumun kültüründe kadınlar ve erkekler arasında yapılan ayrımları gözlemleyerek cinsiyetlere özgü rollerin özel içeriğini ve cinsiyetlere bağlı ayrımların önemini öğrenmektedir (Onur, 1991, s. 208).

1.2.3. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği

Toplumsal cinsiyet eşitliği kadın ve erkeklerin aynı öze sahip olmaları, aynı fırsat, aynı imkan ve aynı kaynaklardan yararlanmaları ve cinsiyetlerinden ötürü herhangi bir kısıtlılığa uğranmamasıdır (Yılmaz, 2015, s. 44). Bireylerin cinsiyet ayrımı gözetmeden aile, eğitim, siyaset, hukuk, din gibi toplumsal kurumlar içerisinde kaynaklara ve fırsatlara eşit oranda erişebilmeleri toplumsal cinsiyet eşitliğiyle ilgilidir (Ecevit, 2003). Kadınların ise pek çok toplumda sağlık, eğitim, istihdam ve siyaset alanlarına katılımı konusunda haklardan yararlanırken ikinci plana itildiği görülmektedir (Yaşar, 2007).

Kız çocukları eğitim sürecine dahil olma, erkek çocuklarıyla aynı eğitim fırsatlarına sahip olma ve meslek edinmekte erkeklere göre daha dezavantajlı konumdadır. Cinsiyetler arasında yaşanan ayrımcılık eğitim alanında kendisini göstererek kız çocuklarının eğitim olanaklarına ulaşmasını ve buna bağlı olarak işgücüne katılımını zorlaştırarak gelir adaletsizliğini meydana getirmektedir. Kadınlar sadece işe alım, iş kurma ve iş yönetme noktasında değil ücretlendirme ve yükselme konusunda da erkeklere göre daha çok zorluk çekmektedir. Enformel sektörde günlük, yarı zamanlı ve düşük ücretli çalışan kişiler genellikle kadınlardır. Aynı zamanda aile içinde ev işlerini yaparak ücretini alamadığını karşılıksız işler yapmaktadır. Kadınların eğitim fırsatlarına erişmesinde engellerle karşılaşması cinsiyetler arasında gelir elde etme hususunda eşitsizliği pekiştiren bir durumdur (Çavuşoğlu, 2015).

Kadın ve erkekler arasında eşit işe eşit ücret sisteminin olmadığı ve erkeklerin kadınlardan daha yüksek ücretlerde çalıştığı bilinmektedir. Kadınlar; aile ve çocuk bakım hizmetlerinin yetersizliği, iş yerlerinin anneliği ve evliliği engel olarak görmesi, çocuk bakımı ve ev işleri nedeniyle çalışma hayatından çekilmek zorunda kalması, çalışma saatleri, fazla mesai ve işe alımlarda cinsiyetçi bakış açısının hakimiyeti nedeniyle işgücüne erkeklere göre daha düşük oranlarda dahil olmaktadır (PwC, 2018). Aktif işgücüne katılmayan ve istihdam edilemeyen bireyler ailesine ve sosyal çevresine bağımlı bir hayat sürmek zorunda kalmaktadır.

Kadınlar siyaset alanında da eşitsizlikler yaşamaktadır. Siyasetin erkek işi olduğu düşüncesi ve siyasetin güç gerektirdiğini inanılarak gücü de erkeğin elinde tuttuğu düşüncesi siyasette ataerkil bir yapının hüküm sürmesine neden olmaktadır. Kadınların aile içi rol ve sorumluluklara sahip olarak ev içine hapsedilmesi, kamusal alanda istediği gibi var olamaması, siyaset yapacak ekonomik gücünün olmaması ve eğitim fırsatlarından eşit şekilde yararlanamamış olması siyasete katılımında kadınların karşılaştıkları engellerdir. Ayrıca siyasete girme çabası içinde olan kadınlara da toplumun kadınların başarılı olabilecekleri konusunda inançsızlığı kadınları başarısızlığa itmektir (Aydın, 2016).

Toplumsal cinsiyet eşitliği, insan haklarına erişim, bilgi edinme ve siyasi özgürlük gibi haklara sahip olan toplumlar toplumsal refah açısından diğer toplumlara göre daha fazla gelişmişlik göstermektedir. Cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet eşitliği, etnik köken, yaş, din gibi bireysel farklılıkları daha fazla kabul eden ve fırsat eşitliğini ilke edinen toplumların vatandaşları daha eşit muamele görmektedir. Bu kabul ediş ve kucaklayıcılık bireylerin yaşam memnuniyetini arttırmaktadır. Benzer şekilde ataerkil toplumlarda yaşayan ve eşit değer ve eşit fırsatlara erişim sağlayamayan kadınlar yaşamlarında daha mutsuz olmaktadır (Worell, 2001).

1.2.4. Toplumsal Cinsiyet ve Yaşlılık Arasındaki İlişki

Yaşlanma herkes için aynı şekilde yaşanan bir olgu değildir. Özellikle sosyal sınıf ve toplumsal cinsiyet yaşlanma deneyimini etkileyen en önemli etkenlerden birisidir

(Giddens, 2000, s. 161-165). Turner (2011, s. 141) toplumsal cinsiyetin yaşlanma analizinde merkezi önemde bir sorun olduğunu söylemektedir. Toplumsal cinsiyetten kaynaklanan itaatkar, pasif ve ev içinde gibi geleneksel cinsiyet rolleri kadına uygun görülmekte ve kadınların bu rolleri yaşlılık döneminde de aynen devam ettirmesi beklenmektedir. Bu bağlamda toplumsal algı ve yargılar bireylerin yaşlılık deneyimlerini oldukça derinden etkilemektedir (Buz & Beydilli, 2015, s. 55-558).

Dünya genelinde yapılan nüfus sayımlarında yaşlı kadın sayısının yaşlı erkek sayısından fazla olduğu ortaya çıkmış ve bu durum literatüre “yaşlılığın kadınlaşması” olarak girmiştir (Şentürk, 2018, s. 177). Ülkemizde ve dünya genelinde yaşlılığın kadınsallaşmasından bahsedilmektedir (Canatan, 2012). Demografik yaşlanma olgusu toplumsal cinsiyet bakımından ele alındığında Türkiye’de 2019 yılı itibariyle erkekler için doğum beklenen yaşam ömrü 75,9 yıl iken kadınlar için 81,3 yıldır. 65 yaşın üzerinde bireylerin %57,5'i, 75 yaşın üzerindeki bireylerin %60,5'i, 85 yaşın üzerinde bireylerin ise %73,1'i kadınlardan oluşmaktadır (UN, 2013). Yaşlı nüfus içerisinde kadınların sayısının erkeklere göre giderek artması ve kadın yaşlıların yaşamları boyunca cinsiyetlerine bağlı olarak yaşadıkları sosyal dezavantajların olması yaşlılık döneminin toplumsal cinsiyet kavramı içerisinde ele alınmasını zorunlu kılmaktadır (Irmak & Artan, 2018, s. 238).

Toplumsal cinsiyet kavramının yaşlanma üzerine etkisi yalnızca cinsiyetten kaynaklanan biyolojik özellikler açısından farklılıklar değildir. Kadınların konumunun erkeklerin konumuna göre daha dezavantajlı oluşu yaşlılık döneminde de etkisini göstermektedir (Canatan, 2012). Kadın ve erkek arasındaki farklılıklara atfedilen sosyokültürel anlamlardan doğan olumlu ve olumsuz nitelikler yaşlanma sürecini de etkilemektedir. Kadınların yaşamın ilk dönemlerinden itibaren erkeklere göre dezavantajlı olan konumu yaşlılık döneminde de etkisini göstermekte ve aslında yaşlı kadının esas problemi yaşlılığından ziyade kadın olmasından kaynaklanmaktadır (Tufan, 2007). Doğumla başlayan ve bir süreç olan yaşlanma, kadınlar için yaşamın ilk dönemlerinden itibaren yaşadıkları cinsiyete özgü sorunların birikimi olarak görülmektedir (Tufan, 2015, s. 11-14).

Kadınlar doğdukları andan itibaren ataerkil bir düzenin hakim olduğu dünyaya gözlerini açmakta ve ikincil bir konumda yaşamlarını sürdürmektedir. Erkeklerle kıyaslandıklarında hizmetlere, fırsatlara ve kaynaklara erişimlerinde hep engellerle karşılaşmakta ve bunun sonucunda düşük statüde, enformel işlerde ve kötü yaşam şartlarında hayatlarını idame ettirmektedirler. Gençlik döneminde ikincil konumda oluşlarını yaşlılık döneminde de sürdürerek hem yaşlılıkla hem de toplumsal cinsiyet sorunlarıyla mücadele etmektedirler. Örneğin kadınlar cinsiyetçi işbölümü, kadın istihdamının önündeki engeller, eşit işe eşit ücret, çalışma yaşamındaki cinsiyetçi örüntüler ve cam tavan gibi ayrımcılıklar nedeniyle gençliklerinde istihdama daha az katılmışlardır. Ayrıca kadınlar bakım verme rolünün etkisiyle de istihdam piyasasından çekilmek zorunda kalmışlardır. Gelir getirici bir işte çalışmama ve sosyal güvencesizlik yaşlılık döneminde kadınların erkeklere göre ekonomik sorunlarla daha çok mücadele etmesine neden olmuştur. Başka bir örnek olarak dulluk yaşlı kadınların sorunudur çünkü kadınlar erkeklerden daha uzun yaşamakta ya da erkekler eşleri öldükten sonra ikincil bir evlilik yaşayabilmektedir. Örneklerden de görüldüğü üzere yaşlılık deneyimi toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve cinsiyet ayrımcılıkları nedeniyle farklılaşmaktadır (Buz, 2015, s. 271).

Yaşlılık döneminde toplumsal cinsiyete bağlı olarak ortaya çıkan problemlerin saptanması, toplumsal cinsiyet rollerinin keskin bir şekilde yaşandığında toplumlarda büyük önem teşkil etmektedir (Efe & Aydemir, 2015). Geleneksel aile yapılarında erkeklerin “evin reisi” ve otorite figürü olarak görülmesi, karar alma süreçlerinde erkeklerin yalnız olmasına neden olmuş ve kadınların sosyal yaşam içerisinde bazı tecrübeler edinmesini ve sorumluluklar üstlenmesini engellemiştir. Kadınların gençlik dönemlerinde eğitim fırsatlarına erişim konusunda yaşadığı sıkıntılar ve çalışma yaşamına katılımlarının önündeki engeller nedeniyle kadınlar yaşlılık döneminde kendilerini ifade etme ve elektrik, su borcu ödeme, pazar alışverişi yapma vb gibi günlük yaşam içerisindeki ihtiyaçlarını karşılama noktasında yetersiz kalmakta ve buna bağlı olarak kendilerini güvensiz, kaygılı ve korku içerisinde hissetmektedirler(Tufan, 2003). Görüldüğü gibi kadınlar yaşlılık dönemine geldiklerinde hem yaşlılıkla ilgili bariyerler ve kalıp yargılar ile baş etmekte hem de kadın olmanın meydana getirdiği dezavantajlı konumun mücadelesini vermektedir. Kadınların daha uzun süresi yaşaması

biyolojik anlamda bir avantaj gibi gözükse de aslında yaşlılığın kadınların sorunu haline gelmesine neden olmaktadır. Bu sebeple kadınların yaşadığı toplumsal eşitsizliklerin ve toplumsal cinsiyetin daha iyi kavranarak çözümler üretilmesi gerekmektedir (Irmak & Artan, 2018, s. 238).

Yaşlanma sürecinde cinsiyet, genetik yapı, çevresel unsurlar, yaşam şekli, sağlık koşulları ve kültür gibi birçok etmen etkilidir. Feminist perspektif yaşlılık alanında toplumsal cinsiyetin göz ardı edildiğini savunmakta ve kadınların mevcut sosyal ve ekonomik alanlardaki güçsüzlüğünün nedenini batılı kapitalist toplumsal yapı, politika ve ideolojilerle ilişkilerini tartışmaktadır. Yaşamları boyunca bazı rolleri ve ilişkileri üstlenen kadınların yaşlılık deneyimleri, cinsiyetçilik ve yaşlılık döneminin kendine has sorunlarının etkisiyle ikili standarda neden olmuştur (Wray, 2003, s. 516).

Yaşlı kadınların yaşadığı sorunlar; yaşlanma sürecine ilişkin genel sorunlar, kadınlara ilişkin sorunlar ve yaşlı kadınlara ilişkin biyolojik, psikolojik ve sosyal temelli sorunları içermektedir (Tufan, 2007).

1.2.5. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Bağlamında Yaşlı Kadınların Sorunları

1.2.5.1. Medeni Durum ve Dul Kalma

Medeni durum yaşlıların yaşadığı sorunların başında gelmektedir. Özellikle kadın yaşlılar, genellikle kendilerinden yaşça büyük erkeklerle evlendikleri ve erkeklerin ortalama yaşam ömrünün kadınlardan 5-6 yıl daha kısa olması sebebiyle dulluk sorununu daha sık yaşamaktadır (Canatan, 2012, s. 377). Kadınların dul kalması yalnızca ülkemizde değil Avrupa'da ve diğer ülkelerde de normatif bir hal almaktadır (Arber, Davidson, & Ginn, 2003, s. 6).

Yaşlı nüfusun cinsiyeti ve medeni durumları arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Dünya genelinde 65 yaşın üzerindeki erkek yaşlıların dul kalma oranı %10 ile %15 arasında değişirken kadın yaşlılarda bu oran yarıdan fazlayı geçmektedir

(Mandıracıoğlu, 2010, s. 41). Ülkemizde ise 2019 yılında yaşlı erkeklerin %15,2'si dul iken yaşlı kadınların %52'si duldur. Yine aynı yılın verilerine göre yaşlı erkeklerin %83,7'si resmi nikahla evliyken yaşlı kadınların %45,4'ünün resmi nikahla evli olduğu belirlenmiştir (TÜİK, 2019). İleri yaşlarda kadınların evli olma oranları daha da düşmektedir. 65-69 yaş arasındaki evli erkeklerin oranı %91 iken; evli kadınların oranı %62'ye düşmekte, ileri yaşlarda ise durum kadınların daha da aleyhinde olmakta ve 90 yaşın üstündeki evli bireylerin yalnızca %5'i kadınlardan oluşmaktadır (TÜİK, 2015). Başka bir deyişle ülkemizde 90 yaşın üstündeki her 10 kadından 9'u eşini kaybetmiştir.

Evli olmak toplumsal yaşam içerisinde en genel eğilim olmasına rağmen yaşlılık döneminde bireylerin evli olma olasılığı azalmaktadır. Evli olmak ekonomik gelir bakımından sabit bir durumu da ifade etmektedir. Evliliğin ekonomik göstergeleri olduğu gibi duygusal bir kriteri de vardır. Evlilik bildiğin, tanıdığın birisinin yanında olması ve günlük yaşam içerisindeki sorunlarla beraber baş edebileceğin birisinin hayatında olmasını da ifade etmektedir. İnsanın en hassas ve en kırılgan dönemi olan yaşlılıkta eşinin yanında olması yaşama gücünü olumlu etkileyen önemli bir unsurdur (Mollenkopf & Walker, 2007, s. 56-57).

Kadınların dul olarak geçirdikleri yıllar erkeklere göre daha uzundur. Bunun sebebi kadınların yeniden evlenmeyi erkekler kadar düşünmemesi ve kadınların erkeklere göre yalnız yaşama daha kolay uyum sağlayabilmeleriyle ilgilidir. Erkekler kendi ihtiyaçlarını karşılama konusunda ve hayatın sorumluluğunu üstlenmekte kadınlar kadar başarılı değildir ve bu sebeple erkekler yeniden evlenmeye gereksinim duymaktadır. Kadın yaşlılar ise belli bir ekonomik gelire sahip olduklarında hayatlarını idame etme konusunda erkeklere göre daha başarılıdır fakat herhangi bir gelire sahip değillerse ve yakın çevrelerinden destek almıyorlarsa evlenme ihtiyacı hissetmektedir (Arun & Arun, 2011, s. 1518-1519).

Geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle kadınlar eşleri öldükten sonra tekrar evlenme konusunda erkeklere göre daha dezavantajlıdır. Kadınların ikinci evlilik yapmasına toplum olumlu bakmamakta, kadınların kendisini çocuklarına adaması beklenmekte ve anneliğin merkezi konumu itibariyle kadınlar tekrar evlenmeyi

düşünememektedir. Fakat aynı durum erkekler için farklı seyretmektedir. Toplum erkeğe birinin bakması lazım diye düşünmekte ve erkeklerde konfor alanlarını bozmak istemeyerek kendi bakım sorumluluklarını yeniden evlenerek eşlerine yüklemektedir. Erkekler çocukluk dönemlerinden itibaren kadınların bakımlarına ihtiyaç duymakta ve eşlerini kayb ettiklerinde de yeni bir evlilik yaparak konforlarını sürdürmektedir (Buz, 2015, s. 2).

Dul kalan bireyler sosyal yaşam içerisinde de bir takım sorunlar yaşamaktadır. Hayatında çok sevdiği ve değer verdiği birisini kaybeden kişilerin günlük yaşam rutinleri de değişmektedir. Eskiden eşinin yaptığı alışverişler ya da beraber yapılan geziler ve ziyaretler artık bireyin yalnız yapması gereken aktivitelere dönüşmektedir. Özellikle kadın yaşlıların eşlerinin kaybıyla sosyal, ekonomik, kültürel ve hukuki alanlarda başka bireye ya da kuruma bağımlı hale gelmektedir (Davidson, 2002).

Kadınlar erkeklerden daha uzun yaşadıkları için yaşlılık dönemlerini daha yalnız geçirmekte ve yaşlılığın zorluklarıyla yalnız başına mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Yaşlı kadınların yaşlılıkla beraber artan sağlık sorunları ve buna bağlı olarak artan sağlık harcamalarıyla beraber gelir durumunda yaşadıkları düşüşle birlikte yaşam memnuniyetleri azalmaktadır. Aynı zamanda eşlerini kaybetmiş olmanın getirdiği üzüntüyle birlikte hayatla mücadeleleri daha da zorlaşmaktadır (J-young, Kyungh, O'Connor, & Wexler, 2008, s. 152).

Dul kalan yaşlı kadın eşinin kaybıyla beraber gelirinde ciddi bir azalma yaşamaktadır. Genel olarak yaşlılık döneminde gelirden bir azalma görülürken dul yaşlı kadınlar yaşlı nüfus içerisindeki en yoksul kesimi oluşturmaktadır. Genel yaşlı nüfus içerisinde ve evli yaşlı nüfus içerisinde gelir bakımından en kırılgan kesim olan yaşlı dul kadınların durumu medeni durumun basit bir göstergesi olmadığını açıklamaktadır. Medeni durum ülkemizde ve İngiltere ve Amerika gibi ülkelerde de eşitsizliği derinleştiren bir statü olarak görülmektedir (Morgan & Kunkel, 2011, s. 232).

Dul olma ve mutsuzluk haliyle yakın bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Evli yaşlı erkeklerin %9,5'i mutsuzken dul yaşlı erkeklerin %11'i mutsuzdur. Evli yaşlı kadınların

ise %12,1'i mutsuzken, dul yaşı kadınların %18,5'i mutsuzdur. Yine aynı araştırmanın bulgularına göre dul yaşlıların gelecek beklentilerinde umutsuzluk hakimdir. Dul yaşı erkeklerin %40,8'i ve dul yaşı kadınların %37,8'i geleceklerinden umutsuz olduklarını söylemekte ve bu durum evli olan yaşlılarda neredeyse yarı yarıya daha az şekildedir (TurkStat, 2005).

1.2.5.2. Yalnızlık

Yaşlı bireylerde yalnızlık duygusunu, iş dünyasından kopma, eşlerden birinin ölümü, çocukların başka yere taşınması, akraba ya da arkadaşların vefat etmesi, sosyal açıdan soyutlanma gibi durumlar tetiklemektedir(Koşar, 1995, s. 9). Yalnızlık sosyal ve duygusal izolasyon olmak üzere iki boyutludur. Sosyal izolasyon bireyin toplumda kabul edilen bir yerinin olmamasıyken duygusal izolasyon ise bireyin yaşamında sevgi objesinin bulunmaması durumudur. Sosyal izolasyon toplumda tanınan sosyal rol eksikliğinden kaynaklanırken duygusal izolasyon sosyal ve duygusal ilişki eksikliğinden kaynaklanmaktadır (Danış, 2004, s. 30).

Yaşlı bireylerde yalnızlık; ruhsal can sıkıntısı, kendini ve derdini anlatamama, az hareket etme gibi semptomlarla ortaya çıkarak çeşitli sorunlara neden olmaktadır. Yaşlılar genellikle tek başlarına yaşadıklarından dolayı yalnızlık hissine kapılmaktadır ve bu yalnızlık hissi yaşlıların sağlıklarını olumsuz etkilemektedir(Tufan, 2003, s. 190).

Yalnızlık olgusunda da toplumsal cinsiyetin etkileri görülmektedir. Dünya genelinde ortalama yaşam süresinin kadınlarda erkeklere göre daha uzun olmasından dolayı yalnız yaşayan kadın sayısı yalnız yaşayan erkeklerin sayısından fazladır (Arpacı, 2005, s. 29). Fakat cinsiyetlere göre yalnızlıktan etkilenme durumları incelendiğinde yalnız yaşayan erkekler yalnız yaşayan kadınlara psikolojik, sosyal ve sağlık yönünden daha kötü durumdadır. Bu bağlamda yalnızlık duygusu ve bununla baş etme becerisi cinsiyete göre değişiklik göstermektedir(Canatan, 2012, s. 375-376).

Yaş, cinsiyet, öğrenim durumu, gelir düzeyi, çocuk sahibi olma durumu, hobi ya da boş vaktinin olması gibi unsurlar yalnızlığa neden olmaktadır. Yaşlılık döneminde yaşanan yalnızlık genellikle eşin kaybıyla gün yüzüne çıkmaktadır. Evlilik yaşamı süresince beraber bir hayatın paylaşılması ve sonrasında o kişinin kaybıyla birlikte yaşlılar bir boşluk hissine kapılmakta ve huzursuzluk yaşayarak yalnızlığa sürüklenmektedir (Szostak & Herth, 1995).

Yaşlı kadınların eş kaybını daha fazla yaşaması kadınların yalnızlaşmasına neden olmaktadır. Yaşlılıkta yaşanan eş kaybının en önemli psikolojik sonucu bireyin yalnızlaşmasıdır (Arun & Arun, 2011). Bireylerin en kırılgan oldukları yaşlılık döneminde güven duydukları hayat arkadaşlarının kaybını yaşaması onları derinden sarsmaktadır. Bu süreçle baş ederken hem aynı yaş grubundan hem de farklı yaş grubundan bireylerle sağlıklı bir sosyal iletişim ve arkadaşlık büyük önem arz etmektedir (Buz & Beydilli, 2015).

Dünya genelinde yaşlı nüfus arttıkça yalnız yaşayan kişi sayısında da artış meydana gelmektedir. Avustralya'da 65 yaşın üzerindeki kadınların %29'u, erkeklerin ise %13'ü tek başına yaşamaktadır (Terakye & Güner, 1997, s. 98). Japonya'da yalnız yaşayan erkeklerin oranı %5, İsviçre'de ise %25'tir. Kadınlarda bu oran Danimarka, Almanya ve İsviçre'de %50'nin üzerine çıkmaktadır. Bu rakamlar gelişmekte olan ülkelerde düşüş gösterse de evlerinde yalnız yaşayan yaşlı kadınların sayısı erkeklerin sayısına göre tüm dünya genelinde daha fazladır (Kalaycıoğlu, Cengiz, Küçükural, & Tol, 2003, s. 30). Ülkemizde ise 2019 yılında tek başına yaşayan yaşlı sayısı 1 milyon 373 bin 521'dir. Tek başına yaşayan yaşlı bireylerin %75,7'sini yaşlı kadınlar, %24,3'ünü ise yaşlı erkekler oluşturmaktadır (TÜİK, 2019).

Yaşlı kadınların yaşlı erkeklere göre daha duygusal ve hassas olması, geçmişte hayatı istedikleri gibi yaşayamamaları yönündeki toplumsal baskı, ekonomik durumlarının yetersiz olması, sosyal güvencesizlik ve eğitim seviyesinin düşük olması gibi toplumsal cinsiyete bağlı ayrımcılıklar yaşlı kadınların yalnızlık hissine kapılmasını etkilemektedir. Kadın erkek arasındaki ayrımcılık yalnızlık konusunda da etkisini göstermektedir (Kahriman, 2014, s. 78). Ayrıca insanlara karşı güvensizlik, maddi

destek görememe ve şiddete maruz kalmak da yalnızlık duygusunu belirginleştirmektedir (Jylha, 2004).

1.2.5.3. Yoksulluk

Yaşlılık döneminde kişilerin gelir düzeyi azalmakta ve yaşlı bireyler tüketici konumuna geçerek daha az çalışmaktadır (Emiroğlu, 1995, s. 41). Yaşlılık döneminde tüketici konumuna gelen bireylerin gençlik ve yetişkinlik dönemlerinde yatırım yapmaları gerekmektedir. Yaşlılık döneminde herhangi bir sosyal güvencesi ve ekonomik geliri olmayan bireyler ailesine, yakınlarına ve çevresine bağımlı hale gelerek onlardan gelecek maddi desteğe ihtiyaç duymaktadır (Sevil, 2005, s. 111).

Yaş ve cinsiyete bağlı olarak ortaya konulan yoksulluk verileri yaşlı kadınların yaşlı erkeklere göre daha yoksul olduklarını ortaya koymuştur (Kalınkara, 2007, s. 284). Kadınlar nüfus grupları içerisinde dezavantajlı bir grubun üyelerini oluşturmakta ve eğitim düzeyi düşük, sosyal güvencesi olmayan, özellikle de dul olan yaşlı kadınlar, kadın nüfusu içerisinde daha da bakıma muhtaç bir kesimi meydana getirmektedir (Tufan, 2006, s. 31).

Gelir durumu cinsiyet faktörüyle ele alındığında fakirlik içinde fakirlikten söz edilmektedir (Tufan, 2014, s. 75). TÜİK 2019 yılı verilerine göre yoksul yaşlı erkek nüfus oranı 2014 yılında %18,3 iken bu oran 2018 yılında %14,4'e düşmüştür. Yoksul yaşlı kadın nüfus oranı ise 2014 yılında %18,2 iken bu oran 2018 yılında %17,9'a gerilemiştir (TÜİK, 2019).

Yoksulluğun genellikle bir kadın sorun olması kadınların toplumsal cinsiyetlerine bağlı olarak alt sıralı olmalarıyla ilişkilidir. Kadınların yaşadığı toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri hayatın her alanına yansımakta ve kadınların yaşam süresi avantajına sahip olmalarına rağmen hayatlarını ekonomik, sağlık, bağımlılık ve korumasızlık konularında sorunlar içerisinde yaşamalarına neden olmaktadır (Buz, 2015). Kadın ve erkeklerin yaşlılık deneyimleri kıyaslandığında kadınların çalışma koşullarının zorluğu,

istihdam olanaklarının kısıtlılığı, dulluk maaşlarının düşük olması, sosyal güvenceden yoksunluk, sosyal korumasızlık gibi nedenlerle erkeklerden daha zor hayat şartlarına sahip oldukları görülmektedir. Aslında bu durum aktif yaşlanma ve sağlıklı yaşlanma politikalara ters düşen bir unsur oluşturmakta ve sosyal koruma stratejileriyle bağdaşmamaktadır.

Yaşlılık döneminde yaşanan eş kayıpları kadınların yoksulluğu düşmesinin en önemli nedenlerinden birisidir. Medeni durumda meydana gelen değişim gelirin azalmasına neden olmakta ve bu durum yoksulluğun kadınlaşması olarak adlandırılmaktadır (Fodor, 2006). Sanılanın aksine yaşlı kadınların yoksulluğunun çözümünde eğitim seviyesinin ve istihdam oranlarının artırılması yeterli çözümler değildir. Bunlarla birlikte eş kaybı, emeklilik, sağlık sorunlarının artması gibi değişikliklerin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Buz, 2015).

Yaşlı nüfus içerisindeki yaşlı kadınların, eğitim olanaklarına sahip olamadığı, bir mesleğinin olmadığı, bağımsızlığını ilan edemediği ve yaratıcılığını ortaya koyamadığı görülmektedir. Yetişkinlik döneminde çalışma yaşamında ve ekonomik hayatta yaşadığı sıkıntılar yaşlılık döneminde iyice birikerek yaşlı kadınların akrabalarına ya da sosyal yardımlara bağımlı hale gelmelerine neden olmaktadır (Tufan, 2003, s. 23-24). Gençlik ve yetişkinlik döneminde hiç çalışmamış ya da düşük statülerde kalifiye eleman olmayan statülerde çalışmış kadınlar, erkeklere göre daha düşük sosyal statüye sahip olmakta ve bu durum onların yaşlılıklarını iyice zorlaştırmaktadır (Tufan, 2001, s. 44).

Kadınların bakım sorumlulukları nedeniyle kısmi zamanlı çalışmaları, erkeklerden daha düşük ücret almaları ve çalışma hayatlarının annelik ve çocuk bakımı gibi sorumluluklar nedeniyle kesintiye uğraması emeklilik döneminde de az tazminat almalarına neden olmaktadır (Ginn, 2003). İş piyasasının orta sınıf erkeklerin sürekli ve tam zamanlı olarak çalışmalarına göre ayarlanması kadınların iş yaşamında daha dezavantajlı olmalarına ve yaşlılık döneminde düşük gelire yaşamalarına sebep olmaktadır (Ginn & Arber, 1999).

1.2.5.4. Çalışma Hayatı

Kadınlar cinsiyetlerinden dolayı çalışma yaşamında bir takım ayrımcılıklara ve dışlamalara maruz kalmaktadır. Kadınların iş yaşamında ikinci sınıf vatandaş olarak görülmeleri, yeterli eğitim alamamaları, annelik ve ev hanımlığı gibi rolleri nedeniyle istedikleri konuma gelememeleri çalışma yaşamındaki kadın-erkek eşitsizliğinin yansımasıdır. Kadınlar çalışma yaşamında kayıt dışı istihdam edilme, ücretsiz aile işçisi olarak çalıştırılma, emek yoğun işlerde çalıştırılma, düşük ücret uygulamaları, kadınlara yönelik istihdam olanaklarının sınırlı olması gibi sorunlar yaşamaktadır.

Çalışma hayatında kadınlar toplumsal cinsiyetleri nedeniyle ayrımcılık ve dışlanmaya maruz kalmaktadır. Kadınlar erkekler gibi işgücü piyasasına eşit oranda, eşit konumda ve eşit ücretle katılamamaktadır. Çalışma yaşamında kadınlar genellikle vasıfsız, düşük ücretli, emek yoğun, toplumsal konulara ilişkin işlerde veya kadınların ev içi sorumluluklarının ev dışı uzantısı olan eğitim, bakım ve temizlik gibi işlerde çalışmaktadır. İş gücü piyasasındaki eşitsizlikler kazancı ve konumu yüksek olan işleri kadınlara uygun bulunmadığı şeklinde değerlendirmektedir. Kadınlar erkeklerle aynı işi yaptıklarında dahi aynı ücreti alamamakta, düşük statülü ve kayıt dışı çalıştırılmaktadır (Ulutaş, 2009).

Ülkemizde kadınların işgücüne katılım oranı %34,2 iken, erkeklerde bu oran %72,7 olarak saptanmıştır (Disk, 2020). Bu veri ışığında kadınların çalışma hayatına katılımlarının düşük olmasının erkeklere bağımlı olmalarına, emeklilik gibi imkanlardan yararlanamamalarına ve sağlıkla ilgili haklara eşleri üzerinden ulaşmalarına neden olacağı yorumu yapılabilmektedir (Şener, 2009).

Hane halkı işgücü araştırmasının bulgularına göre 15 yaş ve üzeri bireyler içerisinde ülkemizde işgücüne katılım oranı 2018 yılında %53,2'dir. Yaşlı nüfusun işgücüne katılım oranı ise %12,5'dir. İşgücüne katılım oranı cinsiyetler arasında farklılaşmakta ve yaşlı erkek nüfusun %20,9'u işgücüne katılırken yaşlı kadın nüfusun yalnızca %5,9'u işgücüne katılmaktadır. Yaşlıların sektörlere göre dağılım oranına bakıldığında ise

%65,5'inin tarım, %27,3'ünün hizmetler, %4,7'sinin sanayi ve %2,5'inin inşaat sektöründe yer aldığı belirlenmiştir (TÜİK, 2019).

Yaşlı kadınlara toplumsal yapı içerisinde bakım veren rolünün atfedilmesi çalışma yaşamının dışında kalmalarına neden olmuştur (Ulutaş, 2009). Yaşlı kadınların büyük bir kısmının aylık gelir düzeyi 2000 TL'nin altında olduğu saptanmıştır (Aközer, Cenap, & Say, 2011, s. 111). Yaşlı kadınların ekonomik sorunlar yaşamasının en büyük nedeni eğitim düzeylerinin düşük olmasıdır. Kadınların eğitim düzeyinin düşük olması gündelik ve güvencesiz işlerde çalışmasına neden olmakta ve yoksulluk sorununu tetiklemektedir (Karadeniz & Öztepe, 2013, s. 92).

Kadınlar gençlik ve orta yaş döneminde erkeklere göre kaynaklara eşit ulaşım sağlayamadığı ve cinsiyetçi iş bölümler nedeniyle emeklilik döneminde dezavantajlı konumlarını sürdürmektedir. Emeklilik dönemi cinsiyet arasında yaşam süresince oluşturulmuş ve sürdürülmüş cinsiyetlendirilmiş farklılıklar temeline dayanmaktadır (Foster, 2011).

Emeklilik ve emekliliğe uyum süreci toplumsal cinsiyete bağlı olarak da farklılık göstermektedir. Kadınlar çocuk ve torun bakımı gibi aile içi roller ve ev içi sorumluluklar nedeniyle erkeklere göre emeklilik sürecine daha çabuk uyum sağlayabilmektedir (İlgar, 2008, s. 67). Fakat kadınlar için emeklilik sürecinde şöyle bir dezavantaj bulunmaktadır. Çalışma yaşamında kadınların konumunun erkeklere göre daha düşük olması emekliliğini olumsuz etkilemektedir. Kadınların erkeklerden daha önce emekli olması erkeklere göre daha düşük emekli ikramiyesi almalarına neden olmakta ve zaten çalışırken erkeklere göre düşük ücret eşitsizliği emeklilik döneminde de devam etmektedir (Terakye & Güner, 1997, s. 98).

1.2.5.5. Sosyal Güvenlik

Her bireyin sahip olması gereken insani bir hak olan güvence, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde “sosyal güvenlik bireyin onurunu, kişiliğinin geliştirilmesi için kaçınılmaz

ekonomik, sosyal ve kültürel hakların tatmin edilmesi temeline dayanır” ifadeleriyle güvence altına alınmıştır. İnsanın en zayıf ve savunmasız dönemi olan yaşlılık da bireyler sosyal güvenceye daha çok ihtiyaç duymaktadır.

Ülkemizde Emekli Sandığı, Bağ-Kur ve Sosyal Sigortalar Kurumu, Sosyal Güvenlik Kurumu çatısı altında bulunmaktadır (Buz & Beydilli, 2015). Yaşlılık döneminde görülen en önemli sorunlardan birisi olan sosyal güvencesizlik, genellikle yaşamın önceki dönemlerinde kişilere sunulmayan imkanlardan kaynaklanmaktadır (Tufan, 2002). Yaşlı bireylerin sosyal güvenlik sistemlerinden faydalanma durumlarına bakıldığında 65 yaş ve üzerindeki bireylerin %40’ının sosyal sigorta kollarından herhangi birinden emekli maaşı aldığı %22’sinin 2022 Sayılı Kanun kapsamında yaşlılık aylığından faydalandığı, %37’sinin ise herhangi bir emeklilik geliri olmadığı saptanmıştır (Candaş, Buğra, Yılmaz, Günseli, & Çakar, 2010). Kadınlar çalışma yaşamında yaşadıkları ayrımcılıklar nedeniyle istihdamdan uzaklaştırılmış ve erkeklere göre daha az sosyal güvenceye sahip olmuştur. Kadınlar bu sebeple eşlerine ya da babalarına bağımlı hale gelmiştir.

Herhangi bir sosyal güvenceye sahip olma durumu cinsiyet temelinde farklılaşmaktadır. Ülkemizin bütün bölgelerinde yaşlı kadınlar erkeklere göre daha az sosyal güvenceye sahiptir. Sosyal güvenceden yoksunluk sorununu yaşayan en sık yaşayan kesim yaşlı kadınlardır. Ülkemizde sosyal güvencesi olmayan her 10 yaşlıdan 6’sı kadındır (Efe & Aydemir, 2015). Bu durumun sebepleri arasında kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle eğitim fırsatlarına erişememesi, eğitimini tamamlayıp iş hayatına atılan kadınların düşük statü ve düşük maaşlı çalışması ve genellikle kayıtdışı istihdam edilerek sosyal güvenlik sisteminden yararlanamamaları bulunmaktadır (Tufan, 2007, s. 71). Yaşlı kadınların yaşadığı sosyal güvencesizliğin nedeni yaşlılık döneminden değil ekonomik koşulların kadınların aleyhinde seyretmesinden ve güvencesiz gerçekleşen yaşlanma sürecinden kaynaklanmaktadır (Tufan, 2002).

Sosyal güvenceden yararlanmada eğitim önemli bir unsurdur. Literatür incelendiğinde yükseköğretim ya da fakülte mezunlarının büyük bir çoğunluğunun sosyal güvenlik kapsamında olduğu görülmüş ve eğitim fırsatlarından yararlanmış olmanın önemini

ortaya koymuştur. Kadınların eğitim olanaklarından yararlanması, mutfak ve yatak odası dışında roller verilmesi ve cinsiyetlerinden bağımsız fırsatlar yaratılması kadınların yaşlılık döneminde bağımlılığının azalmasına yardımcı olacaktır (Tufan, 2002).

Sosyal güvenlik kapsamı dışında kalan bireyler genellikle eşi vefat etmiş 65 yaş ve üzerindeki kadınlardır. Bu kadınların yaklaşık yarısının 2022 Sayılı Kanun kapsamında dul ve yetim aylığı da almadığı görülmüştür (Ulutaş, 2009). Dul yaşlı erkeklerin %8,6'sının dul yaşlı kadınların ise %16,2'sinin kendilerine ait bir sosyal güvencesi bulunmamaktadır. Kendilerine ait gelir ve sosyal güvenceleri olmayan yaşlı bireylerin sağlık ve bakım hizmetlerini sosyal güvenceleri tarafından karşılanmakta ve bu durum bireylerin bağımlılık ilişkileri içerisinde yaşamalarına neden olmaktadır (TurkStat, 2005).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, çalışma yaşamının dışında kalma ve sosyal güvenceden yoksun olma kadınları hem gelir hem de sosyal güvence açısından erkeklere bağımlı kılmaktadır. Bu bağlamda eşleri vefat eden ya da boşanan kadınlar düzenli bir gelirden ve sosyal güvenceden yoksun oldukları için yoksulluk riskiyle karşılaşmaktadır. Eşi vefat etmiş kadınların %52,2'sinin boşanmış kadınların ise %51,6'sının sosyal güvencesi bulunmamaktadır ve özellikle 65 yaş üzerindeki yaşlı kadınlarda bu sorun daha çok görülmektedir. 65 yaşın üzerindeki sosyal güvencesi olmayan kadınların neredeyse yarısı 2022 sayılı yasa kapsamında dul ve yetim aylığı almamaktadır (Özar, 2011).

2011 yılında sosyal transferlerden faydalanan yaşlı nüfus oranı %74,7 iken bu oran 2012 yılında %76,6'ya çıkmıştır. Sosyal transferlerden yararlanan yaşlı nüfus oranına cinsiyet bazlı bakıldığında yaşlı erkeklerin oranının %71,8 yaşlı kadınların ise %86,3 olduğu görülmektedir. Yaşlı nüfus içerisinde emekli ve dul-yetim aylığından yararlanan genel yaşlı nüfus oranı %75,5, yaşlı erkeklerin oranı %70,7 yaşlı kadınların oranı ise %85'tir (TÜİK, 2014).

Yaşlılık döneminde kadınlar maddi yetersizlikler ve buna bağlı ortaya çıkan yoksulluk nedeniyle temel ihtiyaçlarını, beslenme, barınma, giyim, elektrik, su gibi gereksinimlerini gidermekte zorluk çekmektedir. Maddi ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk çeken yaşlı kadınlara ülkelerin sosyal güvenlik politikaları destek olmaktadır. Yaşlılar içerisinde en fazla ekonomik sorunlar yaşayan bireylerin gelişmekte olan ülkelerde ve sosyal güvenlik sistemleri kapsamlı olmayan ülkelerde yaşayan yaşlılar olduğu söylenmektedir (Canatan, 2012, s. 394).

1.2.5.6. İhmal ve İstismar

Kadınların yaşlılık döneminde mutlu olabilmeleri özgür ve huzurlu olmalarıyla yakından ilişkilidir. Yaşlı istismarı ise bu huzur ve güven hissini bozacak etmenlerden birisidir. Yaşlı bireylere yöneltilen ve yaşlılarda zarar meydana getiren tüm davranışlar yaşlı istismarı olarak adlandırılmakta ve istismarlar; fiziksel istismar, psikolojik istismar, ekonomik istismar ve cinsel istismar olarak alt başlıklarda toplanmaktadır (Efe & Aydemir, 2015, s. 212).

Küçükkaraca (2000, s. 111-114) yaşlı istismarının bireysel ve toplumsal olmak üzere iki boyutta gerçekleştiğini söylemektedir. Buna göre bireysel istismar yaşlı bireylere yönelik kötü muamele, fiziksel acı, duygusal çöküntü ve ekonomik kayıplarla sonuçlanan tüm davranış ve eylemlerdir. Toplumsal istismar ise yaşlı bireylerin yaşadığı toplumda kendilerini gerçekleştirmesini; fiziksel, duygusal, ekonomik olarak yardım alsa da onlardan bağımsız olmasını; aile ve toplumda kendisini değerli bir üye olarak hissetmesini ve bu şekilde yaşamasını engelleyen toplumsal düşünce, kamusal politika ve kurumsal hizmetteki eksiklikler bütünüdür.

Yaşlı istismarı 1975 yılında ilk kez aile içi şiddetin bir türü olan “hırpalanmış yaşlı kadın” terimiyle literatüre girmiştir. Yaşlı istismarı sorununu kadınlar erkeklere göre daha fazla yaşamakta ve istismarcılar çoğunlukla erkekler olmaktadır (Artan, 2013). Kadınların yaşlılıkla beraber fiziksel kapasitelerindeki gerileme, üretkenliklerindeki azalma ve toplumsal yaşamın dışında kalmaları istismara daha yakın hale gelmelerine zemin hazırlamaktadır. Yaşlı kadınlar yaşadıkları istismar sonucunda kırık, çürük,

yaralanma ve hastalanma gibi fiziksel sorunlar yaşamakta ya da depresyon, korku, çaresizlik, çekingenlik gibi psikolojik sorunlar yaşamaktadır (Duyan, 2008, s. 154).

1.2.5.7. Psikolojik Sorunlar

Yaşlılık döneminde fiziksel sorunlarla birlikte psikolojik sorunlarda yaşanmaktadır. Eş kaybı, emeklilik, ölüm korkusu gibi durumlar yaşlıların üzülmeye, içe kapanmasına ve uyum sağlama kabiliyetlerinin azalmasına neden olmaktadır (Mandıracıoğlu, 2010). Yaşlılık döneminde yaşanan psikolojik değişimlerin başlıca nedenleri; fiziksel gerileme, statü kaybı ve ölüm korkusudur. Statü kaybı yaşlı bireylerin saygınlıklarını kaybetmesi, emekli olması ve emeklilikle birlikte gelir kaybı yaşamasıyla ilgilidir. Ölüm korkusu ise dinsel inançlara bağlılık, yaşamın kısa olması ve hayatta gerçekleştirilmesi istenen amaçlara ulaşamamakla ilgilidir (Emiroğlu, 1995, s. 23).

Kadınların büyük bir çoğunluğunun eşlerinden uzun yaşaması yaşlılık döneminin zorluklarıyla tek başına mücadele etmesini gerektirmektedir. Yaşlılık dönemine bağlı olarak ortaya çıkan kronik rahatsızlıklar, sağlık harcamalarının artması, çocuklardan herhangi bir destek görememek yaşlı kadınların yaşam memnuniyetini düşürmekte ve yıpratmaktadır (J-young, Kyungeh, O'Connor, & Wexler, 2008, s. 152). Kadın olmak düşük sosyoekonomik düzey, yalnız yaşamak, sosyal destekten yoksun olmak ve kronik fiziksel hastalığa sahip olmakla birleşince kadınların depresyona yakalanma ihtimali artış göstermektedir (Ünal & Kaya, 1999, s. 78).

Yaşlılık döneminde yalnızlık, depresyon, yas tutma, kronik hastalıklar ve yatağa bağımlı olma gibi pek çok etmen yaşlıları intihar düşüncesine sürüklemektedir. Dünya Sağlık Örgütü yaşlıların yetişkinlere göre daha fazla intihar ettiğini söylemektedir. Yaşlı nüfus içerisinde ise erkeklerin kadınlara göre daha fazla intihar olgusuna başvurdukları bilinmektedir. İntihar olgusunun cinsiyet bazlı değişiklik göstermesinin en önemli nedenleri erkeklerin yalnızlıktan daha fazla etkilenmeleri ve psikolojik sorunlarla mücadelede daha az yetkinliğe sahip olmalarıdır (Tufan, 2002, s. 212).

Yaşam memnuniyeti araştırmasının bulgularına göre 2019 yılında mutlu olduğunu belirten 65 yaş ve üzerindeki bireylerin oranı %58,6'dır. Cinsiyetlerin mutluluk durumları karşılaştırıldığında ise yaşlı erkeklerin %56,9'u mutlu olduğunu beyan ederken yaşlı kadınların ise %59,9'u mutlu olduğunu söylemiştir. Yaşlı bireylerin en büyük mutluluk kaynakları ise %71,4 ile aileleri, %13,7 ile çocukları, %4,9 ile torunları ve %4,7 ile eşleri olmuştur (TÜİK, 2019).

1.2.5.8. Eğitim Sorunları

65 yaş ve üzerindeki kadınların % 83'ünün eğitimsiz veya ilkokul terk olduğu bilinmektedir. Erkeklerin ise % 53'ünün herhangi bir eğitimini yoktur veya ilkokulu yarıda bırakmıştır. Yaşlı bireyler içerisinde kadınların okuma yazma bilmeme oranı %78 iken erkeklerin oranı %26'dır. Bu veriler kadınların eğitim hakkına erişimde çeşitli engellemeler ya da ayrımcılıklar yaşadığının bir ispatı olarak görülmektedir. Eğitime erişim hakkına cinsiyet ayrımı gözetmeksizin bütün bireylerin sahip olması sosyal hak temelli ve yerinde bir istektir (Buz, 2015, s. 276).

Yaşlı bireylerin ekonomik durumları eğitim düzeyleri ile yakından ilişkilidir (Tufan, 2007).2018 yılında yaşlı nüfusun %45,0'nının ilkokul mezunu olduğu, %6,5'inin ortaokul veya dengi okul/ilköğretim mezunu olduğu, %6,8'inin lise veya dengi okul mezunu olduğu ve %6,6'sının yükseköğretim mezunu olduğu tespit edilmiştir (TÜİK, 2019).

2018 yılında okuma yazma bilmeyen nüfus oranı %18,3'tür. Okuma yazma bilmeyen yaşlı kadınların oranının yaşlı erkeklerin oranından 4,5 kat fazla olduğu saptanmıştır. Okuma yazma bilmeme cinsiyet odağında ele alındığında yaşlı kadınların %27,9'unun yaşlı erkeklerin ise %6,1'inin okuryazar olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca bitirilen bütün eğitim düzeylerinde yaşlı erkek nüfus oranının yaşlı kadın nüfus oranından fazla olduğu görülmüştür (TÜİK, 2019).

Eğitim düzeyinin düşük olması yaşlı kadınların yaşadığı sorunlardan birisidir. Yaşlı kadınların sadece %7'sinin bir mesleği bulunmakta ve kalan nüfusun çoğunluğu ya ev hanımı olarak ya da aile işçisi olarak tarımda veya hayvan besiciliğinde yaşamlarını sürdürmektedir. Eğitimsizlik yaşlı kadınların gündelik ve güvencesiz işlerde çalışarak yaşamlarını yoksul sürdürmelerine neden olmaktadır (Karadeniz & ztepe, 2013, s. 92).

1.2.5.9. Üretkenlik ve Rol Performansı Sorunu

Yaşlı bireylerin ailesine yardım etmek, torunlarına bakma, ev işi yapmak, aile gelirinin planlanmasında fikir vermek, aile içi ilişkileri düzenlemek gibi bazı sorumlulukları vardır. Bu gibi sorumlulukları yerine getiren yaşlı bireyler kendilerini çevrelerine karşı daha yararlı ve üretken hissetmektedir (Akgl, 2009).

Yaşlı kadınların üretkenliklerine ve rol performanslarına bakıldığında genellikle torunlarına baktıkları, aile içi uyum ve otoriteyi sağladıkları ve evin işleriyle meşgul oldukları görülmüştür. Kırsal yeşimde yaşayan yaşlı kadınların kentlerde yaşayan yaşlı kadınlara göre çevresinden saygı görme ve üretim faaliyetlerinde bulunma anlamında daha avantajlı olduğu bilinmektedir (Atalay, Kontaş, & Bey, 1992, s. 155). Yaşlı kadınların boş zaman etkinliklerinde ise genellikle televizyon izlemek, ibadet etmek, komşuya gitmek gibi aktiviteler bulunmaktadır (Arun, 2008, s. 319). Birey açısından sosyalleşme, moral kazanma ve fiziksel etkinliği arttırma gibi etkileri olan boş zaman aktivitelerine yaşlı kadınların katılımı oldukça önemlidir (Kurar & Baltacı, 2015, s. 42).

Kadınlar geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin etkisiyle ev içerisindeki bireylere bakım verme ve hanenin yeniden üretimini sağlama görevlerini üstlenmiş durumdadır. Bir kadın öncelikle çocuklarına büyütme ve bir st kuşaktaki ebeveynin bakımını sağlamakla uğraşırken sonrasında ise hasta eşinin bakımıyla ilgilenmektedir. Yetişkinlik döneminde eşine, çocuklarına ve aile büyüklerine bakım veren kadının yaşlanınca da torunlarına bakması beklenmektedir. Söz konusu bakım verme durumu erkekler açısından ele alındığında ise erkeklere genellikle eşleri tarafından bakıldığı hatta eşleri vefat eden erkeklerin bakımlarını birinin sağlaması için tekrar evlendikleri görülmektedir (Buz, 2015).

Yaşlılıkla beraber sosyal rol kaybının yaşanacağı düşünülse de kadınlar yaşlılıkla beraber yeni ve farklı sosyal roller kazanmaktadır. Yaşlılık dönemiyle birlikte yaşlı kadınlar gayri resmi olarak torunlarına ve eşlerine bakım veren kişiler haline gelmektedir. Genellikle yaşlı, kronik hastalığa sahip ya da yatağa bağımlı yaşlı erkeklere bakmak eşlerin görevi olarak görülmektedir. Günümüzde modernleşmeyle birlikte büyükanne rolünün ise giderek değer kaybettiği ve sembolik ve saygı duyulması gereken bir karakter haline geldiği bilinmektedir (Efe & Aydemir, 2015, s. 201).

1.2.5.10. Sağlık Sorunları

Yaşlılık döneminde kas-iskelet sistemi hastalıkları, yüksek tansiyon, kalp-damar hastalıkları, şeker hastalığı, kronik akciğer hastalıkları, kanser, görme ve duyma bozuklukları gibi hastalıklar görülmektedir. Bu hastalıklar yaşlı bireylerin yaşam kalitesini düşürmektedir. Ayrıca yetersiz sağlık imkanları, düşük eğitim düzeyi, olumsuz barınma koşulları, ulaşım hizmetlerine erişememe, yeterli ve dengeli beslenememe ve kötü çalışma koşulları da bireylerin sağlık durumlarını etkilemektedir (Hablemitoğlu & Özmete, 2010, s. 138).

2018 yılında ortaya konulan ölüm nedeni istatistiklerine göre ölen yaşlıların %43,8'i dolaşım sistemi hastalıkları sebebiyle yaşamlarını kaybetmiştir. Ölüm sebepleri içerisinde ikinci sırada %16,5 ile iyi huylu ve kötü huylu tümörler, üçüncü sırada ise %14,8 ile solunum sistemi hastalıkları gelmektedir. Ölüm nedenleri içerisinde cinsiyetlere göre en önemli fark iyi Hutlu ve kötü huylu tümörlerde görülmüştür. İyi ve kötü huylu tümörler nedeniyle hayatını kaybeden yaşlı erkeklerin oranı %21,3 iken yaşlı kadınların oranı %11,6 çıkmıştır (TÜİK, 2019).

Kadınların yaşlılık dönemiyle birlikte yaşadığı sağlık sorunların başında menopoz dönemine girmeleri gelmektedir. Menopoz dönemi yaşlı kadınların vücudunda yetişkinlik dönemine ait hormonların değişmesini ve yok olmasını içermektedir. Bu durum başka sağlık problemlerine de sebebiyet vermektedir. (Terakye & Güner, 1997, s. 96). Menopoz dönemi ayrıca sosyal sorunlara da neden olmaktadır. Kadınlar menopoz dönemine girdiklerinde bilişsel ve ruhsal olarak olumsuz yönde etkilenmekte

ve bu durum sosyal ortamlara katılımlarında sorunlar meydana getirmektedir (Efe & Aydemir, 2015, s. 216).

Yaşlıların sağlık durumlarını olumsuz etkileyen en önemli unsurlardan birisi yalnızlıktır. Yalnızlık yaşlılarda hem fiziksel hem de ruhsal sağlığı bozmaktadır (Karaoğlu, Avşaroğlu, & Deniz, 2009). Yalnızlık bireylerin duygusal durumlarını etkilemekte ve bununla beraber aşırı yemek, alkol, sigara tüketimine neden olarak sağlığın bozulmasına zemin hazırlamaktadır (Hawkley, Burleson, Berntson, & Cacioppo, 2003). Yaşlılık döneminde yalnızlık sorunuyla en çok kadınların mücadele etmesi yalnızlığa bağlı olarak gelişen sağlık sorunlarına yaşlı kadınların daha fazla yakalanmasına neden olmaktadır.

Yaşlılık döneminde bilinçsiz ve çok fazla ilaç kullanımı da sağlık sorunlarına neden olmaktadır. Kadınlar erkeklere göre yaşlılık döneminde daha fazla ilaç tüketmektedir. Özellikle okuma yazma oranlarının düşük olduğu yaşlı kadın nüfusunun bilinçsiz, tavsiye usulü ve sağlık çalışanlarının kontrolü dışında ilaç kullanımı bazı problemlere sebep olabilmektedir (Gökçe, 2012, s. 12).

Yaşlı kadınların sağlık durumlarına toplumsal cinsiyet analizi bakımından bakıldığında yaşlı kadınların sağlığını etkileyen en önemli unsurların sağlık sistemlerine ulaşım konusundaki engeller ve bu engeller ile mücadele edebilme yollarının sınırlılığı olduğu görülmektedir. (Gökçe, 2012, s. 12). Ülkemizde sağlık alanında bakım, rehabilitasyon hizmetleri, uygulamalara erişim gibi hizmetler gelişirken alınan kararların işlenmesini sağlayan alt yapıların yetersizliği zaman zaman hizmetlerin faydasını düşürmektedir. Sağlık ve sosyal bakım politikalarına ilişkin kararlar ve düzenlemeler yapılırken yaşlı kadınların da gereksinimleri düşünülmelidir.

1.3. SOSYAL HİZMET AÇISINDAN TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA YAŞLI KADINLARIN YAŞAM DENEYİMLERİNİ DEĞERLENDİRME

1.3.1. Yaşlılık Dönemine Feminist Sosyal Hizmetin Bakışı

Kadınlar, ataerkil ideoloji sebebiyle cinsiyet ayrımcılığı yaşamakta ve toplumsal kaynaklara erişim konusunda eşitsizliklerle karşılaşmaktadır. Bu kapsamda kadınların cinsiyetlerinden dolayı toplum içerisinde maruz kaldıkları ve gelişimlerini engelleyen ayrımcılık ve eşitsizlikler karşısında sosyal hizmet müdahalesi oldukça önemlidir. Temel amacı toplumda var olan bütün eşitsizliklerle mücadele etmek olan sosyal hizmet mesleğinin uygulama ve teorilerinde feminist bakış açısının benimsenmesi büyük önem arz etmektedir (Öztürk, 2013, s. 193).

Feminist sosyal hizmet, toplumsal cinsiyet temelinde kadınlarla çalışarak kadınların refahını birincil olarak ele almakta ve kadınların yalnızca eş ya da anne olarak görülmelerinin önüne geçmeyi amaçlamaktadır (Featherstone, 2002). Feminist sosyal hizmet uygulamaları gerçekleştirilirken bütüncül bir yaklaşım içerisinde kadınların ihtiyaçları değerlendirilmekte ve kadınların farklı roller içerisinde kurduğu sosyal ilişkilerin toplumsal cinsiyete atfedilen kabullerden bağımsız doğasına odaklanılmaktadır (Dominelli, 2002, s. 9).

Feminist sosyal hizmet yaklaşımını içeren sosyal hizmet uygulamalarında; kadınlar özne olarak bulunmakta, tek bir kadınlık durumunun olmadığı bilinci benimsenmekte, her kadının diğer kadınlardan farklı yaşam koşullarının ve farklı yaşam deneyimlerinin olduğu kabul edilmektedir. Ayrıca feminist sosyal hizmet uygulamalarında kadınların yaşadığı sorunların altında bireysel sorunlardan öte toplumsal altyapıların bulunduğu ve bu unsurlara müdahale edilmesi gerektiği savunulmaktadır. Feminist sosyal hizmetin bu görüşlerinden hareketle kadınların toplumsal cinsiyet problemlerini en yoğun yaşadığı dönem olan yaşlılık dönemine de feminist sosyal hizmetin bakış açısına ve yaşlılık dönemindeki toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırılmasına yönelik sosyal hizmet uygulamaları çerçevesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Sosyal hizmet disiplinine göre her insan biriciktir ve her bireyin farklı ihtiyaçları bulunmaktadır. Toplum içerisinde bulunan her kadın kendine özgü ihtiyaç ve beklentilere sahip olduğu gibi kadınların yaşlılık dönemine girmesiyle birlikte gereksinimleri de farklılaşmaktadır. Her bir yaşlı kadının biricik olduğu, ihtiyaçlarının ve beklentilerinin farklı olduğu, geçmiş yaşam deneyimleri, bilgi birikimi ve entelektüel düzeyinin birbirinden ayrı olduğu düşüncesini savunan sosyal hizmet mesleği yaşlı kadınlarla çalışırken müdahale yöntemini bu perspektife göre şekillendirmektedir.

Kadınlar yaşadıkları toplum içerisinde toplumsal cinsiyet rollerini öğrenmekte ve buna bağlı olarak bir yaşam sürmektedir. Erken yaşlarda ataerkil ideolojinin öğretileriyle yetişen kadınlar yaşlılık döneminde ayrımcılık ve eşitsizlik içeren sorunları daha da derinden yaşamaya başlamaktadır. Feminist sosyal hizmet yaklaşımını içeren sosyal hizmet uygulamaları yaşlı kadınların yaşadığı toplumsal cinsiyet eşitsizliği sorununu hem yaşlılık döneminin beraberinde getirdiği kayıp ve çöküşler hem de kadın olmanın beraberinde getirdiği dezavantajlı konum olarak bütüncül bir şekilde ele almaktadır. Kadın olmaya özgü sorunların birikimi olarak görülen yaşlılık döneminde yaşlı kadınların yaşadığı problemler ele alınırken kadınların iyi bir eğitim almaları önündeki engeller, gelir getirici bir işte çalışırken yaşadıkları ayrımcılıklar ve toplumsal kaynaklara ve fırsatlara erişim konusunda eşitsizlikler kadınların yaşadığı çevre içerisinde değerlendirilmekte ve “çevresi içinde birey” kavramı kullanılmaktadır.

1.3.2. Yaşlılık Dönemine Ekolojik Sistem Yaklaşımının Bakışı

“Çevresi içinde birey” anlayışını benimseyen ekolojik sistem kuramı sosyal hizmet disiplini gibi birey, aile, grup ve topluluklarla çalışan meslekler için uygun bir çerçeve çizmektedir. Bu kuram sayesinde sosyal hizmet uzmanları çalıştıkları sorun alanına ilişkin detaylı bir analiz yapabilmekte ve müracaatçıların sorunlarına bütüncül bir bakış açısını sunabilmektedir (Baykara Acar & Acar, 2002, s. 30).

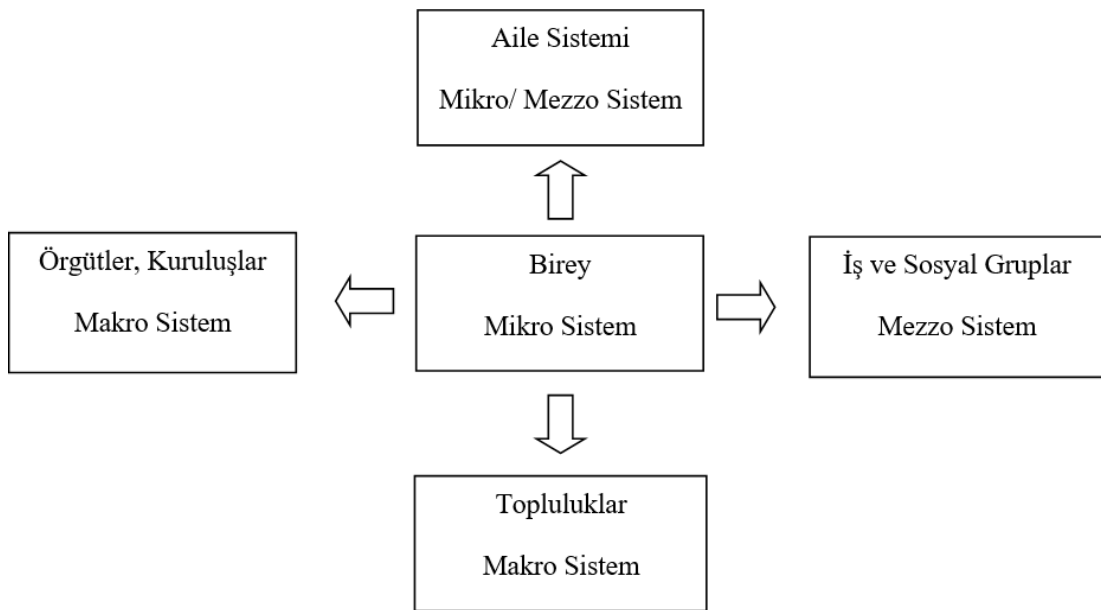
Sosyal hizmete ekolojik sistem kuramını uyarlayan Germain ve Gitterman (1980)’ın Yaşam Modeline göre bireyler yaşamları boyunca devamlı olarak çevrelerine uyum sağlama çabası içerisinde. Birey çevresi tarafından değiştirildiğinde ve çevresi bireyi

değiştirdiğinde karşılıklı olarak bir uyumun varlığından söz edilmektedir. Bireylerin çevreleriyle olan uyumlarını işsizlik, yoksulluk, ayrımcılık gibi sosyal sorunlar bozmakta ve sosyal çevreyi olumsuz etkilemektedir. Transaksiyonların dengeyi bozması stres oluşturmakta ve bireylerin çevresiyle arasındaki uyumunda sorun yapmaktadır (Payne, 1997, s. 145).

Bronfenbrenner (1979) sosyal hizmet uygulamalarında kullanılacak ekolojik sistem modelinin dört düzeyde bileşeni olduğunu söylemektedir. Bu bileşenler bireyin yakın ilişkiler kurduğu aile ve yakın arkadaşlardan başlayarak bireyin doğrudan ilişki içerisinde olmadığı yasal düzenlemeler gibi sistemleri kapsamaktadır (Bilge, et al., 2019). Bronfenbrenner'in ortaya koyduğu katmanlar aşağıdaki şekildedir:

- Şu anki ortam olan ev, okul, iş yeri gibi *mikrosistem*
- Mikrosistemlerin oluşturduğu komşuluk, toplum gibi *mezzosistem*
- Doğrudan bireyleri kapsamayan sosyal yapıları içeren kamu kurumları, profesyonel kuruluşlar gibi *ekzosistem*
- Kültürü oluşturan örüntüler, ekonomik ya da siyasal ideolojiler, baskın inançlar ya da basmakalıp düşüncelerin oluşturduğu *makrosistem*(DeVylder, 2012).

Şekil 1. Çoklu Sistemlerle Etkileşim (Ashman & Zastrow, 2007)

Ekolojik sistem kuramı sosyal hizmetin müdahale alanlarından birisi olan yaşlılar içinde efektif olarak uygulanabilmektedir. Yaşlı bireyler toplum içerisinde var olan ve toplumsal sistemi oluşturan parçalardan birisidir. Yaşlı bireylerin etkileşimde bulunduğu aile, akraba, çocuk, torun, komşu, kültür, kurumlar ve kuruluşlar gibi sistemlerle olan ilişkileri ekolojik bakışla anlaşılmalıdır. Yaşlı bireylerle ekolojik sistem yaklaşımı benimseyen müdahalelerdeki bütüncüllük anlayışı, yaşlı bireyin ilişki içerisinde olduğu bütün nesnelerin yaşlı bireylerin sorunlarına olan etkisi ve sorunların çözümüne olacak katkısının detaylı bir biçimde ele alınmasıyla ilgilidir.

Yaşlı bireylerin çevresi içindeki mikrosistemi günlük hayatta karşılıklı etkileşim içerisinde olduğu kişiler ve bu kişilerle olan ilişkileridir. Mikrosistem en temelde aile ve arkadaş gruplarını içermektedir. Mezosistem yaşlı bireyin aktif rol oynamadığı fakat onun yaşantısının ve gelişimine katkı sunan televizyon, dergi, internet gibi kitle iletişim araçları, komşular, sosyal hizmet kurumları ve bunların kendi içindeki bağlantılarının sağlanmasıdır. Makrosistem ise toplumun inanç, değer ve ideolojilerini içermektedir.

Birey bir yaşam döneminden diğerine geçerken çeşitli sorunlar yaşamakta ve farklı gereksinimlere ihtiyaç duymaktadır (Ashman & Zastrow, 2007, s. 9-15). Çocukların evden ayrılması, emekli olma ve eş kaybı gibi olguları içeren yaşlılık döneminde yaşlı bireylerin geçiş dönemleri ile ilgili sorunlarını ve bir yaş döneminden diğerine geçişte ortaya çıkan ihtiyaçları incelemede ekolojik sistem yaklaşımı büyük katkılar sunmaktadır.

Yaşam döngüsü içerisinde her bireyin bilgi birikimi, tecrübesi, geçmişi, düşünsel alt yapısı ve entelektüel düzeyi farklılaşmakta ve buna bağlı olarak yaşlılık dönemine ait gereksinim ve beklentileri değişiklik göstermektedir (Sevil, 2005, s. 191). Özellikle yaşlılık dönemine ait ihtiyaç ve sorunlar cinsiyetler arasında büyük farklılıklar göstermektedir. Kadınların erkeklerden daha uzun bir yaşam sürmeleri sebebiyle hayatlarını dul olarak geçirmeleri, çalışma yaşamında ayrımcılıklarla karşılaştıkları için yaşlılık dönemini yoksul ve sosyal güvenceden yoksun sürdürmeleri, çocukluk ve gençlik dönemlerinde eğitimdeki fırsatlarına ve kaynaklarına erişimde toplumsal bariyerlerle karşılaşmaları sebebiyle eğitimsiz bırakılmaları gibi yaşlı kadınların yaşlı

erkeklerden farklılaşan sorunları bulunmaktadır. Bu bağlamda yaşlılık dönemi hem feminist bir anlayış hem de bireyi çevresi içinde ele alarak sorunlarda bireyin çevresinin de payının olduğunu kabul eden ekolojik sistem yaklaşımıyla birlikte bütüncül bir şekilde değerlendirilmelidir.

1.3.3. Ekolojik Sistem Yaklaşımının Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Yaşlı Kadınların Yaşam Deneyimlerine Bakışı

Yaşlı kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden doğan sorunlarını değerlendirirken ekolojik sistem yaklaşımını kullanmak sorunların kökenini anlamak ve çözüm üretme açısından oldukça önem arz etmektedir.

Ekolojik sistem yaklaşımına göre kadınlar hayatlarının ilk dönemlerinden itibaren sosyal çevreleriyle biyopsikososyal anlamda ilişki kurmakta ve etkileşime girmektedir. Kadınların doğuştan sahip oldukları psikolojik özellikler ve sosyal özellikler toplum içerisinde çevresiyle kurduğu ilişkiler neticesinde değişmekte ve çevresine uyum sağlayacak biçimde dengelenmektedir. Çevresel etkileşimler bireyin yetenek ve becerilerinin gelişimi için bazen fırsatlar sunarken bazen de gelişimini engelleyici baskılar oluşturabilmektedir (Turan, 2009). Kadınların çalışma yaşamına girmesinin önündeki engeller, istihdam hayatındaki ayrımcılık içeren uygulamalar, eğitim fırsatlarına erişimde yaşanan engeller ve toplumsal rol dağılımındaki adaletsizlikler kadınların yetenek ve becerilerinin gelişmesi önündeki toplum tarafından oluşturulan baskılara örnektir.

Ekolojik sistem yaklaşımına göre aile yapısında meydana gelen değişimler bireylerin sosyal koşullarını değiştirmektedir. Örneğin eşlerini kaybeden kadınlar dul kalarak hem güvencikleri insana en ihtiyaç duydukları zamanlarını yalnız geçirmekte hem de ekonomik anlamda yoksulluk yaşamaktadır. Yaşlı kadınlar eş kaybıyla birlikte yaşamlarında meydana gelen değişim ve dönüşüme adapte olmakta güçlük çekmekte ve psikolojik, sosyal ve ekonomik olarak sorunlar yaşamaktadır. Yaşlı kadınların içinde buldukları çevresel koşulları anlamak ve buna uygun ekolojik müdahaleler

geliştirmek toplumla olan sosyal uyumunu sağlamada önemli bir adım olacaktır (Compton & Galaway, 1979).

Yaşlı kadınların sosyal çevreleriyle olan etkileşimi yaşlılıktan kaynaklı sorunlar, kadın olmanın sosyokültürel anlamlarından doğan sorunlar ve her iki durumdan dolayı ortaya çıkan sorunlardan dolayı bozulunca ekolojik anlamda dengesizlik ortaya çıkmaktadır. Bunun sonucunda ise yaşlı kadınlarda gerilim, stres veya sorunlar baş göstermektedir. Ekolojik sistem yaklaşımına göre sosyal çevre ile etkileşim sonucunda yaşanan gerilim veya sorunlar aşağıdaki sebeplerden kaynaklanabilmektedir (Payne, 1997):

- Hayattaki geçişler veya değişimler: Yaşlılıkla beraber emekli olan kişilerin statü ve konumlarının değişmesi, rol kaybının yaşanması ya da eş kaybı bu duruma örnek olabilir
- Çevresel baskılar: Kadınların erkeklerle eşit toplumsal kaynak ve fırsatlara erişimlerinin olmaması, sosyal adaletsizlik, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kurum ve kuruluşların yetersizliği bu duruma örnek olabilir.
- Kişiler arası süreçler: Yaşlı istismarı, kadına yönelik şiddet bu duruma örnek olabilir

Bireylerin çevresi kültürel çevre ve sosyal çevre olmak üzere iki çeşitten meydana gelmektedir. Toplumun kadın ve erkek olmaya ilişkin yüklediği anlamlar yani toplumsal cinsiyet kavramı kültürel çevreyi meydana getirmektedir. Kadın ve erkekte üstlenmesi beklenen rollere ve davranışlara göre bireylerin sosyal çevreleriyle olan ilişkileri biçimlenmektedir. Kültürel çevre kadınlardan annelik, öğretmenlik gibi roller üstlenmesini beklerken sosyal çevre ise kadınların insan ilişkilerinde daha naif, kırılabilir, hassas ve duygusal olmalarını beklemektedir. Benzer şekilde yaşlılık döneminde de sosyal ve kültürel çevrenin yaşlı kadınlardan bekledikleri davranış örüntüleri ve roller vardır. Yaşlı kadınların yeniden evlenmeleri konusunda kültürel çevre engeller koymakta ya da yaşlı kadınların torunlarına karşı bakım verme davranışını gerçekleştirmesi istenerek torunlarına bakan büyükanne rolünü üstlenmesi beklenmektedir. Örneklerde görüldüğü gibi toplum cinsiyetlere göre kişilerden belli roller beklemektedir. Yaşlı kadınların toplumsal cinsiyetlerinden dolayı yaşadıkları

sorunlar ele alınırken ekosistem yaklaşımının kültürel çevre ve sosyal çevre kavramlarına ve bireylerin bu kavramlarla olan kesişimlerine odaklanmak gerekmektedir.

Ekosistem yaklaşımına göre insanlar ve sosyal sistemler arasında karşılıklı bağımlılık ve etkileşim bulunmakta ve bireylere yapılan mesleki müdahaleler ailesi, sosyal ağı ve etkileşimde olduğu diğer sistemlerde değişim uyandırmaktadır (Sheafor & Horejsi, 2015, s. 112). Bu pencereden bakıldığında yaşlı kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklı yaşadıkları sorunların çözümüne yönelik başatme kapasitelerini yükseltme, sosyal işlevselliklerini artırma ya da kimliklerini, bağımsızlıklarını ve yetkinliklerini artırma gibi içeriklere sahip feminist sosyal hizmet müdahaleleri yalnızca yaşlı kadınları değil karşılıklı etkileşimde olduğu aile, arkadaş, komşu gibi diğer sistemleri de etkilemektedir.

Bireylerin her anlamda sosyal kapasitelerini arttırmaları için çabalayan ekosistem yaklaşımı bir yönüyle güçlendirme temellidir. Ayrıca birey ve çevre arasındaki olumsuz uyuma neden olan baskı ve ayrımcılığı azaltmayı hedeflemesi açısından ise baskı karşıtıdır (Teater, 2014, s. 42). Bu yönüyle ekolojik sistem yaklaşımı yaşlı kadınların hem yaşlılıktan dolayı toplum tarafından yaşadıkları ayrımcılık ve engeller hem de kadın olmalarından dolayı yaşadıkları eşitsizliklerle mücadele ederken baskı karşıtı uygulamalar sunmakta hem de bütün kadınların olduğu gibi yaşlı kadınların da güçlenmesini hedefleyen feminist sosyal hizmet müdahalelerini içeren güçlendirme temeline dayanmaktadır (Payne, 1997, s. 259).

1.4. ARAŞTIRMANIN SORUNU

Teknolojik, sosyal, demografik ve ekonomik gelişmelerle birlikte ortalama yaşam süresi ve buna bağlı olarak nüfus içerisindeki yaşlı bireylerin oranı artmaktadır. Nüfus araştırmaları özellikle gelişmiş ülkelerde yaşlı nüfus oranının oldukça yüksek olduğunu gösterirken günümüzde gelişmekte olan ülkelerde de yaşlı nüfus oranı giderek artış göstermektedir. Kadınların erkeklere göre 5-6 yıl daha fazla yaşaması özellikle yaşlı nüfus içerisindeki kadınların sayısını erkeklere göre fazla kılmakta ve yaşlılıkta

kadınlaşma durumunu meydana getirmektedir. Fiziksel, psikolojik, sosyal ve ekonomik anlamda pek çok problemi beraberinde getiren yaşlılık olgusu, söz konusu kadınların yaşlılığı olduğunda yaşlılıktan ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan çifte dezavantaj konumunu oluşturmaktadır.

Kadınlar yaşlılık döneminde hem yaşlılık döneminin kendine özgü sorunlarıyla mücadele ederken hem de yaşamın önceki dönemlerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan cinsiyet ayrımcılığı deneyimlerinin yaşlılık dönemine olan yansımalarıyla mücadele etmektedir. Bireylerin yaşamlarının erken dönemlerinde toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak yaşam sürmeleri, yaşlılık döneminde kadınların erkeklere göre ayrımcılık ve eşitsizlik içeren daha farklı sorunlar yaşamalarına zemin hazırlamaktadır. Hem yaşlılıkla beraber meydana gelen kayıp ve çöküşler hem de kadın olmanın getirdiği dezavantajlı konum yaşlılık dönemini ikili standarda dönüştürmektedir. Yaşlılık dönemi bu açıdan bakıldığında yaşlanma süreci boyunca cinsiyete özgü sorunların birikimi olarak değerlendirilmektedir. Kadınlar gençlik ve yetişkinlik dönemlerinde iyi bir eğitim almada, gelir getirici bir işte çalışmada ve kamusal yaşama katılımında erkeklere göre daha az fırsatlara sahiptir. Kadınların yaşamın ilk döneminde sahip oldukları bu ikincil konum ve ayrımcılık yaşlanma süreciyle daha da birikerek sorunları daha da derinleştirmektedir.

Bu araştırmanın problemi, huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların gençlik ve yetişkinlik döneminde eğitim fırsatlarına erişememe, çalışma yaşamına katılamama, sosyal güvencesiz bırakılma ve toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak yaşam sürme gibi cinsiyete özgü sorunlarının toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ekolojik sistem yaklaşımı bağlamında değerlendirilerek yaşlılık dönemine olan etkisi konusundaki bilgi eksikliğinin giderilmesidir.

1.5. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın genel amacı, huzurevinde kalan yaşlı kadınların gençlik ve yetişkinlik döneminde yaşadıkları cinsiyete özgü sorunların toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ekolojik sistem yaklaşımı bağlamında değerlendirilmesi ve bu sorunların yaşlılık

dönemine olan etkisinin ortaya konulmasıdır. Bu amaç çerçevesinde araştırmanın alt amaçları aşağıdaki soru cümleleriyle şöyle ifade edilmiştir:

1. Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların demografik özellikleri nelerdir?
2. Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların çocuklarıyla ya da yakınlarıyla olan ilişkisi nasıldır?
3. Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların toplumsal cinsiyet bağlamında yaşam deneyimleri nasıldır?
  - a) Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların toplumsal cinsiyet bağlamında medeni durumlarına dair yaşam deneyimleri nasıldır?
  - b) Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların toplumsal cinsiyet bağlamında eğitim durumlarına dair yaşam deneyimleri nasıldır?
  - c) Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların toplumsal cinsiyet bağlamında ekonomik ve çalışma hayatlarına dair yaşam deneyimleri nasıldır?
  - d) Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların toplumsal cinsiyet bağlamında aile yaşamlarına ve evlilik içi rollere dair yaşam deneyimleri nasıldır?
  - e) Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların toplumsal cinsiyet bağlamında sağlık durumlarına dair yaşam deneyimleri nasıldır?
  - f) Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların toplumsal cinsiyet bağlamında yaşlılıkla ilgili düşünceleri ve huzurevlerindeki yaşam deneyimleri nasıldır?

1.6. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Dünyada ve ülkemizde yaşlı nüfus oranı giderek artmakta ve buna bağlı olarak yaşlıların yaşadığı sosyal, psikolojik, fiziksel, ekonomik ve sağlık sorunlarını araştıran çalışmalar giderek yaygınlaşmaktadır. Yaşlılık alanında yapılan pek çok çalışma bulunmasına rağmen yaşlılığın genellikle kadınların sorunu olduğu gerçeği göz ardı edilmekte ve yapılan tez çalışmaları içerisinde cinsiyet faktörünü vurgulayan herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Oysaki yaşlı kadınlar cinsiyet ayrımcılığının etkisiyle hem yaşlılıktan hem de cinsiyetlerinden kaynaklanan çifte dezavantaj durumunu yaşamakta ve yaşlı kadınların yaşlılık döneminde yaşadıkları sorunlar yaşlı erkeklere göre derin bir hal almaktadır. Bu araştırmanın yaşlılık sorununu toplumsal cinsiyet

bağlamında değerlendirecek olması, yaşlı kadınların yaşamın diğer dönemlerinde yaşadıkları cinsiyete özgü sorunların yaşlılık dönemine olan yansımalarını ortaya koymak açısından önemlidir.

Bireylerin yaşadıkları sorunlarda çevrenin etkisini vurgulayan “çevresi içinde birey” yaklaşımını benimseyen ekolojik sistem kuramı, yaşlı kadınların yaşadıkları cinsiyet ayrımcılığı sorununu toplumsal yapı dinamikleriyle değerlendirmekte geniş bir bakış açısı sunmaktadır. Bu bakımdan araştırmada yaşlı kadınların yaşadıkları sorunları değerlendirirken ekolojik sistem kuramının kullanılması, yaşlı kadınların toplumsallaşma sürecinde öğrendiği toplumsal cinsiyet rollerini ve yaşlı kadınların çeşitli imkan ve kaynaklara erişimini engelleyen toplumsal bariyerleri açıklamakta önemlidir.

Bu çalışmanın ekolojik sistem yaklaşımı ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında sosyal hizmet perspektifinde yapılması cinsiyet ayrımcılığı ile mücadele eden ve yaşlı refahı alanında çeşitli uygulamalarda bulunan sosyal hizmet mesleğinin literatürüne zenginlik katacaktır. Ayrıca araştırmanın huzurevlerinde yürütülmesi nedeniyle huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların huzurevlerine ilişkin görüşlerinin öğrenilmesi sağlanarak huzurevlerindeki kalite standartlarının artırılmasına ve yaşlı kadınların istek ve beklentilerini odak alan yeni politikaların üretilmesine katkı sunmaktadır.

1.7. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI

Araştırma kapsamında araştırmacı tarafından oluşturulan görüşme formunun konuyla ilgili bilgileri ortaya koymakta uygun olduğu, araştırmada ulaşılan yaşlı kadın sayısının evreni temsil etme gücünde olduğu, görüşme sorularına yaşlı kadınların tarafsız ve güvenilir cevaplar verdiği ve araştırma verilerini değerlendirmek için kullanılacak istatistiksel analizlerin geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmaktadır.

1.8. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırmanın verilerinin araştırmacı tarafından huzurevlerinde kalan yaşlı kadınlarla yapılan yüz yüze görüşmeler aracılığıyla toplanması planlanırken Covid-19 pandemi süreci nedeniyle huzurevlerine giriş ve çıkışların kapatılması üzerine görüşmelerin büyük bir kısmı huzurevlerinde çalışan sosyal hizmet uzmanları aracılığıyla yapılmıştır. Bu süreçte huzurevi personelinin yoğun iş yükü altında çalışmaları ve anketleri uygulamayı reddetmeleri sebebiyle araştırmanın başında belirlenen örneklem sayısına ulaşamamıştır.

Araştırmanın Ankara ilinde bulunan özel huzurevlerinde ve kamu huzurevlerinde yapılması planlanırken Covid-19 pandemi süreci sebebiyle resmi huzurevlerinin araştırmaya katılmayı reddetmeleri üzerine bu araştırmanın örneklem grubu özel huzurevlerinde kalan yaşlı kadınlarla sınırlanmıştır.

Ayrıca huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların bazılarının alzheimer, demans, yoğun bakım hastası olma gibi sağlık sorunlarının olması sebebiyle yaşlı kadınların araştırma sorularına cevap verebilecek yeterliliğe sahip olmamaları nedeniyle araştırmaya katılacak katılımcıları seçme noktasında sınırlılıklar meydana getirmiştir.

Araştırma süresinin kısıtlı olması ve araştırmaya maddi olarak herhangi bir destek verilmemesi ise araştırmanın bir başka sınırlılığıdır.

1.9. TANIMLAR

Bu başlık altında amaçlar içinde kullanılan kavramlarla ilgili operasyonel tanımlar bulunmaktadır.

Yaşlı kadın: Araştırma kapsamında 60 yaş ve üzerinde huzurevlerinde kalancinsiyeti kadın olan bireyler olarak ele alınmıştır.

Toplumsal cinsiyet: Bireylerin biyolojik cinsiyetlerine göre belirlenen inançların ve kadın veya erkek olmanın sosyal ve kültürel anlamlarıdır.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği: Yaşlı kadınların eğitim hayatı, çalışma yaşamı, medeni durum, sosyal güvence gibi konularda erkeklerle aynı fırsat, imkan ve kaynaklardan yararlanamamaları ve cinsiyetlerinden dolayı ayrımcılığa maruz kalmalarıdır.

Huzurevi: Çeşitli sebeplerle hayatını idame ettirmekte zorlanan 60 yaş ve üzerindeki yaşlıların gereksinimlerini karşılamak amacıyla kurulan ve 24 saat boyunca hizmet veren yatılı bakım merkezidir. Araştırma kapsamında huzurevi olarak Ankara ilinde bulunan Özel Emin Eller Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi, Özel Nefes Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi, Özel Öz İlgü Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi, Özel Talya Yaşlı Bakımevi ele alınmıştır.

2. BÖLÜM

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, verilerin toplanma süreci, veri toplama araçları, verilerin çözümlenmesi, süre ve olanaklar ve etik konulara yer verilmiştir.

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların gençlik ve yetişkinlik yıllarında cinsiyetlerine özgü sorunlarının yaşlılık dönemine olan etkisinin araştırıldığı bu çalışmada yaşlı kadınlarının sorunlarının ortaya koyulması amaçlandığı için genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modeliyle belli bir grup hakkında çok boyutlu veriler elde edilebilmektedir. Araştırma metodolojik olarak ise nicel desende yapılmıştır. Nicel araştırmalarda görüşme, gözlem, anket ve testler aracılığıyla evren içerisinden seçilen örneklemden veriler toplanarak verilerin istatistiksel analizleri yapılmaktadır. Araştırmanın nicel yöntemde yapılmasının sebebi nicel araştırmanın genelleme yapmaya uygun olması ve huzurevlerinde kalan yaşlı kadınlardan daha fazla miktarda veri alarak alınan verilerin sayısal anlamda analizlerini ortaya çıkarmaktır. Bu doğrultuda huzurevinde yaşayan yaşlı kadınlar çalışmaya dahil edilmiş ve araştırmanın ana ve alt amaçlarına uygun veriler toplanarak yaşlı kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında yaşadığı sorunlar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı huzurevlerinde kalan yaşlı kadın bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem grubunu ise yaşı 60 ve üzerinde, anlama ve konuşma yetilerini kaybetmemiş Ankara ilinde bulunan Özel Emin Eller Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi, Özel Nefes Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi, Özel Öz İlgü Huzurevi ve Yaşlı

Bakım Merkezi, Özel Talya Yaşlı Bakımevi'nde yaşayan 76 yaşlı kadın oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklem grubunu Ankara ilinde yer alan özel ve kamu huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların oluşturması planlanırken Covid-19 pandemi süreci sebebiyle resmi huzurevleri personeli araştırmaya katılmayı reddetmişlerdir. Bu sebeple araştırmanın örneklem grubu yalnızca özel huzurevlerinde kalan yaşlı kadınlarla sınırlanmıştır. Ankara ilinde yer alan toplam 39 huzurevi personelinin hepsiyle görüşülmüş fakat yalnızca 4 tane huzurevi personeli araştırmanın yürütülmesine izin vermiştir. Araştırmaya katılacak özel huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların seçiminde ise anlama ve konuşma yetilerini kaybetmemiş olmak dışında herhangi bir kısıtlamaya gidilmemiştir.

2.3. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Araştırma verilerinin toplanmasının ilk basamağında Hacettepe Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan izin alınmıştır. Sonrasında Ankara ilinde bulunan Özel Emin Eller Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi, Özel Nefes Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi, Özel Öz İlgi Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi, Özel Talya Yaşlı Bakımevi'nden gerekli izinler alınmıştır. Özel Talya Yaşlı Bakım Merkezinde yaşayan on beş yaşlı kadınla görüşme formunun anlaşılabilirliğinin belirlenmesi amacıyla araştırmacı tarafından ön deneme çalışması yapılmıştır. Ön denemede araştırmada yer alan iki soruya yaşlı kadınların cevap vermekte zorlandıkları görülmüş ve o sorular görüşme formundan çıkarılmıştır. Görüşme formunun sorular çıkartılarak düzeltilmesinden sonra uygulama aşamasına geçilmiştir. Görüşme formundan çıkartılan sorular aşağıda belirtilmiştir:

1. Kadın olmanın en güzel yanı.....'dır.
Erkek olmanın en güzel yanı.....'dır.
2. Kadın olmanın en zor yanı.....'dır.
Erkek olmanın en zor yanı.....'dır.

Uygulama aşamasında minimum 100 yaşlı kadına ulaşılması hedeflenirken tüm dünyayı etkileyen ve milyonlarca insanın ölümüne sebep olan Covid-19 pandemisi nedeniyle huzurevlerine giriş ve çıkışların kapatılmasından dolayı hedeflenen sayıya ulaşamamıştır. Huzurevlerinde çalışan yetkililer araştırma yapmak için araştırmacının huzurevlerine girmesine izin vermemiştir. Bunun üzerine araştırmanın verilerinin geneli, huzurevlerinde çalışan sosyal hizmet uzmanları tarafından toplanmıştır. Bazı huzurevleri personelleri ise pandemi süreci sebebiyle iş yüklerinin çok fazla arttığını belirterek görüşme formunun uygulanmasında yardımcı olamayacaklarını dile getirmişlerdir.

Araştırma verilerinin toplanmasına yardımcı olan sosyal hizmet uzmanlarına araştırmaya katılmak istemeyen herhangi bir yaşlı kadının bulunup bulunmadığı sorulduğunda ise her yaşlı kadının gönüllü olarak araştırmaya katıldıkları belirtilmiştir.

Araştırmanın verileri 2020 yılı Ekim-Kasım aylarında toplanmıştır.

2.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmanın verileri araştırmanın amaçlarına uygun olarak araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Sorular yaşlı kadınların bilişsel düzeyleri gözetilerek anlayabilecekleri şekilde hazırlanmıştır. Görüşme formu literatürde yer alan bilgiler ve sahada çalışan meslek elemanlarının görüşlerinden yararlanılarak oluşturulmuştur. On beş kişiyle yapılan ön denemenin sonunda yeniden düzenlenerek son şekline getirilmiştir. Ayrıca araştırmanın verilerinin toplanması aşamasında katılımcıları araştırma hakkında bilgilendirmek ve araştırmaya katılımları konusunda onaylarını almak için Aydınlatılmış Onam Formu hazırlanmıştır.

Görüşme formu 50 sorudan oluşmaktadır. Araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formunda kısa cevaplı ve çoktan seçmeli sorular yer almaktadır. Görüşme soruları; demografik özellikler, medeni duruma ilişkin sorular, eğitim durumuna ilişkin sorular, ekonomik duruma ilişkin sorular, sağlık durumuna ilişkin sorular, aile ve evlilik

ilişkilerine ilişkin sorular ve yaşlılık ve huzurevinde yaşamaya ilişkin sorular olmak üzere 7 kategoriden oluşmaktadır.

Verilerin birçoğunun araştırmacının yapacağı yüz yüze görüşmelerle toplanamamış olması sebebiyle çok verimli bir gözlem süreci yaşanmamıştır.

Araştırmaya katılım gönüllülük esasına göre olmuştur. Yaşlı kadınlara görüşme formuyla ilgili gerekli açıklamalar yapılmış ve elde edilen verilerin gizli tutulacağı belirtilmiştir.

2.5. VERİLERİN ÇÖZÜMLERİ

Nicel desende yürütülen bu araştırmada huzurevlerinde kalan yaşlı kadınlarla yapılan görüşmelerden elde edilen veriler SPSS 18 (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı) nicel analiz programıyla analiz edilmiş ve analiz sonuçları sıklık ve yüzdeler olarak belirtilmiştir.

2.6. SÜRE VE OLANAKLAR

Araştırma Ankara ilinde bulunan Özel Emin Eller Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi, Özel Nefes Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi, Özel Öz İlgü Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi, Özel Talya Yaşlı Bakımevi'nde 2020 Ekim-Kasım tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Araştırmanın tüm giderleri araştırmacı tarafından karşılanmıştır.

2.7. ETİK KONULAR

Araştırmanın yürütülebilmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonundan ve araştırmanın yapılacağı huzurevlerinden gerekli izinler alınmıştır. Veri toplama sürecinde katılımcılara, aydınlatılmış onam formu dağıtılmıştır. Bu formda araştırmanın kim tarafından, ne amaçla ve hangi konuda yapılacağı açıkça belirtilmiştir. Ayrıca

görüşmelerden elde edilen verilerin gizli tutulacağı ve sadece araştırma için kullanılacağı ifade edilmiştir. Görüşmenin tamamen gönüllülük esasında yürütüldüğü ve katılımcıların istedikleri zaman görüşmeyi sonlandırabilecekleri de aydınlatılmış onam formunda yer almaktadır.

3. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu araştırmanın genel amacı, huzurevinde kalan yaşlı kadınların gençlik ve yetişkinlik döneminde yaşadıkları cinsiyete özgü sorunların toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ekolojik sistem yaklaşımı bağlamında değerlendirilmesi ve bu sorunların yaşlılık dönemine olan etkisinin ortaya konulmasıdır.

Bu bölümde, huzurevinde kalan yaşlı kadınlardan elde edilen veriler doğrultusunda araştırmanın alt amaçlarına uygun olarak yapılan istatistiksel analiz sonuçlarına yer verilmektedir. Bu çerçevede araştırmanın bulguları:

1. Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların demografik özelliklerine ilişkin bulgular
2. Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların çocuklarıyla ya da yakınlarıyla olan ilişkilerine ilişkin bulgular
3. Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların toplumsal cinsiyet bağlamında yaşam deneyimlerine ilişkin bulgular
  - a) Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların toplumsal cinsiyet bağlamında medeni durumlarına dair yaşam deneyimlerine ilişkin bulgular
  - b) Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların toplumsal cinsiyet bağlamında eğitim durumlarına dair yaşam deneyimlerine ilişkin bulgular
  - c) Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların toplumsal cinsiyet bağlamında ekonomik durumları ve çalışma hayatlarına dair yaşam deneyimlerine ilişkin bulgular
  - d) Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların toplumsal cinsiyet bağlamında aile yaşamlarına ve evlilik içi rollere dair yaşam deneyimlerine ilişkin bulgular
  - e) Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların toplumsal cinsiyet bağlamında sağlık durumlarına dair yaşam deneyimlerine ilişkin bulgular
  - f) Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların toplumsal cinsiyet bağlamında yaşlılıkla ilgili düşüncelerine ve huzurevinde yaşam deneyimlerine ilişkin bulgular

Şeklinde başlıklandırılmıştır. Her ana başlık kendi içerisinde gruplandırılarak verilerin analizi yapılmıştır.

3.1. HUZUREVLERİNDE KALAN YAŞLI KADINLARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bu başlık içerisinde huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların;

Yaşlarına ve yaşamlarını en uzun süre nerede geçirdiklerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Yaşlarının Dağılımı

Yaş	Sayı (n)	Yüzde (%)
60-65	5	6,6
66-70	12	15,8
71-75	16	21,1
76-80	18	23,7
81-85	13	17,1
86-90	7	9,2
90 üzeri	5	6,6
Toplam	76	100

Tablo1 incelendiğinde huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların neredeyse yarıya yakınının (%44,8) 71-80 yaş aralığında olduğu görülmektedir. 90 yaşın üzerinde araştırmaya katılan kadınların (%6,6) ise azınlıkta olduğu görülmektedir.

2019 yılı TÜİK verilerine göre kadınların ortalama yaşam süresi 81,3 yıl olarak hesaplanmıştır(TÜİK, 2019). Bu veri dikkate alındığında araştırmaya katılan yaşlı kadınların yaşlarının 71-80 yaş aralığında yoğunlaşmasının ve 90 yaşın üzerinde araştırmaya katılan kadınların azınlıkta olmasının 2019 yılı TÜİK verileriyle benzer bir yönü bulunmaktadır.

Tablo 2. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Yaşamlarını En Uzun Süre Geçirdikleri Yerin Dağılımı

En Uzun Süre Yaşanılan Yer	Sayı (n)	Yüzde (%)
İl	43	56,6
İlçe	22	28,9
Köy	11	14,5
Toplam	76	100

Tablo2'ye bakıldığında araştırmaya katılan yaşlı kadınların %56,6'sının yaşamlarını en uzun süre ilde geçirdiği görülmektedir. Bununla beraber yaşlı kadınların %28,9'u en uzun süre ilçede yaşam sürmüştür. Yaşlı kadınların %14,5'i ise yaşamını en uzun süre köylerde geçirmiştir.

Bu bulgular sonucunda köylerde yaşayan kadınların genele oranla az bir kesim olduğu ve yaşlı kadınların genellikle en uzun süre kentsel yerleşim bölgelerinde yaşam sürdürdükleri tespit edilmiştir.

3.2. HUZUREVLERİNDE KALAN YAŞLI KADINLARIN ÇOCUKLARIYLA YA DA YAKINLARIYLA OLAN İLİŞKİLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bu başlık içerisinde huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların;

Çocuklarının sayısına, torunlarının sayısına, çocuklarıyla olan ilişkisine, çocukları olmayanların en yakınlarının kim olduğuna ve en yakınlarıyla olan ilişkisine, yaşlılıkla birlikte aile ilişkilerinin değişme durumuna ve çocuklarının ekonomik olarak beklentilerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 3. Huzurevinde Kalan Yaşlı Kadınların Çocuklarının Sayısının Dağılımı

Çocuk Sayısı	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yok	9	11,8
1	11	14,5
2	19	25,0
3	14	18,4
4	9	11,8
5	6	7,9
6	7	9,2
8	1	1,3
Toplam	76	100

Tablo3'e göre huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların %11,8'inin çocuk sahibi olmadığı görülmektedir. Yaşlı kadınların %14,5'inin 1 çocuğu, %25,0'inin 2 çocuğu, %18,4'ünün 3 çocuğu, %11,8'inin 4 çocuğu, %7,9'unun 5 çocuğu, %9,2'sinin 6 çocuğu, %1,3'ünün ise 8 çocuğu bulunmaktadır.

Tablo3'e bakıldığında çocuk sahibi olmanın yaygın bir eğilim olduğu ve araştırmaya katılan katılımcıların yarısından fazlasının (%57,9) 3 ve 3'ün altında çocuk sayısına sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Huzurevinde Kalan Yaşlı Kadınların Torunlarının Sayısının Dağılımı

Torun Sayısı	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yok	19	25,0
1-5	24	31,6
6-10	10	13,2
11-15	11	14,5
16-20	7	9,2
20 üzeri	5	6,6
Toplam	76	100

Tablo4'e göre huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların %25,0'mın torun sahibi olmadığı görülmektedir. Kadınların %31,6'sının 1-5 arasında torunu, %13,2'sinin 6-10 arasında torunu, %14,5'inin 11-15 arasında torunu, %9,2'sinin 16-20 arasında torunu, %6,6'sının 20 üzerinde torunu bulunmaktadır.

Tablo4'e bakıldığında torun sahibi olmanın yaygın bir eğilim olduğu ve katılımcıların genellikle 1-5 arasında torun sayısına sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Çocuklarıyla Olan İlişkinin Dağılımı

Çocuklarla İlişki	Sayı (n)	Yüzde (%)
Çocuklarıyla çok sık görüşür	25	37,9
Çocukları onu sever	43	65,2
Çocukları ona saygı duyar	23	34,8
Çocukları ona değer verir	30	45,5
Çocuklarıyla çok sık görüşmez	12	18,2
Çocuklarıyla arasında iletişim sorunları var	2	3,0
Çocuklarıyla arasında maddi sorunlar var	3	4,5
Çocuklarıyla genellikle telefonla görüşür	19	28,8
Çocukları yaşam yoğunluğundan dolayı aramaz	2	3,0

*Birden fazla seçenek işaretlenebilir.

Tablo5'e göre yaşlı kadınların %37,9'u çocuklarıyla çok sık görüşmekte, %65,2'si çocuklarının kendisini sevdiğini hissetmekte, %34,8'i çocuklarının kendisine saygı duyduğunu bilmekte ve %45,5'i çocuklarının kendisine değer verdiğini söylemektedir. Yüz yüze görüşme bile çocuklarıyla telefonda görüşen yaşlı kadınların oranı %28,8'dir. Yaşlı kadınların %3,0'ünün çocuklarıyla arasında iletişim sorunları bulunmakta, %4,5'inin çocuklarıyla arasında maddi sorunlar bulunmakta ve %3,0'ünü çocukları yaşam yoğunluğundan dolayı arayamamaktadır.

Yaşlı kadınların çocuklarından herhangi bir destek görememesi yaşam memnuniyetlerini azaltmakta ve onları yıpratmaktadır (J-young, Kyungeh, O'Connor, & Wexler, 2008, s. 152). 2015 yılında yapılmış olan Yaşam Memnuniyeti Araştırması'nın bulguları yaşlı bireylerin en büyük mutluluk kaynaklarının % 66,8 ile aileleri ve % 16,5 ile çocukları olduğunu göstermiştir(TÜİK, 2019). Bu bağlamda tablo5'de yer alan araştırma bulgularına göre yaşlı kadınların büyük bir kısmının çocuklarıyla sevgi ve saygı içeren ve kendilerinin değerli olduklarını hissettiren ilişkilerinin var olması bir anlamda yaşam memnuniyetlerinin yüksek olabileceği düşüncesini ortaya koymaktadır.

Ekolojik sistem kuramı yaşlı kadınların çocukları, aileleri, akrabaları, komşuları gibi sosyal çevreleriyle olumlu ilişkiler kurdukları takdirde sosyal adaptasyonlarını sağlayacaklarını ve ekolojik anlamda denge içerisinde olacaklarını söylemektedir Çocuklarıyla olumlu etkileşim kuramayan yaşlı kadınlar ise gerilim, stres veya başka sorunlar yaşayabilmektedir (Payne, 1997).Bu anlamda yaşlı kadınların çocuklarıyla olan ilişkilerinin olumlu olması önemlidir.

Tablo5 incelendiğinde yaşlı kadınların çocuklarıyla sık görüşmesi, çocuklarının kendisine değer vermesi, çocukları tarafından sevgi ve saygı görmesi gibi olumlu sosyal ilişkilerinin yoğunlukta olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Huzurevlerinde Kalan Çocukları Olmayan Yaşlı Kadınların En Yakınlarının Dağılımı

Çocuğu Olmayanların En Yakını	Sayı (n)	Yüzde (%)
Kardeşim	6	66,7
Akrabam	3	33,3
Toplam	9	100

Tablo6'da çocukları olmayan bireylerin en yakınları gösterilmektedir. Buna göre çocukları olmayan yaşlı kadınların %66,7'si en yakını olarak kardeşini, %33,3'ü ise en yakını olarak akrabasını görmektedir.

Çocukları olmayan yaşlı kadınlar en yakını olarak genellikle kardeşlerini görmektedir. White (2001, s. 566) yaşlılık döneminde kardeş ilişkilerinin sosyal ilişkiler içerisinde önemli bir yerinin olduğunu ve bunu önemli bir sosyal kaynak olarak gördüğünü belirtmektedir. Bu bağlamda çocukları olmayan yaşlı kadınların çoğunlukla en yakını olarak kardeşlerini görmeleri rastlantı değildir.

Tablo 7. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların En Yakınlarıyla İlişkisinin Dağılımı

Yakınlarla İlişkisi	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yakınlarıyla çok sık görüşür	3	33,3
Yakınları onu sever	1	11,1
Yakınları ona değer verir	6	66,7
Yakınlarıyla genellikle telefonla görüşür	5	55,6

*Birden fazla seçenek işaretlenebilir.

Huzurevlerinde kalan ve çocukları olmayan yaşlı kadınların en yakınlarıyla olan ilişkisi tablo7’de gösterilmektedir. Buna göre yaşlı kadınların %66,7’si yakınlarının değer verdiğini hissetmekte ve %11,1’i yakınlarını beni sever demektedir. Tabloya bakıldığında yaşlı kadınların %33,3’ünün yakınlarıyla çok sık görüştüğü ve %55,6’sının yakınlarıyla genellikle telefon üzerinden görüştüğü görülmektedir.

Ekolojik sistem kuramı yaşlı kadınların kardeşleriyle kurduğu ilişkiyi, günlük yaşamda en doğrudan etkileşime girilen mikrosistemle kurulan bir ilişki olarak görmektedir. Yaşlı kadınların kardeşleriyle ilişkilerini içeren mikrosistem düzgün bir şekilde işlediğinde bireylerin uyum ve gelişim kapasiteleri artmaktadır (Drum, Pittman, & Perry, 2004).

Tablo7’ye bakıldığında çocukları olmayan yaşlı kadınların yakınlarıyla olumlu ilişkiler içerisinde olduğu ve yakınlarıyla ilişkisini kötü olarak nitelendiren hiçbir yaşlı kadının bulunmadığı görülmekte ve bu durum ekolojik sistem kuramı açısından da bireylerin çevreleriyle uyum kapasitesinin olumlu yönde olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 8. Huzurevinde Kalan Yaşlı Kadınların Yaşlılıkla Birlikte Aile İlişkilerinin Değişme Durumunun Dağılımı

Aile İlişkilerinin Değişimi	Sayı (n)	Yüzde (%)
Eskiye göre iyi	5	6,6
Eskiye göre kötü	37	48,7
Aynı	34	44,7
Toplam	76	100

Tablo8’de huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların yaşlılıkla birlikte aile bireyleriyle olan ilişkilerinin değişme durumu gösterilmektedir. Buna göre huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların %48,7’si ilişkilerinin eskiye göre kötü olduğunu, %44,7’si ilişkilerinin aynı olduğunu, %6,6’sı ise eskiye göre iyi olduğunu söylemektedir.

Ekolojik sistem kuramı bir yaşam döneminden diğerine geçerken çeşitli sorunların yaşanabileceğini ve bazı gereksinimlerin ortaya çıkabileceğini söylemektedir. Yaşlılık da yaşamın bir döneminden başka bir dönemine geçiştir ve bu geçişle birlikte yaşlı kadınların aile sistemiyle kurduğu ilişkilerde değişiklikler meydana gelebilmektedir (Ashman & Zastrow, 2007, s. 9-15).

Yaşamdan geri çekilme kuramına göre bireylerin yaş almasına bağlı olarak birey ve toplum arasında karşılıklı geri çekilmeler yaşanmaktadır (Powell, 2006, s. 47-50). Bireyin toplumla ilişkisinin azalmasını her iki tarafın yararına gören bu kuram, geri çekilmenin yaşandığı alanlardan birisi olarak da sosyal çevre ve ilişkilerde daralma konusunu görmektedir (Victor, 2005, s. 1-19). Bu araştırmaya katılan yaşlı kadınların yaşlılıkla beraber aile ilişkilerinin eskiye göre kötü gittiğini söylemesi yaşamdan geri çekilme kuramına göre yaşanan çekilmeye örnektir.

Hansson ve Carpenter (1994, s. 140) günümüzde modernleşmenin etkisiyle yaşanan aile dönüşümlerine rağmen yaşlı bireyler ister ailesinin yanında isterse başka bir yerde yaşasın yine de aile üyeleriyle yaşlı bireylerin ilişkilerinin eskisi gibi sağlam ve güçlü olduğunu söylemektedir. Fakat yapılan bu araştırmanın bulgularında katılımcıların

neredeysi yarıya yakını yaşlılıkla beraber aile ilişkilerinin eskiye göre kötüye gittiğini düşünmektedir.

Tablo8’de yaşlılıkla birlikte aile ilişkilerinin kötüye gittiğini ve aile ilişkilerinin aynı şekilde sürdüğünü söyleyen kişilerin oranları birbirlerine yakınlık gösterse de en büyük eğilim ilişkilerin kötüye gittiği şeklindedir. Ayrıca yaşlılıkla beraber aileleriyle kurdukları iletişimin eskiye göre daha iyi olduğunu söyleyen kadın sayısı çok azdır.

Tablo 9. Huzurevinde Kalan Yaşlı Kadınların Çocuklarının Ekonomik Olarak Beklentilerinin Dağılımı

Çocukların Ekonomik Beklentisi	Evet		Hayır	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Herhangi bir beklentileri yok	56	73,7	20	26,3
Kira gelirini istiyorlar	8	10,5	68	89,5
Arsa/bahçesini istiyorlar	2	2,6	74	97,4
Evinde yaşamak istiyorlar	1	1,3	75	98,7
Torunlarına harçlık vermesini istiyorlar	6	7,9	70	92,1
Çeyiz yapmasını istiyorlar	4	5,3	72	94,7
Düğün yapmasını istiyorlar	5	6,6	71	93,4

Tablo9’da huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların çocuklarının ekonomik olarak beklentileri gösterilmektedir. Buna göre çocukların %73,7’si ekonomik herhangi bir beklenti içerisinde değildir. Tablo9’da belirtilen çocukların ekonomik olarak diğer beklentileri; %10,5 kira gelirini, %7,9 torunlarına harçlık vermesini, %6,6 düğün yapmasını, %5,3 çeyiz yapmasını, %2,6 arsa/bahçesini ve %1,3 evinde yaşanılmasını isteme şeklindedir.

Tufan (2017) 75 yaşın üzerinde dul olan kadınların %67'sinin herhangi bir gelirinin olmadığını ve çocukları, akrabaları, yakınları ya da komşuları aracılığıyla gelen destekle hayatlarını sürdürdüklerini söylemektedir. Aslında bu durum tablo9'da yer alan çocukların yarısından fazlasının herhangi bir beklentisinin olmama durumunu açıklar niteliktedir. Aslında yaşlı kadınlar, çocuklarına ekonomik olarak katkıda bulunmak yerine onlardan gelecek yardıma muhtaç durumda olabilir.

Çocukların 3/4'ünün yaşlı kadınlardan herhangi maddi bir beklentisi bulunmamaktadır. Bununla beraber çocukların az bir kısmı yaşlı kadınların kira gelirini istemekte, düğün ve çeyiz yapmasını beklemekte, torunlarına harçlık vermesini söylemekte ve evinde yaşamak istediklerini dile getirmektedir.

3.3. HUZUREVLERİNDE KALAN YAŞLI KADINLARIN TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA YAŞAM DENEYİMLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bu başlık içerisinde huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların;

Toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri bağlamında medeni durumlarına dair yaşam deneyimlerine, eğitim durumlarına dair yaşam deneyimlerine, ekonomik durumlarına ve çalışma hayatlarına dair yaşam deneyimlerine, aile yaşamlarına ve evlilik içi rollerine dair yaşam deneyimlerine, sağlık durumlarına dair yaşam deneyimlerine ve yaşlılıkla ilgili düşüncelerine ve huzurevlerinde yaşamlarına ilişkin yaşam deneyimlerine bulgulara yer verilmiştir.

3.3.1. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Medeni Durumlarına Dair Yaşam Deneyimlerine İlişkin Bulgular

Bu başlık içerisinde huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların;

Medeni durumlarına, kaç yaşında evlendiklerine, eşlerini kaybedeli kaç yıl olduğuna, dul kaldıktan sonra yaşadıkları sorunlara, eşlerini kaybettikten sonra yeniden evlenmeyi

düşünüp düşünmediklerine, yeniden evlenmeleri önündeki engellere ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 10. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Medeni Durumlarının Dağılımı

Medeni Durum	Sayı (n)	Yüzde (%)
Dul	53	69,7
Bekar	7	9,2
Evli	1	1,3
Boşanmış	15	19,7
Toplam	76	100

Tablo10’da huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların medeni durumlarına ilişkin bulgular yer almaktadır. Buna göre huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların %69,7’si duldur. Yaşlı kadınların %19,7’si boşanmış iken %9,2’si bekarıdır. Araştırmada yaşlı kadınların yalnızca %1,3’ü evli ve eşyle beraber huzurevinde yaşamaktadır.

Mandıracıoğlu (2010, s. 41) kadınların kendilerinden yaşça büyük erkeklerle evlenmeleri ve ortalama yaşam ömürlerinin erkeklere göre uzun olmaları nedeniyle yaşlılık döneminde dulluk sorununu yaşadıklarını söylemektedir.

Dünya genelinde 65 yaşın üzerindeki yaşlı bireylerin dulluk oranlarına bakıldığında yaşlı erkekler %10-15 arasında dul iken yaşlı kadınlar %50’ye yakın oranlarda dul kalmaktadır. Ülkemizde yapılan bir araştırmada 65 yaşın üzerindeki yaşlı erkeklerin %9,4’ünün dul olduğu saptanırken yaşlı kadınların ise %46,6 ile neredeyse yarıya yakınının dul olduğu belirlenmiştir (Arun & Karademir Arun, 2011, s. 1519). TÜİK yaşlı nüfusun medeni durumu ile cinsiyetleri arasında önemli farklılıklar olduğunu söylemektedir. 2019 yılında yaşlı erkeklerin %1,2’sinin hiç evlenmediği, %83,7’sinin resmi nikahla evli olduğu, %3,3’ünün boşandığı, %11,9’unun ise eşinin öldüğü tespit edilmiştir. Yaşlı kadınların ise %2,6’sının hiç evlenmediği, %45,4’ünün resmi nikahla evli olduğu, %3,7’sinin boşandığı, %48,3’ünün ise eşinin öldüğü belirlenmiştir. Bu verilere göre eşi ölmüş yaşlı kadınların oranı, eşi ölmüş yaşlı erkeklerin oranının 4 katıdır (TÜİK, 2019). TÜİK’in yapmış olduğu başka bir araştırmaya göre yaş

ilerledikçe dul kalma oranlarının yükseldiği ortaya konmuş ve ülkemizde 90 yaşın üzerindeki yaşlı kadınların 10'undan 9'unun dul olduğu tespit edilmiştir(TÜİK, 2015).

Tablo10'a göre araştırmaya katılan katılımcıların 3/5'ünden fazlasının dul olduğu saptanmıştır. Hiç evlenmemiş ya da bekar olmanın ise çok az görülen bir medeni hal olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın bu verileri yukarıda belirtilen literatür bulgularıyla benzerlik göstermekte ve yapılan pek çok araştırmada yaşlı kadınların yaşlılık dönemini eşlerinin kaybıyla beraber yalnız geçirdikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 11. Huzurevinde Kalan Yaşlı Kadınların Evlendikleri Yaşın Dağılımı

Evlenme Yaşı	Sayı (n)	Yüzde (%)
14-18	36	52,1
19-24	28	40,5
25-29	3	4,3
30 ve üzeri	2	2,9
Toplam	69	100

Tablo11 incelendiğinde huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların kaç yaşında evlendikleri görülmektedir. Yaşlı kadınların %52,1'i 14-18 yaş aralığında; %40,5'i 19-24 yaş aralığında; %4,3'ü 25-29 yaş aralığında; %2,9'u ise 30 yaş ve üzerindeyken evlenmiştir.

İl bazında toplumsal cinsiyet eşitliği derecesini ortaya koymaya çalışan bir araştırmada Ankara ilinin Çankaya ilçesinde kadınların evlilik yaşı 28.9 Yenimahalle ilçesinde ise kadınların evlilik yaşı 26.8 çıkmıştır (Demirdirek & Şener, 2014). Bu tez çalışmasının da Ankara iline bağlı Yenimahalle ve Çankaya ilçelerinde bulunan huzurevlerinde yapılması sebebiyle yapılan araştırmanın bulguları önemlidir. Fakat araştırmanın yalnızca yaşlı kadınlarla değil de bütün yaş grubundan kadınlarla yapılması sebebiyle araştırmadaki kadınların evlilik yaşı bu tez çalışmasındaki katılımcıların evlilik yaşlarına göre daha yüksek çıkmıştır.

TÜİK'in yapmış olduğu bir araştırmada 16-19 yaş aralığında evlenen kadın nüfusun yıllara göre değişimi gösterilmektedir. Bu araştırmaya göre 2001 yılında 16-19 yaş aralığında evlenen kadın nüfus sayısı 165706 iken bu sayı 2017 yılında 88799 sayısına düşmüştür (TÜİK, 2017). Bu veriler ışığında kronolojik olarak daha önceki tarihlerde doğan kadınların daha sonraki tarihlerde doğan kadınlara göre erken evlilik yapma oranlarının fazla olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan katılımcıların 71-80 yaş aralığında olduğu ve o zamanki tarihlerde erken evlenme oranlarının günümüze göre daha yüksek olduğu bilinmektedir.

Esen (2015, s. 37) kadınların eğitim düzeylerine ve yaşadıkları bölgeye göre evlilik yaşlarının farklılaştığını söylemektedir. Bu noktada bu araştırmaya katılan katılımcıların eğitim düzeylerinin düşük olması ve 2/5'sinin ilçe ya da köylerde yaşam sürmesi evlilik yaşlarının neden bu kadar erken olduğunu açıklama konusunda önemli bir katkı sunmaktadır.

Tablo 11'e göre yaşlı kadınların yarısından fazlasının kanunlarca çocuk kabul edilen yaş döneminde yani 18 yaşın altında evlendiği tespit edilmiştir. Yaşlı kadınların yine azımsanamayacak 2/5'lik bir kısmı 19-24 yaş aralığında evlenmiştir. 25 ve üzerindeki yaşlarda evlenmenin ise az rastlanan bir durum olduğu görülmüştür. Erken yaşlarda daha çocukken evlendirilen kadınların koşup oynaması gereken zamanlarını ev işleri, çocuk bakımı ve eş sorumluluğu gibi roller üstlenerek geçirmiş olma ihtimalleri oldukça yüksektir.

Tablo 12. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Eşlerini Kaybederek Yalnız Yaşadıkları Zamanın Dağılımı

Eş Kaybıyla Geçen Zaman	Sayı (n)	Yüzde (%)
1-5 yıl	12	22,6
6-10 yıl	14	26,4
11-15 yıl	18	34,0
16-20 yıl	7	13,2
20 üzeri yıl	2	3,8
Toplam	53	100

Tablo12’de katılımcıların eşlerini kaybedeli kaç sene olduğu gösterilmektedir. Buna göre yaşlı kadınların %34,0’i eşini kaybedeli 11-15 sene %26,4’ü 6-10 sene %22,4’ü 1-5 sene %13,2’si 16-20 sene ve %3,8’i 20 üzeri sene olduğunu söylemektedir.

Buz ve Beydili (2015) kadınların erkeklere göre daha uzun süre yaşamalarının, kadınların kendisinden büyük erkeklerle evlenmelerinin ve kadınların yeniden evlenmeyi düşünmemelerinin kadınların dul olarak geçirdikleri sürenin uzun olmasında en temel nokta olduğunu söylemektedir. Ayrıca Mandıracıoğlu (2010, s. 41) yaş ilerledikçe kadınların yaşamlarını dul olarak geçirdikleri sürenin daha da uzadığını söylemektedir. Bu durumu ispatlayan bir veri olarak TÜİK’in 2015 yılında yapmış olduğu nüfus araştırması örnek olarak gösterilebilir. Bu araştırmaya göre 65-69 yaş arasındaki yaşlı kadınların %38’i dul iken 90 yaşın üzerindeki kadınların %95’i duldur (TÜİK, 2015). Yaşlılık döneminde eşin kaybıyla birlikte yalnız geçirilen yıllar bir anlamda yaşlılık döneminin sorunlarıyla da tek başına mücadele etmek anlamına gelmektedir.

Rol bırakma kuramına göre bireyler yaşamın bir döneminden başka bir dönemine geçişte sosyal rollerinde değişimler yaşamaktadır. Özellikle yaşlı kadınların yaşadığı eş kaybı rol bırakmaya bir örnektir. Yaşlı bireyler yaşanan eş kaybı sonucu gönülsüz bir şekilde rol dışı kalmakta ve eşinin ölümü sonucu eş olma rolünden ayrılmak zorunda bırakılarak üzüntü duymaktadır (Richardson & Barusch, 2002, s. 36).

Tablo12’ye göre yaşlı kadınların %60,4’ünün eşlerinin kaybıyla birlikte yaşamlarını 6-15 yıldır yalnız geçirdiği saptanmıştır. Yaşlı kadınlar içerisinde eşlerini kaybedeli 1-5 yıl gibi kısa bir zaman olan kişi oranının genele oranla az bir miktarda olduğu belirlenmiştir. Kadınların yaşam ömrünün 5-6 yıl daha uzun olması ve kadınların kendinden yaşça büyük erkeklerle evlendikleri düşünüldüğünde yaşlı kadınların 6 ila 15 yıl arasında ömürlerini eş kaybıyla beraber yalnız geçirmeleri literatürdeki bulgularla paralellik gösteren bir durumdur.

Tablo 13. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Dul Kaldıktan Sonra Yaşadıkları Sorunların Dağılımı

Dul Kaldıktan Sonra Yaşanan Sorunlar	Sayı (n)	Yüzde (%)
Kendisini duygusal açıdan yalnız hissetme	17	23,9
Ev içinde fiziksel olarak kendisini yalnız hissetme	9	12,7
Yalnız yaşamaktan dolayı korkma	26	36,6
Alışveriş yaparken zorluk çekme	11	15,5
Faturaları öderken zorluk çekme	10	14,1
Hastaneye giderken zorluk çekme	3	4,2
Günlük yaşam işlerini yerine getirirken zorluk çekme	3	4,2
Seyahate çıkarken zorluk çekme	1	1,4
Hane gelirinde azalma	22	31,0
İkinci bir evlilik yapma konusunda çevreden olumsuz baskı hissetme	11	15,5

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo13’de huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların dul kalmalarından dolayı yaşadıkları sorunlar yer almaktadır. Tabloya göre yaşlı kadınların dul kaldıktan sonra yaşadıkları sorunların %36,6’ü yalnız yaşamaktan dolayı korkma, %31,0’ı hane gelirinde azalma, %23,9’u duygusal açıdan kendini yalnız hissetme, %15,5’i alışveriş yaparken zorluk çekme, %15,5’i ikinci bir evlilik yapma konusunda çevreden olumsuz baskı hissetme ve %14,1’i faturaları öderken zorluk çekmedir.

Ekolojik sistem kuramı hayattaki geçişler ve değişimlerle beraber bireylerin çeşitli sorunlar yaşadıklarını ve gerilim ve streslerinin arttığını söylemektedir. Eş kaybı da yaşlılık döneminde yaşanan hayat geçişine ve değişimine bir örnektir (Payne, 1997).

Bunun sonucunda ise yaşlı kadınlar psikolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel sorunlar yaşamaktadır.

Arun ve Arun (2011)'a göre yalnızlık, eş kaybının en önemli psikolojik sonuçlarından birisidir. Yaşlı kadınların duygusal anlamda en hassas oldukları yaşlılık dönemini eşleri olmadan geçirmeleri onları olumsuz etkilemektedir. Tablo13'de görüldüğü gibi yaşlı kadınların %36,6'sı yalnız yaşamaktan dolayı korkmakta ve %23,9'u kendilerini duygusal açıdan yalnız hissetmektedir. Eşlerini kaybeden yaşlı kadınların yaşama güçlerini ellerinde tutmaları ve duygusal olarak daha az sarsılmaları noktasında yaşlılık dönemini aile, arkadaş, komşu gibi onlara destek olacak kişilerle geçirmesi önemlidir. Bu bağlamda yaşlı kadınların huzurevleri gibi kendi yaş grubundan kişilerin bir arada olduğu yerlerde yaşamaları hissedecekleri yalnızlık duygusunu azaltıcı bir etmen olabilir.

Arun ve Arun (2011)'a göre eş kayıplarının yaşlı kadınlar açısından en önemli ekonomik sonuçlarından birisi de hane gelirinin azalmasıdır. Evli olmak ekonomik gelir bakımından sabit bir durumu, günlük yaşam içerisinde sorunlarla beraber baş edeceğin birinin olmasını ve hayatta yalnız olmamak anlamına gelmektedir. Literatürde yer alan bu bilgi araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermekte ve huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların %31,0'ı dul kaldıktan sonra hane gelirinin azaldığını dile getirmiştir. Ayrıca yaşlı kadınların %15,5'i alışveriş yaparken, %14,1'i ise faturaları öderken zorluk çekmektedir.

Yaşlılık ve eş kaybıyla birlikte ortaya çıkan hem duygusal hem de ekonomik sorunlarla mücadele etme noktasında ikinci bir evlilik yapma fikri yaşlı kadınların düşündükleri bir seçenek olmaktadır. Fakat toplumdaki ataerkil normlar ve yaşlı erkeklerin aksine yaşlı kadınların yeniden evlenmesinin toplum tarafından hoş karşılanmaması, yaşlı kadınlar için başka bir sorun alanı oluşturmakta ve üzerlerinde görünmez bir baskı duvarı meydana getirmektedir. Tablo13'e göre yaşlı kadınların %15,5'i ikinci bir evlilik yapma konusunda çevresinden olumsuz baskı hissetmekte ve yaşlılık döneminde de toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden kaynaklanan sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır.

Eş kaybıyla birlikte yaşlı kadınlar sosyal yaşam içerisinde de bazı sorunlarla karşılaşmaktadır. Eskiden eşi tarafından yapılan alışverişler ya da beraber yapılan geziler artık tek başına yapılmak zorunda kalmakta ve yaşlı kadınların günlük yaşam rutinleri değişmektedir (Davidson, 2002). Tablo13'e göre yaşlı kadınların %4,2'si hastaneye giderken zorluk yaşamakta, %4,2'si günlük yaşam işlerini yerine getirirken zorlanmakta ve %1,4'ü seyahate çıkarken zorlanmaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre yaşlı kadınların dul kaldıktan sonra psikolojik, sosyal ve ekonomik pek çok sorun yaşadığı görülmektedir. Bu sorunlar içerisinde en yaygın görülenleri yalnız yaşamaktan dolayı korkma ve hane gelirinin azalmasıdır. Yaşlılık döneminde dul kaldıktan sonra en az görülen sorunların ise seyahate çıkarken, hastaneye giderken ve günlük yaşam işlerini yerine getirirken zorlanma olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 14. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Yeniden Evlenmeyi Düşünme Durumlarının Dağılımı

Yeniden Evlenmeyi Düşünme Durumu	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	17	24,6
Hayır	52	75,4
Toplam	69	100

Tablo14'de huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların yeniden evlenmeyi düşünme durumları yer almaktadır. Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların %75,4'ü yeniden evlenmeyi düşünmemekte ve %24,6'sı yeniden evlenmeyi düşünmektedir.

Ekolojik sistem kuramına göre yaşlı kadınların günlük yaşam içerisinde sürekli etkileşimde olduğu toplumun norm ve değerlerinden oluşan kültürel çevre, toplumdaki hakim olan ataerkil ideoloji sebebiyle yaşlı kadınların yeniden evlenmesi önünde engeller sunmaktadır. Kültürel çevre toplumdaki cinsiyet kültüründen etkilemekte ve yaşlı kadınlarında bu paradigmalara uygun olarak sosyal çevreleriyle ilişkilerini sürdürmesini istemektedir (Kornblum & Julian, 2001, s. 181-185).

Araştırma sorusuna verilen cevaplar arasında anlamlı farklar bulunmaktadır. Toplumlardaki ataerkil kabuller ve kadınların yeniden evlenmesinin hoş karşılanmaması yaşlı kadınlar üzerinde baskı oluşturarak yeniden evlenmeyi düşünmeleri konusunda engeller meydana getirebilmektedir. Ayrıca yaşlı kadınların yaşlı erkeklere göre yalnız yaşama ve hayatlarını devam ettirme konusunda daha yetenekli olmaları yeniden evlenmeyi düşünmemelerine neden olan başka bir etmen olabilmektedir. Bunun sebebi yaşlı kadınların yalnız yaşama yaşlı erkeklere göre daha kolay adapte olmaları ve kendi ihtiyaçlarını daha başarılı bir şekilde karşılamalarıdır. Yaşlı kadınlar genellikle ekonomik bir gelire sahip olmadıklarında evlenme ihtiyacı hissetmektedir (Arun & Arun, 2011, s. 1518-1519). Ayrıca geleneksel cinsiyet rolleri sebebiyle kadınların ikinci kez evlenmesi toplum tarafından olumsuz karşılanmakta ve anneliğin merkezi konumu itibariyle yaşlı kadınların kendisini çocuklarına adayarak yeniden evlenmeyi düşünmemektedir (Buz, 2015, s. 2).

Tablo14 incelendiğinde yaşlı kadınların çeşitli sebeplerle yeniden evlenmeyi düşünmedikleri anlaşılmaktadır. Araştırmanın bu verileri literatür bilgileri ile paralellik göstermekte ve yaşlı kadınların ikinci evlilik yapmaya sıcak bakmadıkları görülmektedir.

Tablo 15. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Yeniden Evlenmesi Önündeki Engellerin Dağılımı

Yeniden Evlenme Önündeki Engeller	Sayı (n)	Yüzde (%)
Maddi imkanları yeterli olduğu için evlenmek istememesi	5	7,2
Duygusal olarak evliliğe hazır olmaması	37	53,6
İkinci kez evlenmeyi uygun bulmaması	37	53,6
Çocukların baskısından çekinmesi	22	31,9
Akrabaların baskısından çekinmesi	7	10,1
Kendisine uygun birisini bulamaması	17	24,6

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir

Tablo15’de huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların yeniden evlenmesi önündeki engeller belirtilmektedir. Buna göre huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların evlenmesi önündeki engellerin %53,6’sı duygusal olarak evliliğe hazır olmama ve ikinci kez evlenmeyi uygun bulmamaktır. Daha sonra yaşlı kadınların sırasıyla %31,9’u çocuklarının baskısından çekinme, %24,6’sı kendine uygun birisini bulamama, % 10,1’i akrabalarının baskısından çekinme ve 7,2’si maddi imkanları yeterli olduğu için evlenmek istememe sorununu yaşamıştır.

Ataerkil kabuller ve kadınların yeniden evlenmesine toplumun olumlu bakmamasının bir yansıması olarak huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların %53,6’sı ikinci kez evlenmeyi uygun bulmamakta, %31,9’u çocuklarının baskısından çekinmekte ve % 10,1’i akrabalarının baskısından çekinmektedir. Benzer durum yaşlı erkekler açısından ele alındığında yaşlı erkeklerin yeniden evlenmesine toplum tarafından bir teşvikin olduğu ve toplumun yaşlı erkeklerin “evi çekip çevirecek bir kadına” ihtiyacı olduğu inancına sahip olduğu görülmektedir. Toplumdaki bu inanış ve kalıp yargılar yaşlı kadınların yaşamlarının en hassas ve eşe en ihtiyaç duydukları zamanlarını, hayatlarını tek başlarına geçirmek pahasına yeniden evlenmeyi düşünmemelerine neden olmaktadır (Buz & Beydilli, 2015).

Tablo15’e göre kadınların %53,6’sının duygusal olarak evliliğe hazır değilim yanıtını vermelerinin sebebi kadınların evliliği duygusal bağlarla kurulan bir kurum olarak görmeleri düşüncesi olabilir. Erkekler yeniden evlenirken kendisine yemek yapacak, ütü yapacak, çamaşır yıkayacak ve kendisine bakacak bir eş ararken kadınlar duygusal anlamda da bazı ihtiyaçlarını karşılayacak birini arayabilmektedir. Ayrıca yaşlı nüfus içerisinde erkeklerin kadınlara göre daha az yer kaplaması, kadınların kendisine uygun birisini bulmasını zorlaştırabilmektedir. Kadınların %24,6’sının kendime uygun birisini bulamadım yanıtını vermesinin sebebinin bu olabileceği düşünülmektedir.

Tablo15 incelendiğinde yaşlı kadınların yeniden evlenmeleri önünde çeşitli engeller olduğu belirlenmiştir. Yeniden evlenmeyi uygun bulmamanın ve çocukların ve çevrenin baskısından çekinmenin toplum içerisindeki ataerkil kabuller ve cinsiyet ayrımcılığından kaynaklanan engeller olduğu saptanmıştır. Bunun dışında duygusal

olarak evliliğe hazır olmama, kendisine uygun birisini bulamama ve maddi olarak evliliğe ihtiyaç duymama yaşlı kadınların evliliklerinin önündeki cinsiyet kültüründen kaynaklanmayan engellerdir.

3.3.2. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Eğitim Durumlarına Dair Yaşam Deneyimlerine İlişkin Bulgular

Bu başlık içerisinde huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların;

Eğitim durumlarına, eşlerinin eğitim durumlarına, öğrenim hayatına devam etme isteklerine ve öğrenim hayatlarını yarıda bırakmalarının sebeplerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 16. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Eğitim Durumunun Dağılımı

Eğitim Durumu	Sayı (n)	Yüzde (%)
Okuma-yazma bilmiyor	11	14,5
Okuma-yazma biliyor ama ilkokula gitmemiş	7	9,2
İlkokul terk	12	15,8
İlkokul mezunu	15	19,7
Ortaokul mezunu	10	13,2
Lise mezunu	9	11,8
Önlisans	4	5,3
Üniversite	8	10,5
Toplam	76	100

Tablo16’da yaşlı kadınların %14,5’inin okuma yazma bilmediği görülmektedir. Yaşlı kadınların %9,2’si ilkokula gitmeyip okuma yazma bilmekte ve %15,8’i ilkokulu terk etmiştir. Yaşlı kadınların okullardan mezuniyet durumlarına bakıldığında ise %19,7’sinin ilkokul, %13,2’sinin ortaokul, %11,8’inin lise, %5,3’ünün önlisans, %10,5’inin ise üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Ülkemizde yaşlıların eğitim düzeyinin düşük olması önemli bir sorundur. 65 yaşın üzerindeki kadınların çoğunluğu eğitimsiz, okuma yazma bilmeyen ve ilkokul terk kişilerdir (Buz, 2015, s. 276). 2012-2013 yılı MEB Örgün Eğitim İstatistiklerine göre 50 yaşın üzerinde olan ve Ankara ilinde yaşayan kadınların okuma yazma bilmeme oranı %16,2'dir (Demirdirek & Şener, 2014). Literatürde yer alan bu bilgiler araştırmanın bulguları ile örtüşmekte ve bu araştırmaya katılan yaşlı kadınların 2/5'si ilkokul düzeyinde dahi mezun değildir.

2019 yılı TÜİK verilerine yaşlı kadınların % 27,9'u okuma yazma bilmemekte, % 21,5'i okuma yazma biliyor fakat ilkokula gitmemiş, % 38,4'ü ilkokul mezunu, % 4,1'i ortaokul mezunu, % 4,7'si lise veya dengi mezunu, % 3,5'i yüksekokul mezunudur (TÜİK, 2019). Yapılan bu tez çalışmasına katılan yaşlı kadınların okuma yazma bilmeme oranları 2019 yılı TÜİK verilerine göre daha düşük seviyede çıkmıştır. Ayrıca bu araştırmaya katılan katılımcıların yükseköğretim düzeyinde mezun olma oranları da TÜİK 2019 yılı verilerine göre daha yüksek çıkmıştır.

Tablo16 incelendiğinde yaşlı kadınların eğitim seviyelerinin düşük olduğu tespit edilmiş ve bu sonuç alan yazınında yer alan bilgilerle benzerlik göstermektedir. Yaşlı kadınların eğitim seviyelerine dair oranlar birbirine yakınlık gösterse de genel olarak çoğunluğun ilkokuldan mezun olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan katılımcıların %14,5'inin okuryazarlığının olmadığı anlaşılmaktadır. Yaşlı kadınların %39,5'inin herhangi bir mezuniyetinin bulunmadığı ortaya konmuş ve bu durum üzerinde durulması gereken sosyal bir sorun olarak görülmüştür. Düşük eğitim seviyeleri kadınların yaşlılık döneminde ekonomik sorunlar ve sosyal güvencesizlik problemleriyle karşı karşıya kalma ihtimallerini arttırmaktadır.

Tablo 17. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Eşlerinin Eğitim Durumunun Dağılımı

Eşlerinin Eğitim Durumu	Sayı (n)	Yüzde (%)
Okuma-yazma bilmiyor	4	5,8
Okuma-yazma biliyor ama ilkokula gitmemiş	7	10,1
İlkokul terk	6	8,7
İlkokul mezunu	12	17,4
Ortaokul mezunu	16	23,2
Lise mezunu	10	14,5
Önlisans	4	5,8
Üniversite	10	14,5
Toplam	69	100

Tablo17’de huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların eşlerinin eğitim düzeyleri gösterilmektedir. Bu tabloya göre erkeklerin %5,8’i okuma yazma bilmemekte, %10,1’i okuma-yazma bilip ilkokula gitmemiş; %8,7’si ise ilkokulu terk etmiştir. Erkeklerin mezuniyet durumlarına bakıldığında %17,4’ünün ilkokul, %23,2’sinin ortaokul, %14,5’inin lise, %5,8’inin önlisans, %14,5’inin ise üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

2019 yılı TÜİK verilerine göre yaşlı erkeklerin % 6,1’i okuma yazma bilmemekte, % 10,9’u okuma yazma bilen ama ilkokula gitmemiş, % 53,5’i ilkokul mezunu, % 9,6’sı ortaokul mezunu, % 9,3’ü lise veya dengi mezunu, % 10,5’i yükseköğretim mezunudur. Yaşlı bireylerin cinsiyetleri ve eğitim durumları arasında anlamlı farklılıklar bulunmakta ve yaşlı kadınların eğitim seviyesinin yaşlı erkeklere göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Okuma yazma bilmeyen yaşlı kadınların oranı yaşlı erkeklerin oranından 4,5 kat fazladır. Mezun olunan bütün eğitim düzeylerinde yaşlı erkeklerin oranı yaşlı kadınların oranından daha fazladır (TÜİK, 2019).

Bu durum ekolojik sistem kuramına göre makrosistemin (DeVylder, 2012) yani kültür ve değerlerinin kız çocuklarının eğitimine erkek çocuklarıyla eşit derecede önem vermemesiyle açıklanmaktadır. Kız çocuklarının eğitim seviyesinin düşük olmasının

sebebi kız çocuklarının bireysel özelliklerinden ziyade yaşadıkları kültürel ve sosyal çevredeki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden doğan fırsat eşitsizliğinden dolayıdır.

Tablo17 incelendiğinde erkeklerin eğitim düzeylerine ilişkin oranların birbirine yakınlık gösterdiği fark edilmiş fakat genele bakıldığında çoğunluğun ortaokuldan mezun olduğu anlaşılmaktadır. Bir önceki başlıkta yer alan tablo16'ya göre kadınlar ve erkekler arasında ilkokul mezuniyet seviyesinin altında eğitim düzeylerinde anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Yaşlı kadınların %39,5'i ilkokuldan mezun değilken erkeklerin %24,6'sı ilkokuldan mezun değildir. Yine kadınlar ve erkeklerin önlisans ve fakülte düzeylerinde mezuniyet durumları arasında da anlamlı farklılıklar bulunmakta ve kadınların eğitim seviyesi erkeklere göre daha düşük kalmaktadır. Bu durum Buz ve Beydili (2015)'nin çalışmasında belirttiği gibi kadınların her alanda olduğu gibi eğitim hayatında da erkeklerden ikincil bir konumda kaldıklarına ilişkin bilgiyle örtüşmektedir.

Tablo 18. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Eğitim Hayatlarına Devam Etme İsteklerinin Dağılımı

Eğitim Hayatlarına Devam Etme İsteği	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	49	64,5
Hayır	27	35,5
Toplam	76	100

Tablo18 incelendiğinde araştırmaya katılan yaşlı kadınların %64,5'inin eğitim hayatlarına devam etmek istediği %35,5'inin ise eğitim hayatlarına devam etmek istemediği anlaşılmaktadır.

1999 yılında Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü tarafından yaptırılan Cumhuriyetin 75. Yılında Kadının Statüsü adlı çalışmanın sonuçlarına göre 6-14 yaş aralığındaki ilköğretim çağındaki kız çocuklarının %15,9'u erkek çocuklarının ise %9,9'u okulu kendi isteklerinin dışında çeşitli nedenlerle bırakmak zorunda kalmaktadır. Özellikle 14 yaşından büyük kız çocuklarının okulu bırakma oranı %40'dır (Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, 1999).

Yaşlı kadınların 3/5'ü gibi büyük bir çoğunluğunun eğitim hayatına kendi istekleri dışında son verdiği ve kadınların eğitim fırsatlarına erişimde bazı engellemeler ya da ayrımcılıklar yaşadıkları tespit edilmiştir. Eğitim hakkı cinsiyet ayrımı gözetmeksizin herkesin sahip olması gereken bir istek olmasına rağmen literatürde kadınların eğitim hayatlarını kendi rızalarının dışında son vermek zorunda olduklarına ilişkin çeşitli örnekler bulunmaktadır.

Tablo 19. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Öğrenim Hayatlarını Yarıda Bırakmalarının Sebeplerinin Dağılımı

Eğitimi Yarıda Bırakmalarının Sebebi	Sayı (n)	Yüzde (%)
Babanın okula devam etmesini istememesi	12	24,5
Ev işlerinde yardım etmek zorunda olması	3	6,1
Tarlada/bahçede çalışmak zorunda olması	4	8,2
Aileden birisine bakmak zorunda olması	2	4,1
Ailenin maddi durumunun yetersiz olması	12	24,5
Çevresinde gidebileceği okulun olmaması	20	40,8
Çocuk yaşta evlendirilmesi	3	6,1
Kız çocuklarının okula gitmesinin hoş karşılanmaması	6	12,0

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo19'da huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların eğitim hayatlarının yarıda bırakmalarının sebepleri gösterilmektedir. Yaşlı kadınların %40,8'i çevresinde gidebileceği okulun bulunmaması nedeniyle eğitim hayatını yarıda bırakmıştır. Gündüz (2005)'ün Kız Çocuklarının Okullulaşmasını Etkileyen Faktörler adlı çalışmasında öğretmen yetersizliğinin, yakında okul bulunmamasının, taşınmalı ve yatılı eğitim uygulamalarının problemlerinin kız çocuklarını eğitim hayatından kopardığını dile getirmektedir.

Yaşlı kadınların %24,5'inin eğitim hayatlarını yarıda bırakmasının nedenleri ise ailelerin maddi durumlarının yetersizliği ve babalarının okula devam etmesini istememeleridir. DİE (1997) tarafından yürütülen “Çocuk İşgücü” çalışmasında kız çocuklarının okula devam etmemesinin en önemli ikinci nedeni olarak eğitim masraflarının çok yüksek görülmesi saptanmıştır. Erkek çocukları için eğitim masraflarını fazla görmek %12,2 iken bu oran kız çocuklarında %17 olarak belirlenmiştir. Ayrıca kız çocukları %14 oranında ebeveynleri izin vermediği için eğitim hayatını sonlandırmak zorunda kalmıştır.

Araştırmaya verilen diğer yanıtlar %12,0 ile kız çocuklarının okula gitmesi hoş karşılanmazdı, %8,2 ile tarlada/bahçede çalışmak zorundaydım, %6,1 ile anneme ev işlerine yardım etmek zorundaydım, %6,1 ile çocuk yaşta evlendirildim ve %4,1 ile ailemden birisine bakmak zorundaydım şeklindedir. Verilen bu yanıtlar düşük oranlarda da olsa kız çocuklarının eğitim hayatlarını terk etmelerinin ardında toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin varlıklarını göstermektedir. Gürol ve Dilli'nin 2006 yılında Zorunlu Eğitim Çağında Bulunan Kız çocuklarının Okula Gitmeme Nedenleri (Şırnak İli Örneği) çalışmasında kız çocuklarının okula gitmeme nedenleri arasında okula giderse kınanma korkusu, ev içi bakım sorumlulukları, büyüdüleri ve evlenme çağına geldikleri inancı ve okuma yazmanın yeterli olduğu düşünceleri yer almaktadır (Gürol & Dilli, 2007).

Araştırmanın bulgularına göre kız çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden kaynaklanan çeşitli nedenlerle eğitim hayatından koparıldığı tespit edilmiştir. Kız çocukları en çok çevresinde gidebileceği bir okul olmadığı için eğitim alanının dışında kalmıştır. Daha sonrasında ise ebeveynlerinin izin vermemesi, aile içindeki bakım sorumlulukları, ekonomik yetersizlikler, kız çocuklarının okumasına ilişkin olumsuz bakış açıları ve evlilik yaşına geldiğine dair geleneksel düşüncelerin etkisiyle okula gitmekten alı konulmuştur. Araştırmanın verileri kız çocuklarının eğitim fırsat ve imkanlarına erişimde yaşadıkları engellere ilişkin alan yazınlarıyla benzerlik göstermektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri eğitim alanında kız çocuklarının önüne engeller çekerek kız çocuklarının gelecekte çalışma yaşamı, aile yaşamı ve toplumsal

yaşam içerisinde yaşayacağı cinsiyetlerinden kaynaklanan eşitsizlikleri daha da pekiştirmektedir. Bu noktada eğitim dikkat edilmesi gereken önemli bir unsurdur.

3.3.3. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Ekonomik Durumları ve Çalışma Hayatlarına Dair Yaşam Deneyimlerine İlişkin Bulgular

Bu başlık içerisinde huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların;

Mesleklerine, bağlı buldukları sosyal güvenlik kurumuna, geçimlerini nasıl temin ettiklerine, geçimlerinin yeterlilik düzeyine, çalışması önündeki engellere, ekonomik özgürlüğünün olmamasının etkilerine, çalışma hayatına katılım isteklerine, çalışma yaşamına yönelten etmenlere, çalışma yaşamında karşılaştıkları zorluklara ve çalışma yaşamına dair görüşlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 20. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Mesleklerinin Dağılımı

Meslek	Sayı (n)	Yüzde (%)
Ev hanımı	53	69,7
İşçi	13	17,1
Memur	9	11,8
Esnaf	1	1,3
Toplam	76	100

Tablo20’de huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların meslekleri gösterilmektedir. Buna göre huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların %69,7’si ev hanımıdır. Bu oranları sırasıyla %17,1 ile işçi; %11,8 ile memur ve %1,3 ile esnaf izlemektedir.

Ülkemizde kadınların çalışma yaşamına katılımının erkeklerden daha az olduğu bilinmektedir. Yapılan bir araştırmaya göre yaşlı kadınların yalnızca %7’si bir meslek sahibi ve kalan nüfusun büyük bir bölümü ya ev hanımı ya da ücretsiz aile işçisi olarak tarım veya hayvancılıkta çalışmaktadır (Karadeniz & Öztepe, 2013, s. 92). Bu veriler

yapmış olduğumuz araştırma ile karşılaştırıldığında bu araştırmanın katılımcılarının çalışma hayatına katılımlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Toplumsal yapı içerisinde kadınlara yeniden üretim rolleri atfedilirken erkeklere kamusal alanlara ilişkin üretim rolleri verilmektedir. Kadınlar bakım hizmeti sunma görevini üstlenme zorunda kalarak çalışma yaşamının dışında kalmaktadır. Bunun sonucu olarak kadınlar %69,7 oranında ev hanımı olarak yaşamlarını ev içi alana hapsolarak çamaşır, ütü, yemek, temizlik gibi roller üstlenerek hayatlarını sürdürmeye devam etmektedirler. 2019 yılına ait TÜİK verileri de ülkemiz açısından benzer bir tabloyu ortaya koymaktadır. Ülkemizde işgücüne katılım oranı erkeklerde %71,6 iken kadınlarda %33,9'dur. İstihdam içerisindeki nüfusta erkek nüfusun oranı %63,3 iken kadın nüfusun oranı %28,3'dür (TÜİK, 2019).

Literatürde farklı araştırmalar kadınların çalışma yaşamlarına katılım oranlarını farklı olarak tespit etse de genel sonuç kadınların çalışma hayatına katılım seviyelerinin düşük olduğudur. Bu araştırmaya katılan yaşlı kadınların 3/5'ünden fazlasının ev hanımı olduğu ve hiç aktif çalışma yaşamı içerisinde bulunmadığı saptanmıştır. Çalışan kadınlar içerisinde ise memur ya da esnaf olarak çalışanların sayısının işçi olarak çalışanların sayısına göre oldukça düşük olduğu belirlenmiştir.

Tablo 21. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Geçimlerini Temin Etme Durumlarının Dağılımı

Geçimlerini Temin Etme Durumları	Sayı (n)	Yüzde (%)
Emekli maaşı	45	59,2
Kira, dükkan vb. gelirler	13	17,1
Çocukların yardımı	7	9,2
Yakın çevrenin yardımı	4	5,3
Kamu yardımı	20	26,3

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir

Tablo21'de huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların geçimlerini nasıl temin ettikleri gösterilmektedir. Buna göre huzurevinde kalan yaşlı kadınların %59,2'si emekli maaşı,

%26,3'ü kamu yardımı, %17,1'i kira/dükkan v.b gelirler, %9,2'si çocukların yardımı, %5,3'ü yakın çevresinin yardımıyla geçimlerini sağlamaktadır.

Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların 3/5'ünün emekli maaşıyla geçindiği ve bu emekli maaşının ise genellikle ölen eşlerinden gelen maaş olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca emekli maaşının yanında kira/dükkan gibi gelirlerle, çocuklarından ya da yakın çevresinden yardımlarla ve kamusal yardımla geçinen yaşlı kadınların da olduğu saptanmıştır. Ülkemizdeki kamu yardımlarının (2022 sayılı Kanun kapsamında yaşlılara verilen yardımlar, eşi vefat eden yaşlı kadınlara yapılan yardımlar, SYDV yardımları) çok da yeterli düzeyde olmadığı düşünüldüğünde yaşlı kadınların yaşam kalitelerinin çok da iyi bir düzeyde olmadığı görülmektedir. Ayrıca çocuklarının ve yakın çevrenin yardımıyla geçinen bir yaşlının da yaşam standartlarının çok da yüksek olamayacağı da bilinen bir gerçektir.

Tablo 22. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Gelirlerinin Yeterlilik Derecesinin Dağılımı

Gelirlerinin Yeterlilik Derecesi	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yeterli	23	30,3
Orta	30	39,5
Yetersiz	23	30,3
Toplam	76	100

Tablo22'ye göre huzurevlerinde kalan yaşlı bireylerin %30,3'ü gelirlerini yeterli bulmakta, %39,5'i, gelirlerini orta seviyede bulmakta, %30,3'ü ise gelirlerini yetersiz bulmaktadır.

Tufan (2017) ülkemizde dul olan 75 yaşın üzerindeki yaşlı kadınların %67'sinin herhangi bir geliri bulunmadığını ve çocukları, akrabaları ya da çevresinden gelen yardımlarla hayatını sürdürdüğünü söylemektedir. 2019 yılı TÜİK verilerine göre ise yaşlı nüfusun yoksulluğu cinsiyetlere göre incelendiğinde yoksul yaşlı erkek nüfus oranının %14,4 olduğu yoksul yaşlı kadın nüfus oranının ise %17,9 olduğu tespit edilmiştir (TÜİK, 2019).

Tablo22 incelendiğinde yaşlı kadınların gelirlerini nasıl değerlendirdikleri konusunda çok fazla anlamlı farklılıklar bulunmamakla beraber 2/5'lik çoğunluk kesimin gelirini orta düzeyde değerlendirdiği saptanmıştır. Gelirini yeterli ve yetersiz gören kişi sayısı birbirine eşittir.

Tablo 23. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Bağlı Oldukları Sosyal Güvenlik Kurumlarının Dağılımı

Bağlı Olunan Sosyal Güvenlik Kurumları	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yararlanmıyor	29	38,2
Emekli Sandığı	17	22,4
SSK	19	25,0
Yeşil kart	10	13,2
Bağ-kur	1	1,3
Toplam	76	100

Tablo23'e göre huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların %38,2'si sosyal güvenceden yararlanmamakta, %25,0'ı SSK'dan yararlanmakta, %22,4'ü Emekli Sandığından yararlanmakta, %13,2'si yeşil karttan yararlanmakta ve %1,3'ü Bağ-Kurdan yararlanmaktadır.

2006 yılında SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı tek çatı altında toplanarak Sosyal Güvenlik çatısı altında birleşmiştir (Karakuş, 2018, s. 89). Buna rağmen araştırmaya katılan katılımcılara hangi sosyal güvenceden yararlandıkları sorulduğunda "SSK, Bağ-Kur, Emekli Sandığı" gibi yanıtlar verdikleri için görüşme formu sorusunun yanıtı SGK yerine katılımcıların cevaplarına göre SSK, Bağ-Kur, Emekli sandığı, Yeşil kart olarak ele alınmıştır.

Ülkemizde sosyal güvencesiz her 10 yaşlıdan 6'sı kadındır ve yaşlı kadınlar tüm nüfus grupları içerisinde sosyal güvenlikten en az yararlanan kesimdir(Efe & Aydemir, 2015). Bunun en temel sebebi kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliği sebebiyle eğitim imkanlarına erişimde engeller yaşayarak çalışma hayatına girmekte zorluklarla

karşılaşması ve çalışma yaşamına girseler de sosyal güvenceden yoksun kötü koşullarda çalışmalarıdır.

Bu tablo sosyal güvenceden yararlanmayan ve yeşil karttan yararlanan yaşlı bireylerin toplam oranının yüksek olduğunu (%51,4) ve yaşlı kadınların yoksulluk ve sosyal güvencesizlik sorunlarıyla karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Bu durum yukarıda belirtilen araştırma sonucuyla da benzerlik göstermekte ve kadınların yaşadığı cinsiyet ayrımcılığını gözler önüne sermektedir.

Tablo 24. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Çalışması Önündeki Engellerin Dağılımı

Çalışması Önündeki Engeller	Sayı (n)	Yüzde (%)
Çalışmayı kendisinin istememesi	7	13,2
Eşinin çalışmasını istememesi	17	32,1
İş bulamaması	13	24,5
Çocuklarıyla ilgilenmek zorunda olması	26	49,1
Kayınvalidesine bakmak zorunda olması	5	9,4
Kayınpederine bakmak zorunda olması	2	3,8
Sağlık sorunlarının olması	6	11,3
Kadının çalışmasını uygun bulmaması	2	3,8

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir

Tablo24'e göre huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların %49,1'i çocuklarına bakım vermesi, %32,1'i, eşinin çalışmasını istememesi, %24,5'i iş bulamaması, %13,2'si kendisi çalışmak istememesi, %11,3'ü sağlık sorunlarının olması, %9,4'ü kayınvalidesine bakması, %3,8'i kayınpederine bakması ve %3,8'i kadınların çalışmasını uygun bulmaması nedeniyle çalışma yaşamının dışında kalmıştır.

Toplumsal yaşam ev içi hizmet sorumluluğunu ve bakım veren rolünü kadına vermektedir. Bu toplumsal rollere dair kadınların yükünü hafifletecek düzenlemeler ve politikalar hayata geçirilmediği için birçok kadın çalışma yaşamının dışında kalmaktadır. TÜİK verilerine göre ailedeki çocuklara ya da bakıma ihtiyaç duyan kişilere bakmak için işinden ayrılan kadın sayısı sürekli artmaktadır. 2014 yılında bu gerekçeyle işinden ayrılan kadın sayısı 465 bin iken bu sayısı 2019 yılında 494 bine çıkmıştır. Aynı sebeple işinden ayrılan erkek sayısı ise 14 bindir. Ayrıca ev işleriyle meşgul olduğu için hiçbir zaman işgücüne dahil olamayan kadın sayısı toplam 20 milyon 691 bindir (TÜİK, 2019).

Ekolojik sistem kuramı çevrenin kişilere avantajlar sunduğu gibi engellerde çıkarabildiğini belirtmektedir. Yaşlı kadınların yaşamın erken dönemlerinde işgücüne katılımlarında toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden dolayı çeşitli engellerle karşılaşmaları çevrenin yaşlı kadınlara ördüğü bariyerlere örnektir (Compton & Galaway, 1979).

Tablo24'den anlaşılacağı gibi kadınların çalışma yaşamının dışına itilmesinin nedenleri büyük çoğunlukla toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden kaynaklanmaktadır. Yaşlı kadınların neredeyse yarıya yakınının çocuklarıyla ilgilenmek zorunda olduğu için çalışma yaşamından uzak kaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca evin otorite konumu olarak erkeğin görülmesi ve erkeğin istemediği durumlarda eşini çalışma yaşamından uzaklaştıracak hiyerarşik bir konumda olması; kadınlara bakım veren kişi rolü atfedilmesi ve kadınların çocuk, kayınvalide, kayınpeder gibi kişilerin bakımından birinci derecede sorumlu kişi olması kadınları çalışma yaşamının dışına iten bir diğer engellerdir. Araştırmanın bulgularına göre kadınlar annelik ve ev hanımlığı gibi rollerin etkisiyle cinsiyetlerinden dolayı birtakım ayrımcılıklara ve dışlamalara maruz kalmaktadır ve bu sebeple iş piyasasına katılımları sınırlandırılmaktadır.

Tablo 25. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Ekonomik Özgürlüğünün Olmamasının Etkilerinin Dağılımı

Ekonomik Özgürlüğün Olmamasının Etkileri	Sayı (n)	Yüzde (%)
Olumsuz bir etkisi yok	7	13,2
İstenilen şeyleri alamamak	22	41,5
İstenilen yere seyahat edememek	2	3,8
Eşinden sürekli para istemek	26	49,1
Çocuklara iyi imkanlar sunamamak	7	13,2
Tartışmak esnasında eşini alttan almak zorunda kalmak	7	13,2
Eşine bağımlı olarak yaşamak	33	62,3
Boşanmak isteyip ekonomik yetersizlikler sebebiyle söyleyememek	7	13,2

*Birden fazla cevap verilmiştir.

Tablo25’de kadınların ekonomik özgürlüğünün olmamasının etkileri gösterilmektedir. Buna göre kadınların yalnızca %13,2’si ekonomik özgürlüğün olmamasının olumsuz bir etkisinin olmadığını dile getirmiştir. Kadınların %62,3’ü eşime bağımlı olarak yaşadım, %49,1’i eşimden para istemek olumsuz etkiledi, % 41,5’i istediğim şeyleri alamadım, %13,2’si çocuklarıma iyi imkanlar sunamadım, %13,2’si eşimle tartıştığımda alttan almak zorunda kaldım, %13,2’si boşanmak istedim ama ekonomik yetersizlikler sebebiyle söyleyemedim ve %3,8 istediğim yere seyahat edemedim yanıtını vermiştir.

Tablo25’e göre kadınların çalışma hayatının dışında kalmalarının ekonomik, psikolojik ve sosyal olarak pek çok etkilerinin bulunduğu görülmektedir. Kadınların çalışma hayatının dışarısında kalmasının oluşturduğu en büyük sorunun ekonomik olarak yaşamlarını ömür boyunca erkeklere bağımlı olarak sürdürmek zorunda olmalarıdır. Ayrıca araştırmanın diğer sonuçlarına göre yaşlı kadınlar yaşamları boyunca bir şeyler almak, bir yere gitmek ya da bir şey yapmak istediklerinde eşlerinin rızasına uygun hareket etmek zorunda kalmışlardır. Ekonomik özgürlüğün olmamasının herhangi olumsuz bir sonucunun olmadığını söyleyen kadınlar ise çok azdır.

Tablo 26. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Çalışma Hayatına Katılım İsteklerinin Dağılımı

Çalışma Hayatına Katılım İsteği	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	35	66,0
Hayır	18	34,0
Toplam	53	100

Tablo26’da huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların çalışma yaşamına katılım istekleri belirtilmiştir. Kadınların %66,0’ı katılmayı isterken %34,0’ı katılmayı istememektedir.

2018 yılında yapılan hane halkı işgücü araştırmasına göre 15 yaş ve üzeri bireylerin işgücüne katılım oranı %53,2’dir. Yaşlı nüfus içerisinde çalışan kişi oranı ise %12,5’dir. Cinsiyetlere göre işgücüne katılıma bakıldığında ise yaşlı erkeklerin %20,9’unun, yaşlı kadınların ise %5,9’unun işgücünde yer aldığı tespit edilmiştir. Kadınların gençlik ve yetişkinlik döneminde çalışma yaşamına katılım oranları erkeklere göre düşük olarak belirlenirken bu oran yaşlılık döneminde daha da düşmektedir (TÜİK, 2019).

Tablo26’ya göre kadınlar yaşamın herhangi bir döneminde çalışma yaşamında bulunmak istediklerini dile getirmektedir. Yaşlı kadınların 3/5’ünden fazlası çalışmak istediğini söylerken katılımcılar içerisinde çalışan kadın sayısının da bir o kadar düşük oranlarda olması aslında kendi isteklerinin dışında ev içi alana hapsedildikleri sonucunu ortaya koymaktadır. Kadınlar toplumsal cinsiyetlerinden dolayı çalışma yaşamına erkeklerle eşit oranda ve eşit konumda katılamamaktadır.

Tablo 27. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınları Çalışma Yaşamına Yönelten Etmenlerin Dağılımı

Çalışma Yaşamına Yönelten Etmenler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Ekonomik olarak çalışmaya ihtiyaç duymak	17	73,9
Ekonomik bağımsızlık kazanmak	12	52,2
Saygınlık kazanmak	2	8,7
Mesleki kariyer elde etmek	4	17,4
Çalışmaktan hoşlanmak	5	21,7
Bir şeyler üretmek istemek	2	8,7

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo27'ye göre kadınları çalışma yaşamına yönelten etmenlerin %73,9'u ekonomik olarak çalışmaya ihtiyaç duymak, %52,2'si ekonomik bağımsızlık kazanmak, %21,7'si çalışmaktan hoşlanmak, %17,4'ü mesleki kariyer elde etmek, %8,7'si saygınlık kazanmak ve %8,7'si bir şeyler üretmek istemektir.

Tabloya göre kadınları çalışma yaşamına yönelten en önemli nedenin ekonomik gerekçeler olduğu anlaşılmaktadır. Ekonomik ihtiyaçlardan sonra mesleki kazanımlar, üretme isteği ve çalışmayı sevmek gelmektedir. Kadınları yaşamına yönelten gerekçeler içerisinde ekonomik gerekçelerin dışındaki nedenlerin düşük olmasının sebebi, kadınların genellikle vasıfsız, düşük ücretli, emek yoğun ve çoğunlukla ev içi sorumluluklarının devamı olan bakım ve temizlik gibi işlerde çalışmalarını yüzünden mesleki hayatlarında kariyer ve saygınlık elde etmek gibi bir beklentilerinin olmaması olabilir.

Tablo 28. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınları Çalışma Yaşamında Karşılaştıkları Zorlukların Dağılımı

Çalışma Yaşamındaki Zorluklar	Sayı (n)	Yüzde (%)
Maddi tatminsizlik	8	34,8
Aynı işi yapan erkeklere göre düşük ücret almak	2	8,7
Yükselme imkanlarının olmaması	4	17,4
İş yerindeki kadınlara yönelik tutumlar	3	13,0
Sosyal güvencesiz çalıştırılmak	5	21,7
Kayıt dışı istihdam edilmek	6	26,1
Kadınların çalışabileceği mesleki alanların sınırlı olması	5	21,7
Hem çalışıp hem ev işleri yaparken zorlanmak	11	47,8
Hem çalışıp hem çocuklarla ilgilenirken zorlanmak	9	39,1

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo28'e göre kadınların çalışma yaşamında karşılaştıkları zorlukların %47,8'i hem çalışıp hem ev işlerini yapmak, %39,1'i hem çalışıp hem çocuklarla ilgilenmek, %34,8'i maddi tatminsizlik, %26,1'i kayıt dışı istihdam edilmek, %21,7'si sosyal güvencesiz çalıştırılmak, %21,7'si kadınların çalışacağı mesleklerin sınırlı olması, %17,4'ü yükselme imkanlarının olmaması, %13,0'ı işyerinde kadınlara yönelik tutumlar ve %8,7'si aynı işi yapan erkeklere göre düşük ücret almaktır.

Araştırmanın sonuçlarına göre kadınların çalışma yaşamında karşılaştıkları en büyük sorunlardan birincisi hem çalışıp hem ev işleriyle ilgilenmek, ikincisi ise çalışırken çocuklara bakmaktır. Bu durum toplumsal düzen içerisinde kadınlara atfedilen yeniden üretim rolleri içerisinde yer alan bakım veren rolünün kadınların çalışma hayatını ne kadar zorlaştırdığının bir göstergesidir. Kadınların en çok yaşadığı üçüncü sorunun ise maddi tatminsizlik olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın diğer sonuçları işgücü piyasasında kazancı ve konumu yüksek olan işlerin genellikle erkeklere daha uygun görüldüğünü ortaya koymaktadır.

Tablo 29. Huzurevinde Kalan Yaşlı Kadınların Çalışma Yaşamına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Çalışma Yaşamıyla İlgili Görüşler	Evet		Hayır	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Çalışan kadınlara olumlu bakılmaktadır	61	80,3	15	19,7
Çalışma yaşamı kadının iyi anne olmasına engeldir	24	31,6	52	68,4
Çalışma yaşamı kadının iyi eş olmasına engeldir	18	23,7	58	76,3
Kadınların erkeklerden düşük maaş alması sorundur	43	56,6	33	43,4
Kadınların ve erkeklerin yapacağı işler farklıdır	50	65,8	26	34,2
Yöneticilik erkekler için daha uygun bir pozisyonudur	37	48,7	39	51,3

Tablo29 incelendiğinde huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların %80,3'ünün çalışan kadınlara olumlu bakıldığını %19,7'sinin ise olumlu bakılmadığını dile getirdikleri görülmektedir.

Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların %31,6'sı çalışma yaşamının kadınların iyi anne olmasına engel olduğunu, %68,4'ü ise çalışma yaşamının kadınların iyi anne olmasına engel olmadığını söylemiştir.

Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların %23,7'si çalışma yaşamının kadının iyi eş olmasına engel olduğunu, %68,4'ü ise çalışma yaşamının kadının iyi eş olmasına engel olmadığını söylemektedir.

Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların %56,6'sı kadınların erkeklerden düşük maaş almasının sorun olmadığını, %43,4'ü ise kadınların erkeklerden düşük maaş almasının sorun olduğunu söylemiştir.

Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların %65,8'i kadınlar ve erkeklerin yapacağı işlerin farklı olduğunu, %34,2'si ise kadınlar ve erkeklerin yapacağı işlerin farklı olmadığını söylemektedir. Literatüre göre toplumsal yapı içerisinde öğretmenlik, hemşirelik, temizlikçilik gibi meslekler kadınlara uygun görülürken askerlik, polislik, tamircilik gibi meslekler ise erkeklere uygun görülerek toplum içerisinde meslekler açısından cinsiyetçi kalıp yargılar bulunmaktadır (Connel, 2013).

Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların %48,7'si yöneticiliğin erkekler için daha uygun bir pozisyon olduğunu, %51,3'ü ise yöneticiliğin erkekler için daha uygun bir pozisyon olmadığını söylemiştir.

Araştırmanın verileri yaşlı kadınların büyük çoğunluğunun kadınların hem çalışan kadın rolünü hem de anne ve eş rolünü bir arada başarıyla yürütebileceğini düşündüklerini ortaya koymaktadır. Yaşlı kadınların 2/5'sinin kadınların erkeklerden düşük maaş almasını sorun olarak görmemesi, çalışma yaşamında kadınların yaşadığı aynı işe aynı ücret alamama ayrımcılığına dair farkındalıklarının ve bilinçlerinin olmadığı gözler önüne sermektedir. Ayrıca yaşlı kadınların 3/5'ünden fazlası kadınların ve erkeklerin yapacağı işlerin farklı olduğunu düşünmekte ve bu durum literatür verileriyle benzerlik göstermektedir.

3.3.4. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Aile Yaşamlarına ve Evlilik İçi Rollere Dair Yaşam Deneyimlerine İlişkin Bulgular

Bu başlık içerisinde huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların;

Evliliğin nasıl olması gerektiğine ilişkin görüşlerine, toplumsal rollere ilişkin görüşlerine ve torunlarına bakma durumuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 30. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Evliliğe İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Evliliğe İlişkin Görüşler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Çocuk sahibi olma kararını eşler beraber vermelidir	21	27,6
Erkeğin sözünden çıkılmamalıdır	24	31,6
Ailede ev işleri beraber yapılmalıdır	27	35,5
Kadınla ilgili konularda erkek karar vermelidir	10	13,2
Çocukların bakımında kadın ve erkek eşit sorumlulukta olmalıdır	27	35,5
Eşler arasında tartışma çıktığında kadın susmalıdır	33	43,4
Evlilikte kararlar ortak alınmalıdır	34	44,7
Evin yönetiminden erkek sorumlu olmalıdır	42	55,3
Evin geçimini sağlamak ve para kazanmak erkeğin sorumluluğunda olmalıdır	47	61,8
Çocuklarla kadın ilgilenmelidir	48	63,2
Eşler duygularını rahatça birbiriyle paylaşmalıdır	16	21,1

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo30’da huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların evliliğin nasıl olması gerektiğine ilişkin görüşleri yer almaktadır. Geleneksel aile yapısının hakim olduğu toplumlarda evin reisi ve otorite figürü olarak erkek görülmektedir. Bu araştırmaya katılan katılımcılarda bu görüşe benzer görüşe sahip olup katılımcıların %55,3’ü evin yönetiminden erkek sorumludur yanıtını vermektedir.

Yine kadını erkeğin yönetmesi gerektiği inancı, karar alma merci olarak erkeğin görülmesi ve kadının öz iradesinin yok sayılmasının bir sonucu olarak katılımcıların %13,2’si kadınla ilgili konularda erkek karar vermelidir ve %31,6’sı erkeğin sözünden çıkılmamalıdır demiştir.

Kadınlardan yapması beklenen geleneksel davranış kalıplarının bir yansıması olarak katılımcıların %43,4'ü eşler arasında tartışma çıktığında kadın susmalıdır yanıtını vermiştir. “Kocana karşı dilini tut”, “Kocana karşı gelme” gibi düşüncelerin yaşlı kadınlar arasında yaygın olduğu bu oranlara bakılarak anlaşılmaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri kadını ev içi özel alana hapsederek kadına ev içi roller verirken erkeği kamusal alana ait görerek ev dışı rolleri erkeğe vermektedir. Araştırmada bu durumun varlığını onaylayan veriler çıkmıştır. Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların %61,8'i evin geçiminin ve para kazanmanın erkeğin sorumluluğunda olduğunu söylemekte ve %63,2'si ise çocuklarla ilgilenmenin kadının sorumluluğunda olduğunu belirtmektedir.

Evlilik içerisinde toplumsal cinsiyet rollerinin olmaması ve daha eşitlikçi rollerin olduğu bir evliliğin olması gerektiğine ilişkin yanıtlar verenler daha az sayıdadır. Tablo30'a göre katılımcıların %21,1'i eşler duygularını birbiriyle rahatça paylaşmalıdır, %27,6'sı çocuk sahibi olma kararını eşler beraber vermelidir, %35,5'i ailede ev işleri beraber yapılmalıdır, %35,5'i çocuk bakımından kadın ve erkek eşit sorumluluktadır ve %44,7'si evlilikte kararlar ortak alınmalıdır yanıtını vermiştir.

Tablo30'a bakıldığında yaşlı kadınların büyük bir kısmının toplumsal düzende hakim olan toplumsal cinsiyet rollerine göre yanıtlar verdikleri görülmektedir. Yaşlı kadınlar evlilik içerisinde çocuklara bakmanın kadının rolü (%63,2) olduğunu ve para kazanmanın (%61,8) ve evin yönetiminin (55,3) ise erkeğin sorumluluğunda olduğunu düşünmektedir. Eşitlikçi rollerin olması gerektiğini düşünen yaşlı kadınların oranının da azımsanamayacak şekilde olduğu görülse de genel olarak yaşlı kadınlar evlilik içerisinde toplumsal cinsiyet rollerine göre hareket etmektedir.

Tablo 31. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Rollere İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Toplumsal Rollere İlişkin Görüşler	Kadının Görevi		Erkeğin Görevi		Her İkisinin Görevi	
	Sayı (n)	Yüzde(%)	Sayı (n)	Yüzde(%)	Sayı (n)	Yüzde(%)
Ev işleri	55	72,4	-	0,0	21	27,6
Çocukların bakımı	47	61,8	-	0,0	29	38,2
Para kazanma	-	0,0	54	71,1	22	28,9
Paranın nereye harcanacağını belirleme	7	9,2	22	28,9	47	61,8
Kimin kimlerle görüşeceğini belirleme	1	1,3	17	22,4	58	76,3
Tartışma esnasında alttan almak	35	46,1	-	0,0	41	53,9
Sadık olmak	21	27,6	2	2,6	53	69,7
Tamirat yapmak	5	6,6	60	78,9	11	14,5
Eşini mutlu etmek	31	40,8	6	7,9	39	51,3
Market alışverişi yapmak	10	13,2	18	23,7	48	63,2
Yüksek fiyatlı bir ürünü almak	12	15,8	40	52,6	24	31,6
Çocuklarla ilgili bir konuda karar verme	17	22,4	7	9,2	52	68,4
Fatura ödemek	9	11,8	51	67,1	16	21,1
Arabanın bakımını yaptırmak	-	0,0	63	82,9	13	17,1

Tablo31'e göre kadınların görevi olarak görülen toplumsal roller %72,4 ile ev işleri ve %61,8 ile çocukların bakımınıdır. Erkeklerin görevi olarak görülen toplumsal roller %71,1 ile para kazanma, %78,9 ile tamirat yapmak, %52,6 ile yüksek fiyatlı bir ürün almak, %67,1 ile fatura ödemek ve %82,9 ile arabanın bakımını yaptırmaktır. Hem kadın hem de erkeğin eşit görevi olarak görülen roller ise %61,8 ile paranın nereye harcanacağını belirleme, %76,3 ile kimin kimlerle görüşeceğini belirleme, %53,9 ile tartışma esnasında alttan almak, %69,7 ile sadık olmak, %51,3 ile eşini mutlu etmek,

%63,2 ile market alışverişi yapmak ve %68,4 ile çocuklarla ilgili bir konuda karar vermedir.

Sosyal çevre bireyleri yönlendiren koşullar ve insan etkileşimlerinden oluşmaktadır. Sosyal çevre başka bir anlamda toplumun ya da kültürün oluşturduğu fiziksel durumları ve inançları içermekte ve bu görüşleri toplumsallaşma süreciyle bireylere aktarmaktadır (Ashman & Zastrow, 2007). Ekolojik sistem kuramı yaşlı kadınların toplumsallaşma süreciyle toplumsal cinsiyet rollerini benimseyerek evlilik ve aile içi ilişkilerinde de bu rollere göre yaşam sürdüğünü söylemektedir.

Tablo 31'deki oranlara bakıldığında yaşlı kadınlar arasında da ev içi özel alana dair rollerin kadınlara ait olması gerektiği ve kamusal alana dair rollerin ise erkeklere ait olması gerektiğine ilişkin bir inanışın olduğu tespit edilmiştir. Yaşlı kadınlar, kadınlara ev yaşamı içerisinde şekillenen ve genellikle iş hayatında uzakta eşitlikçi olmayan rolleri uygun görürken erkeklere ise iş yaşamının içerisinde ve ev içi işlerde sorumluluk almayan evin reisi konumunda roller vermektedir.

Tablo 32. Huzurevinde Kalan Yaşlı Kadınların Torunlarına Bakma Durumunun Dağılımı

Torunlarına Bakma Durumu	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	26	34,2
Hayır	50	65,8
Toplam	76	100

Tablo32 incelendiğinde huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların %34,2'sinin torunlarına baktığı, %65'8'inin torunlarına bakmadığı görülmektedir.

2016 yılında UNECE temsilcilerinin hazırlamış olduğu bir rapora göre 2007 yılında yaşlı kadınların %16,9'u çocuklarına/torunlarına bakarken yaşlı erkeklerin ise %4,8'i çocuklarına/torunlarına bakmaktadır. 2012 yılında ise yaşlı kadınların %33,4'ü çocuklarına/torunlarına bakarken yaşlı erkeklerin %27,6'sı çocuklarına/torunlarına

bakmaktadır (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2020, s. 94). Bu oranlar bu tez çalışmasının bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Rol bırakma kuramına göre bireylerin toplumsal hayat içinde üstlendikleri roller kişinin hangi yaşam döneminde olduğuna bağlı olarak değişmektedir. Yaşamın bir döneminden başka bir dönemine geçiş yapıldığında sosyal roller de farklılaşmaktadır (Baran, 1996, s. 13-25). Yaşlılık döneminde ise eş kaybı ve ücretli işten ayrılma sonucu rol kayıpları yaşanmaktadır. Rol kayıplarının yoğun olarak görüldüğü yaşlılık döneminde kaybedilen rollerin yerine torun sahibi olarak ya da gönüllü sosyal faaliyetlerde yer alarak yenileri konulabilir (Hooyman, Kawamoto, & Kiyak, 2015, s. 141-143). Birey eski rollerinin yerine geçecek yeni roller edindiğinde bu süreçle daha iyi baş edebilmektedir (Richardson & Barusch, 2002, s. 36).

Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların 3/5'ünden fazla hayatlarının hiçbir döneminde torunlarına bakmamıştır. Kadınların toplum içerisinde ve hayatın her evresinde bakım veren kimliğiyle görülmesi sebebiyle araştırmaya katılan katılımcılar içerisinde torunlara bakmış yaşlı kadın oranının daha yüksek çıkması beklenmiş fakat torununa bakan yaşlı kadın sayısı düşük çıkmıştır ve bu durum araştırmanın beklenilmeyen bir sonucu olmuştur.

3.3.5. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Sağlık Durumlarına Dair Yaşam Deneyimlerine İlişkin Bulgular

Bu başlık içerisinde huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların;

Süreğen hastalıklarına, günlük yaşam aktivitelerini yerine getirme durumlarına, yaşlılık döneminde ihmal ve istismarı yaşama durumlarına, gençlik ya da yetişkinlik döneminde ihmal ve istismarı yaşama durumlarına ve istismarı en çok hangi cinsiyetin yaşadığına dair görüşlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 33. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Hastalıklarının Dağılımı

Hastalık	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yok	8	10,5
Bağırsak iltihabı	1	1,3
Böbrek yetmezliği	8	10,5
Kalp hastalığı	3	3,9
Kanser	3	3,9
Kas-iskelet hastalıkları	16	21,1
KOAH	3	3,9
Parkinson	6	7,9
Şeker hastalığı	12	15,8
Tansiyon	16	21,1
Toplam	79	100

Tablo33'e göre yaşlı kadınların %10,5'inin herhangi bir hastalığı bulunmamaktadır. Yaşlı kadınların %21,1'i kas-iskelet hastalıkları, %21,1'i tansiyon hastalığı, %15,8'i şeker hastalığı, %10,5'i böbrek yetmezliği, %7,9'u parkinson, %3,9'u kalp hastalığı, %3,9'u KOAH, %3,9'u kanser ve %1,3'ü bağırsak iltihabı hastalığı yaşamaktadır.

Yaşlılık dönemi bireylerin sağlık problemleri yaşadığı yaşamın son evresidir. Yaşlılık döneminde özellikle yüksek tansiyon, kalp-damar hastalıkları, kas-iskelet sistemi hastalıkları, şeker hastalığı, kronik akciğer hastalıkları, kanser, görme ve duyma bozuklukları yaşanmaktadır(Hablemitoğlu & Özmete, 2010, s. 138). Araştırma sonuçları bu bilgilerle benzerlik göstermektedir.

2019 yılı TÜİK verilerine göre yaşlı kadınların %47,6'sı dolaşım sistemi hastalıkları, %11,6'sı tümörler, %13,2'si endokrin, beslenme ve metabolizma hastalıkları, %6,8'i sinir sistemi ve duyu organları hastalıkları, %1,6'sı dışsal yaralanma ve zehirlenme sebebiyle yaşamını kaybetmiştir (TÜİK, 2019).

Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların 1/10'inin herhangi bir sağlık problemi yaşamadığı belirlenmiştir. Yaşlı kadınlar arasında en sık görülen sağlık problemlerinin ise kas-

iskelet sistemi hastalıkları ve tansiyon olduğu tespit edilmiştir. Kronik bel ve diz ağrıları kas-iskelet sistemi hastalıkları içerisinde yaşlı kadınların en fazla yaşadıkları sorunlardır. Tansiyon ise yaşlılık döneminde en sık rastlanan kronik hastalıklardan birisi olup bu araştırmada da en çok görülen rahatsızlıklardan birisi olmuştur.

Tablo 34. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Günlük Yaşam Becerilerini Yerine Getirme Durumunun Dağılımı

Günlük Yaşam Becerileri	Sayı (n)	Yüzde (%)
Tırnakları keserken zorluk çekme	2	2,6
Banyo yaparken zorluk çekme	27	35,5
Ayakkabıları bağlarken zorluk çekme	15	19,7
Giyinirken zorluk çekme	6	7,9
Tuvalete giderken zorluk çekme	18	23,7
Merdiven çıkarken zorluk çekme	39	51,3
Yemek yerken zorluk çekme	3	3,9

*Birden fazla seçenek işaretlenebilir

Tablo34 incelendiğinde yaşlı kadınların %51,3'ünün merdiven çıkarken zorlandığı, %35,5'inin banyo yaparken zorlandığı, %23,7'sinin tuvalete giderken zorlandığı, %19,7'sinin ayakkabılarını bağlarken zorlandığı, %7,9'unun giyinirken zorlandığı, %3,9'unun yemek yerken zorlandığı ve %2,6'sının tırnaklarını keserken zorlandığı görülmektedir.

Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların yarısının günlük yaşam rutinleri içerisinde merdiven inip çıkarken zorlandıkları saptanmıştır. Katılımcıların en fazla kas-iskelet sistemi hastalıkları yaşadığı düşünüldüğünde merdiven inip çıkmakta zorluk yaşamaları araştırmanın beklenen bir sonucudur.

Tablo 35. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Yaşlılık Döneminde İhmal ya da İstismar Yaşama Durumlarının Dağılımı

İhmal/İstismar	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	10	13,2
Hayır	66	86,8
Toplam	76	100

Tablo35'e bakıldığında huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların %13,2'sinin yaşlılık döneminde ihmal ya da istismarı yaşadığı anlaşılmaktadır.

Kıssal 2008 yılında İzmir'de 331 yaşlı ile yaptığı çalışmasında yaşlı bireylerin %9,4'ünün duygusal istismara, %4,2'sinin fiziksel istismara, %2,1'inin ekonomik istismara, %0,9'unun cinsel istismara, %8,2'sinin ise ihmale, %13,3'ünün ihmal ve istismar türlerinden bir kaçına aynı anda maruz kaldığını ortaya koymuştur. Ayrıca bu araştırma kadınların erkeklere göre yaşlılık döneminde 3,36 kat daha fazla istismara uğradığını ortaya koymuştur (Kıssal, 2008).

Yapılan bu tez çalışmasında yaşlılık döneminde ihmal ya da istismar vakalarından herhangi birini yaşayan kadın sayısının çok az olduğu görülmektedir. Yukarıda belirtilen çalışmada yaşlı bireylerin ihmal ve istismarı yaşama oranı %38,1 iken bu tez çalışmasında %13,2 olarak belirlenmiştir. Bu oranın düşük olması yaşlı istismarının belirlenmesinin zorlu bir durum olması ve yaşlı kadınların yaşadıkları istismarı çok nadir anlatmaları olabilir.

Tablo 36. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Gençlik ya da Yetişkinlik Döneminde İhmal ya da İstismar Yaşama Durumlarının Dağılımı

İhmal/İstismar	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	33	43,4
Hayır	43	56,6
Toplam	76	100

Tablo36'ya göre huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların gençlik ve yetişkinlik dönemlerinde ihmal ya da istismara maruz kalma durumları %43,4'dür.

Bu kapsamda araştırmanın verileri Hacettepe Nüfus Etütlerinin yapmış olduğu araştırmayla benzerlik göstermektedir. Hacettepe Nüfus Etütlerinin yapmış olduğu bir çalışmaya göre hayatlarında en az bir kez şiddet gören kadınların oranı %35,3'dir (ASPB & Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri, 2015, s. 82).

Tablo36'ya göre yaşlı kadınların 2/5'inin gençlik ya da yetişkinlik dönemlerinde ihmal ya da istismarın bir çeşidine maruz kaldığı görülmektedir. Bu oran Hacettepe Nüfus Etütleri'ni yapmış olduğu araştırmayla benzerlik göstermektedir. Yaşlı kadınların, gençlik ve yetişkinlik dönemlerinde yaşlılık dönemlerine göre daha fazla ihmal ve istismara maruz kaldıkları tespit edilmiştir.

Tablo 37. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların İstismara En Çok Kimin Maruz Kaldığına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

İhmal/İstismarı En Çok Yaşayan	Sayı (n)	Yüzde (%)
Kadınlar	61	80,3
Kadın ve erkek eşit derecede	15	19,7
Toplam	76	100

Tablo37'ye bakıldığında huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların %80,3'ünün kadınların, %19,7'sinin ise her iki cinsiyetin eşit derecede şiddete maruz kaldığını belirttikleri görülmektedir.

Yaşlılık dönemiyle ilgili yapılan çalışmalarda yaşlı kadınların yaşlı erkeklere göre daha fazla istismara maruz kaldığı bilinmektedir. Yaşlı kadınların üretkenliklerinin azalması, toplumsal hayatın dışarısında kalması ve fiziksel kapasitelerinin azalması onları ihmal ve istismara açık hale gelmesine neden olmaktadır (Gökçe, 2012).

Bu araştırma sonuçlarına göre yaşlı kadınların istismara en çok kadınların maruz kaldığını düşündükleri ortaya çıkmıştır. Yaşlı kadınların hiç birisi istismara en çok erkekler maruz kalır yanıtını vermemiştir. Verilen bu yanıtlardan aslında kadınların yaşadığı şiddet ve kötü muamelenin farkında oldukları anlaşılmaktadır.

3.3.6. Huzureverlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Yaşlılıkla İlgili Düşüncelerine ve Huzurevinde Yaşam Deneyimlerine İlişkin Bulgular

Bu başlık içerisinde huzureverlerinde kalan yaşlı kadınların;

Yaşlılık dönemi hakkındaki düşüncelerine, yaşam hakkındaki düşüncelerine, yaşlılığın en güzel yanına ilişkin görüşlerine, yaşlılık döneminde yaşanan sorunlara, boş zamanlarını nasıl geçirdiklerine, sosyokültürel aktivitelere katılım durumlarına, huzureverlerinde kaç sene yaşadıklarına, huzureverlerine gelmeden önce nerede yaşadıklarına, huzureverlerine kendi istekleriyle mi geldiklerine, huzureverlerinde yaşamı tercih etme nedenlerine, huzureverlerinde memnuniyet durumlarına, huzureverlerinde yaşadıkları sorunlara, seçme şansı olsa nerede yaşamak istediklerine, huzurevinde yaşamı tercih etme durumlarına ve huzureverlerini nasıl tarif ettiklerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 38. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Yaşlılık Dönemine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Yaşlılıkla İlgili Görüşler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaşlılık dönemi üretkenliğe devam edilen bir dönem	17	22,4
Yaşlılık dönemi sosyal ilişkilere devam edilen bir dönem	54	71,1
Yaşlılık dönemi geçmiş yaşamdan haz duyulan bir dönem	11	14,5
Yaşlılık dönemi fiziksel açıdan zorluklar yaşanan bir dönem	59	77,6
Yaşlılık dönemi üretkenliğin sona erdiği bir dönem	21	27,6
Yaşlılık dönemi geçmiş yaşamdan haz alınamayan bir dönem	9	11,8

*Birden fazla seçenek işaretlenebilir

Tablo38'e göre yaşlı kadınların %77,6'sı yaşlılık dönemini fiziksel açıdan sorunlar yaşadıkları bir dönem olarak görmektedir. Yaşlılık dönemine ilişkin en yaygın olan ikinci düşünce ise % 71,1 oranında sosyal ilişkilere devam ettiğim bir dönem yanıtıdır. Yaşlılık dönemi üretkenlik açısından değerlendirildiğinde ise yaşlı kadınların %27,6'sı yaşlılık dönemini üretkenliğin sona erdiği dönem, %22,4'ü ise üretkenliğin devam ettiğim bir dönem olarak görmektedir. Yaşlılık dönemi geçmiş yaşam deneyimleri üzerinden değerlendirildiğinde ise yaşlı kadınların %14,5'i geçmiş yaşamımda yaptıklarımın haz duyduğum dönem, %11,8'i ise geçmiş yaşamımdan haz alamadığım dönem yanıtı gelmiştir.

Süreklilik kuramı başarılı yaşlanan bireylerin alıştıkları düzenin devamını sağlayan bireyler olduğunu kabul etmektedir. Yaşlı bireyin davranış kalıplarını ve rollerini sürdürmesi, kimlik ve ilişkiler ağında ciddi değişimler olmaması yaşlılık döneminin en az sorunla atlatılmasının önemli bir unsurudur. Süreklilik teorisi yaşlıların, orta yetişkinlik dönemlerindeki aktivite düzeylerini ve yaşam tarzlarını tutarlı ölçüde sürdürdükleri müddetçe mutlu olacaklarını söylemektedir (Hooyman, Kawamoto, & Kiyak, 2015, s. 146). Bu bağlamda bu araştırmaya katılan yaşlı kadınların sosyal

ilişkilerine ve üretkenliklerine devam etme durumlarına ve yaşlılık sonrasında hayatlarında yaşanan değişimlere ilişkin bulgular önemlidir.

Araştırma sonuçlarına göre yaşlı kadınların yaşlılığı en çok fiziksel açıdan sorunlar yaşadıkları bir dönem olarak gördükleri tespit edilmiştir. Yaşlı kadınların neredeyse tamamına yakınının sağlık sorunlarının olmaması nedeniyle yaşlılık dönemini fiziksel açıdan kayıplar yaşadıkları bir dönem olarak görmeleri çalışmanın beklenen bir sonucudur. Ayrıca araştırma sonuçları içerisinde yaşlılık dönemine ilişkin en yaygın ikinci görüş ise sosyal ilişkilere devam edilen bir dönem olarak görüldüğü düşüncesidir. Bunun sebebi araştırmanın huzurevlerinde yapılıyor olması ve huzurevlerinde yaşlı kadınların kendi yaş grubundan bireylerle aynı yaşam alanını paylaşarak sosyal ilişkilerini sürdürdükleri bir mekan olmasıyla açıklanabilir. Yaşlılık döneminin üretkenlik ve geçmiş yaşam deneyimlerinden haz duyma durumlarıyla değerlendirildiğinde ise araştırmanın bu verileri arasında anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır.

Tablo 39. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Yaşama İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Yaşama İlişkin Görüşler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaşama karşı olumlu bir tutum içerisinde olma	59	77,6
Yaşama karşı olumsuz bir tutum içerisinde olma	3	3,9
Yaşamdan zevk almak	38	50,0
Yaşamdan zevk alamamak	8	10,5

*Birden fazla seçenek işaretlenebilir

Tablo39 incelendiğinde huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların %77,6'sının yaşama karşı olumlu bir tutum içerisinde olduğu, %50,0'sinin yaşamdan zevk aldığı, %10,5'inin yaşamdan zevk almadığı ve %3,9'unun yaşama karşı olumsuz bir tutum içerisinde olduğu görülmektedir.

2001 yılında yapılan "Türkiye Refah Göstergeleri Araştırması"na göre ülkemizdeki 55 yaşın üzerindeki bireyler yaşam memnuniyetlerine 10 üzerinden toplam 4,37 puan

vermiştir (Arun, 2008). Aslan (2004)yaptığı bir araştırmada yaşlıların %14,0'ünün hayatların çok memnun, %62,0'sinin oldukça memnun, %21,0'ininaz memnun, %3,0'ünün ise hiç memnun olmadığı belirlenmiştir. Aslan'ın yaptığı araştırmada yaşlıların genel yaşam memnuniyetlerinin yüksek çıkması bu araştırmanın verileriyle de örtüşmektedir.

Bu araştırmaya katılan yaşlı kadınların yaşama karşı olumlu bir tutum içinde oldukları ve yaşamdan zevk aldıkları saptanmıştır. Bu bakımdan araştırmaya katılan yaşlı kadınların yaşama ilişkin genellikle pozitif duygular içerisinde olmaları kaliteli yaşlanmaları sağlayan pozitif bir veridir.

Tablo 40. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Yaşlılık Döneminin En Güzel Yanına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Yaşlılığın En Güzel Yanı	Sayı (n)	Yüzde (%)
Hiçbir güzel yanı yok	29	38,2
Ailenin ilgilenmesi	13	17,1
Torunların varlığı	13	17,1
Sorumlulukların azalması	7	9,2
Sevildiğini görmek	3	3,9
Geçmişte yapılan iyiliklerin karşılığını almak	3	3,9
Hayata dair tecrübeler kazanmak	2	2,6
Ölüme yaklaşmak	2	2,6
Allah'a yaklaşmak	1	1,3
Hayat telaşının olmaması	1	1,3
Hayatı uzun bir şekilde yaşamış olmak	1	1,3
Her dönemin ayrı bir güzelliği var	1	1,3
Toplam	76	100

Tablo40'da yaşlılığın en güzel yanına ilişkin açık uçlu yanıtlar bulunmaktadır. Bu yanıtların %38,2'si "hiçbir güzel yanı yok" şeklindedir. Yaşlı kadınlar bu soruya "eskisi gibi güçlü değilim" , "sağlık sorunlarım arttı" , "yaşlılığın neresi güzel olabilir ki" gibi

yanıtlar vermiştir. Tablo40'a göre yaşlılık döneminin en güzel yanları %17,1 ile yaşlı bireylerin ailelerinin onlarla ilgilenmesi ve torunlarıdır.

Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların 2/5'sinin yaşlılık döneminin hiçbir güzel yanı olmadığını düşündüğü ortaya konmuştur. Yaşlı kadınların büyük bir çoğunluğu sağlık sorunlarının artması nedeniyle yaşlılık döneminin güzel hiçbir yanının olmadığını düşünmektedir. Yaşlı kadınlar yaşlılık döneminde en çok çocuklarının ve torunlarının kendisiyle ilgilenmeleriyle ve torunlarının varlığıyla mutlu olmaktadır. Yaşlılık döneminde ailesi ve çevresi tarafından ilgi görmek bireylerin kendisini değerli hissetmelerine katkı sunacağı için bu veri araştırma içerisinde beklenen bir bulgudur.

Tablo 41. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Yaşlılık Döneminde Yaşadıklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Yaşlılıkla İlgili Görüşler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaşlılık döneminde sağlık sorunlarının çıkması	66	86,8
Yaşlılık döneminde kendisini eskisi kadar güçlü hissetmemesi	48	63,2
Yaşlılık döneminde dul kaldığı için sorunlar yaşaması	39	51,3
Yaşlılık döneminde ekonomik olarak sorunlar yaşaması	37	48,7
Yaşlılık döneminde herhangi bir sorun yaşamıyor	16	21,1
Yaşlılık döneminde eskisi kadar sosyal hayatının kalmaması	15	19,7
Yaşlılık döneminde çocukların ilgisiz davranışlarının üzmesi	5	6,6
Yaşlılık döneminde emekli olduktan sonra boşluğa düşmesi	4	5,3

*Birden fazla seçenek işaretlenebilir

Tablo41'e göre huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların %21,1'i yaşlılık döneminde herhangi bir sorun yaşamamaktadır. Yaşlı kadınların %86,8'i sağlık sorunları ve %63,2'si fiziksel güçte azalma sorunu yaşamaktadır.

Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların %51,3'ünün yaşadığı bir diğer sorun dul kaldıkları için yaşadıkları sorunlardır. Dul kalma yalnızca ülkemizdeki yaşlı kadınların değil Avrupa ülkelerinde yaşayan yaşlı kadınların da sorunlarından birisidir (Arber, Davidson, & Ginn, 2003, s. 6).

Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların %48,7'si ekonomik sorunlar yaşamaktadır. Özellikle gençlik ve yetişkinlik dönemlerinde bir işte çalışarak ekonomik yatırım yapamayan yaşlı kadınlar yaşlandıkça tüketici konumuna geldikçe ekonomik olarak daha fazla sıkıntılar yaşamaktadır. Düzenli ve sağlıklı beslenme ihtiyaçları, ilaç masrafları, hastane harcamaları gibi pek çok gereksinim yaşlılık döneminde daha fazla artmaktadır. Sigortasız olma, emekli maaşlarının düşüklüğü, düzenli bir gelirin olmaması yaşlı kadınları ya çocuklarına ya yakın çevresine ya da herhangi bir devlet desteğine bağımlı kılmaktadır.

Yaşlı kadınlar eskisi kadar sosyal hayatlarının olmaması sorununu %19,7 oranında yaşamaktadır. Bunun sebebi hem ekonomik hem de sağlık sorunlarıyla ilişkili olabilir. Bireyler yaşlandıkça eskisi kadar dışarı çıkıp gezebilecek gücü kendilerinde bulamayabilmektedir. Ayrıca sosyal hayata katılım için bazen maddi bir güç gerekmektedir. Yaşlılık döneminde ilaç, hastane, barınma ve beslenme gibi sağlık ihtiyaçlarını zaten zor karşılayan yaşlı kadınlar sosyal hayat harcamaları için herhangi bir bütçe ayıramayabilmektedir.

Yaşlılık döneminde %6,6'sı çocuklarının ilgisiz davranışlarına üzülme ve %5,3'ü emekli olduktan sonra boşluğa düşmektedir. Emeklilikten sonra boşluğa düşme sorununun çok fazla yaşanmamasının sebebi hem çalışan kadınların sayısının az olması hem de kadınların erkeklere göre emekli olduktan sonra yeni bir uğraş bulmasının daha kolay olması olabilir.

Araştırmaya katılan yaşlı kadınların 1/5'i herhangi bir sorun yaşamadığını dile getirmektedir. Araştırmanın verileri ışığında yaşlı kadınların en çok sağlık sorunları ve fiziksel güç kapasitesinde azalma problemleriyle mücadele ettikleri görülmektedir. Ayrıca yaşlı kadınların neredeyse yarısı yaşlılık döneminde dul kaldıkları için

problemler yaşamakta ve ekonomik sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Sağlık sorunları ve fiziksel kapasitede azalma yaşlılığın kendine has sorunları iken dulluk ve ekonomik yetersizlikler yaşlılık döneminde kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden dolayı yaşadıkları problemlerdir.

Tablo 42. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Boş Zamanlarını Değerlendirme Şekillerinin Dağılımı

Boş Zaman Değerlendirme Biçimi	Sayı (n)	Yüzde (%)
Televizyon izlerim	66	86,8
Arkadaşlarımla sohbet ederim	62	81,6
İbadet ederim	20	26,3
Kitap/dergi okurum	15	19,7
Genellikle odamda otururum	8	10,5
Telefonumla ilgilenirim	6	7,9
Bulmaca çözmek	1	1,3
Müzik dinlemek	1	1,3
Örgü örmek	1	1,3

*Birden fazla seçenek işaretlenebilir

Tablo42’de yaşlı kadınların boş zamanlarını değerlendirme aktiviteleri bulunmaktadır. Buna göre katılımcıların %86,8’i televizyon izleme, %81,6’sı arkadaşlarıyla sohbet etme, % 26,3’ü ibadet etme, %19,7’si kitap/ dergi okuma, %10,5’i odada oturmak, %7,9’u telefonuyla ilgilenme ve %1,3’ü örgü örme, müzik dinleme ve bulmaca çözme aktivitesi yapmaktadır.

Aktivite kuramına göre pozitif yaşlanmanın en önemli unsuru sosyal yaşamdan geri çekilmeden hayata katılımı sürdürmektir (Kalaycıoğlu, Cengiz, Küçükural, & Tol, 2003, s. 10). Yaşlı bireyler kendini toplumdaki izole ettiklerinde ve daha az sosyal katılım gösterdiklerinde pozitif bir yaşlanma süreci yaşayamamaktadır. Yaşlanma sürecinde yaşlı bireyin asıl ihtiyacı yaşlılık alt kültürünün yapmaya zorladığı toplumun dışına itilmekten ziyade toplumsal roller içerisinde ve sosyal aktivitelerde aktif rol almalarıdır (Alptekin, 2011, s. 10). Bu bağlamda yaşlı kadınların huzurevlerinde boş

zamanlarını değerlendirme biçimleri hem zamanlarını verimli kullanma hem de başarılı bir yaşlanma gerçekleştirme açısından önemlidir.

Yaşlı kadınların 4/5'ü huzurevlerindeki zamanlarını en çok televizyon izleyerek ve arkadaşlarıyla sohbet ederek geçirmektedir. Ayrıca yaşlı kadınların 1/5'inin yaşlılıkla beraber yaşanan kayıpların artması ve ölümün yaklaşması nedeniyle ibadete yönelerek zamanlarını geçirdikleri saptanmıştır. Huzurevlerinde çalışan personelin yaşlı bireylere kitap ya da dergi okumaları sebebiyle kitap/dergi okuma faaliyetleri de sık yapılan bir aktivitedir. Yaşlı kadınların gençler ya da yetişkinler kadar teknolojiyle arasının iyi olmaması sebebiyle modern çağın yaygın aktivitesi olan telefonuyla ilgilenerek vakit geçiren yaşlı kadın sayısı ise azdır.

Tablo 43. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Sosyokültürel Etkinliklere Katılma Durumunun Dağılımı

Sosyokültürel Etkinliklere Katılım Durumu	Sayı (n)	Yüzde (%)
Sosyokültürel etkinliklere ayda birden daha az katılıyorum	4	5,3
Sosyokültürel etkinliklere haftada bir kez katılıyorum	8	10,5
Sosyokültürel etkinliklere haftada birkaç kez katılıyorum	56	73,7
Sosyokültürel etkinliklere her gün katılıyorum	8	10,5
Toplam	76	100

Tablo43'e göre yaşlı kadınların %73,7'si sosyokültürel etkinliklere haftada birkaç kez katılıyorum, %10,5'i sosyokültürel etkinliklere her gün katılıyorum, %10,5'i sosyokültürel etkinliklere haftada bir kez katılıyorum yanıtını vermiştir. Sosyokültürel etkinliklere ayda birden daha az katılanların oranı ise %5,3'dür.

Yaş tabakalaşması kuramına göre yaşlanan nüfus grubunun alışkanlıkları ve ortak tarihsel deneyimleri yaşlılara yönelik hizmet ve servis ürünlerinin belirlenmesinde etkilidir (Riley & Foner, 1968, s. 22). Geçmişte çok fazla olmayan yaşlılara yönelik oyunlar ve boş zaman aktivitelerinin günümüzde yaygınlaşması şimdiki yaşlı kuşağının

daha fazla boş zaman değerlendirme isteği içinde olduğunu göstermektedir. Her kuşağın bir önceki kuşaktan farklı yaşam alışkanlığı, yaşam beklentisi, gelecek beklentisi, ekonomik seviyesi ve eğitim durumu vardır (Morgan & Kunkel, 2007, s. 7).

Katılımcıların neredeyse tamamına yakını haftada en az bir kez sosyokültürel etkinliklere katılmakta ve etrafındaki kişilerle sosyal etkileşim kurmaktadır. Sosyokültürel etkinliklere katılmayan yaşlı kadın bulunmamaktadır. Yaşlı kadınları toplumsal hayata bağlayan en önemli faktör sosyokültürel aktivitelere katılım durumudur. Bu anlamda araştırmanın yapıldığı örneklem grubunun huzurevlerinde yaşaması ve huzurevlerinde kitap okuma, oyuncaklarla oynama, boyama yapma, şarkı söyleme gibi günlük etkinliklerin yapılması yaşlı kadınların yaşama tutunması ve zamanlarını verimli geçirmesi için bir avantajdır.

Tablo 44. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Huzurevinde Bulunma Sürelerinin Dağılımı

Huzurevinde Kalma Süresi	Sayı (n)	Yüzde (%)
1-3 yıl	46	60,5
4-6 yıl	27	35,6
7 ve üzeri yıl	3	3,9
Toplam	76	100

Tablo44'e göre yaşlı kadınların %60,5'i 1-3 sene, %35,6'sı 4-6 sene %3,9'u 7 ve üzeri senedir huzurevlerinde yaşamaktadır.

Ülkemizde Ankara ve İzmir illeri hariç diğer bütün illerde huzurevlerinde kalan erkek sayısının kadın sayısından fazla olduğu görülmektedir. Huzurevlerinde erkeklerin kadınlardan daha fazla kalmasının sebebi, erkeklerin bakımlarının ömürleri boyunca kadınlar tarafından gerçekleştirilmesi ve yaşlılık döneminde yalnız kalan erkeklerin bakımlarını sağlaması için huzurevleri gibi kurumlara ihtiyaç duymasıdır (Demirdirek & Şener, 2014, s. 36)

Yaşlı kadınların 3/5'ünün huzurevlerinde 1 ila 3 yıldır yaşadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan katılımcılar içerisinde 7 yılın üzerinde huzurevinde yaşayan kadın

sayısı oldukça azdır. Yaşlı kadınlar huzurevlerinde yaşamayı en son çare olarak gördüklerini dile getirmektedir.

Tablo 45. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Huzurevine Gelmeden Önce Yaşadıkları Yerlerin Dağılımı

Huzurevinden Önce Yaşanılan Yer	Sayı (n)	Yüzde (%)
Kendi evimde	57	75,0
Çocuklarımla yanında	19	25,0
Toplam	76	100

Tablo45'e göre yaşlı kadınların %75'i huzurevine gelmeden önce kendi evinde yaşamış, %25'i ise çocuklarının yanında yaşamıştır.

Devlet Planlama Teşkilatının 1992 yılında yapmış olduğu Türk Aile Yapısı Araştırmasına göre yaşlı nüfusun %63'ü kendi evinde, %36'sı çocuklarının yanında ve %1'i huzurevlerinde yaşamaktadır. Yaşlı kadınlar sağlık sorunları, ekonomik yetersizlikler ve yalnızlık yaşamadıkça kendi evlerinden ayrılmayı huzurevleri gibi kurumlarda yaşamaya çekinmektedir. Kendi evinde yaşama ülkemizde en yaygın görülen yaşlı kadınların yaşam yeridir. Çocuklarının yanında yaşayan yaşlı kadınların ise genellikle evli olan erkek çocuklarıyla beraber yaşadığı görülmektedir (Aslan, 2004, s. 51).

Yaşlı kadınların huzurevinde yaşamayı tercih etmeden önce kendi evlerinde yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu durum diğer araştırma verileriyle benzerlik göstermekte ve ülkemizdeki yaşlıların genellikle kendi evlerinde yaşamayı tercih ettiklerini ortaya koymaktadır.

Tablo 46. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Huzurevine Kendi İstekleriyle Gelme Durumunun Dağılımı

Huzurevine Kendi İsteğiyle Gelme Durumu	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	42	55,3
Hayır	34	44,7
Toplam	76	100

Tablo46'ya göre yaşlı kadınların %55,3'ü huzurevlerine kendi istekleriyle gelmiş, %44,7'si ise kendi isteklerinin dışında huzurevlerine gelmiştir.

Yaşlı kadınların yarısından fazlası huzurevlerinde yaşamayı kendi istekleriyle tercih ettiklerini dile getirmektedir. Fakat huzurevlerine çeşitli sorunlar yaşadıkları için geldiklerini ve burada yaşamayı bir anlamda son çare olarak gördüklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 47. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Huzurevini Tercih Etme Nedenlerinin Dağılımı

Huzurevini Tercih Etme Nedeni	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yalnızlık	29	38,2
Sağlık sorunları	41	53,9
Ekonomik yetersizlikler	31	40,8
Bakacak kimsenin olmaması	36	47,4
Eşinin vefat etmesi	15	19,7
Ailesine yük olduğunu düşünmesi	16	21,1

*Birden fazla seçenek işaretlenebilir

Tablo47 incelendiğinde yaşlı kadınların %53,9'unun sağlık sorunları, %47,4'ünün bakacak kimsenin olmaması, %40,8'inin ekonomik yetersizlikler, %38,2'sinin yalnızlık, %21,1'inin ailesine yük olduğunu düşünme ve %19,7'sinin eşinin vefat etmesi nedeniyle huzurevlerini tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

TÜİK verilerine göre yalnız yaşayan yaşlı nüfusun 75,7'sini kadınlar, %24,3'ünü erkekler oluşturmaktadır (TÜİK, 2019).Yalnızlık ve bakacak kimsenin olmaması yaşlı kadınları huzurevlerinde yaşamaya sürükleyen nedenlerden bazısıdır.

Yaşlı kadınların huzurevlerinde yaşamı tercih etme nedenlerine bakıldığında birçok sebebin beraber etkisinin olduğu görülmektedir. Yaşlı kadınlar en çok sağlık sorunları, bakacak kimsesinin olmaması ve ekonomik yetersizlikler nedeniyle evlerinden ayrılıp huzurevlerinde yaşamayı tercih etmektedir. Huzurevlerinde 7/24 sağlık sorunlarıyla ilgilenecek personellerin olması, yemek ve bakım gibi ihtiyaçların karşılanması ve ekonomik olarak yalnız yaşamaya göre daha avantajlı olması yaşlı kadınların huzurevlerini seçmelerinde önemli etmenlerdir. Ayrıca katılımcılar içerisinde ekonomik yetersizlikler sebebiyle devlet desteğiyle huzurevlerine yerleşen yaşlı kadınlar da bulunmaktadır.

Tablo 48. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Huzurevinden Memnuniyet Durumlarının Dağılımı

Huzurevinden Memnuniyet Durumu	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	68	89,5
Kararsızım	8	10,5
Toplam	76	100

Tablo48'e bakıldığında huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların %89,5'inin huzurevinin sağladığı olanaklardan memnun olduğu ve %10,5'inin ise huzurevlerinin sağladığı olanaklardan memnuniyet açısından kararsız olduğu görülmektedir.

Yaşlı kadınların neredeyse tamamına yakınının yaşadıkları huzurevinden memnun oldukları tespit edilmiştir. Yaşadığı huzurevinden memnun olmayan hiçbir yaşlı kadın bulunmamaktadır. Görüşmeler sırasında bazı yaşlı kadınların eski yaşamlarını özlediklerini dile getirdikleri fakat evde tek başlarına yaşamalarının ve ev giderlerini ekonomik olarak karşılayamayacakları için zorunlu olarak huzurevinde yaşamak durumunda olduklarını söyledikleri görülmüştür. Görüşmeler esnasında elde edilen bu bilgiler aslında bir nevi zorunlu memnuniyet durumunun olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 49. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Seçme Şansı Olsa Yaşamak İstedikleri Yerin Dağılımı

Yaşamak İstedikleri Yer	Sayı (n)	Yüzde (%)
Aynı huzurevi	40	52,6
Kendi evinde	30	39,5
Ailesinin yanında	6	7,9
Toplam	76	100

Tablo49'a göre huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların %52,6'sının seçme şansı olsa yine huzurevinde yaşamaya devam edeceklerini belirttiği görülmektedir. Yaşlı kadınların %39,5'i seçme şansları olsa kendi evinde yaşamayı ve %7,9'u ise seçme şansı olsa ailesinin yanında yaşamayı tercih edeceklerini söylemiştir.

TÜİK'in 2016 yılında yapmış olduğu ve yaşlı bireylerin nerede yaşamak istediklerini ortaya koyduğu Aile Yapısı Araştırması'na göre 65 yaşın üzerindeki kadınların %11,2'si huzurevlerinde, %37,5'i çocuklarının yanında, %31,4'ü kendi evinde kalmak istemektedir. Geriye kalan yaşlı kadınlar ise fikrim yok ve diğer yanıtını vermişlerdir (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2020, s. 116).

Yaşlı kadınların yarısından fazlasının seçme şansı olsa yine aynı huzurevinde yaşamak istediği ortaya konmuştur. Katılımcılar huzurevlerinde beslenme, barınma, sağlık, sosyokültürel aktivite gibi birçok ihtiyacının karşılandığını ve bu sebeple huzurevlerinde yaşamaktan memnun olduklarını belirtmektedir. Bunun dışında araştırmaya katılan kadınların 2/5'si kendi evinde yaşamayı tercih ettiğini belirtmiştir. Tablo genel olarak yorumlanacak olursa huzurevlerinde kalan yaşlı kadınlar seçme şansı olsa yine burada kalmak istemekte ve bu durum yaşlı kadınların büyük oranda huzurevlerinden memnun olduğunu göstermektedir.

Tablo 50. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Huzurevinde Yaşamı Tavsiye Etme Durumlarının Dağılımı

Huzurevini Tavsiye Etme Durumu	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	66	86,8
Hayır	10	13,2
Toplam	76	100

Tablo50'ye göre yaşlı kadınların %86,8'i yaşlılarına huzurevlerinde yaşamı tavsiye ederken %13,2'si ise yaşlılarına huzurevlerinde kalmayı tavsiye etmemektedir.

Yaşlı kadınların neredeyse tamamına yakını yaşlılarına huzurevlerinde yaşamayı tavsiye etmektedir. Fakat görüşmeler esnasında yaşlı kadınların bazılarının huzurevlerini zorunluluk olarak gördükleri ve kendi işini kendisi yapabilecek düzeyde sağlıklı olanların ya da bakacak kimsesi olan yaşlı kadınların kendi evinde yaşamasının daha iyi olduğunu söyledikleri saptanmaktadır. Bazıları ise huzurevlerinde buldukları arkadaş ortamının yalnızlıklarını giderdiğini ve bu yüzden huzurevlerini tavsiye ettiklerini söylemektedir.

Tablo 51. Huzureverlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Huzurevine İlişkin Düşüncelerinin Dağılımı

Huzureviyle İlgili Görüşler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Güzel bir yer	18	31,6
Arkadaşlarımla olduğum bir yer	12	21,1
Evimde yalnız kalamadığım için buraya yerleştim memnunum	8	14,0
Sağlık ihtiyaçlarımın karşılandığı yer	7	12,3
Evim gibi olmasa da mutlu bir yer	3	5,3
Evdeyken yemek yapamıyordum burada çok iyi besleniyordum	2	3,5
Her şeyimiz hazır veriliyor memnunum	2	3,5
Evimde yaşamayı tercih ederdim	2	3,5
Burada yalnız değiliz sadece insanların yalnızlığı var	1	1,8
Çocuklarım bana bakmasa bile başka çocuklar burada bakıyor	1	1,8
Eşimle beraber gelmiştik ve yeni yuvamız olmuştu	1	1,8
Toplam	57	100

Tablo51'e göre yaşlı kadınların %31,6'sı huzureverlerini güzel bir yer olarak tanımlamakta ve memnun olduklarını belirtmektedir.

Yaşlılık döneminde yalnız kalmamak ve zamanı aynı yaş grubundan insanların bir arada olduğu yerlerde geçirerek sosyal hayata katılmak oldukça önemlidir. Bu bakımdan huzurevleri yaşlı kadınlara güzel bir olanak sağlamaktadır. Yaşlı kadınların %21,1'i huzureverlerini arkadaşlarıyla olunan bir yer olarak tanımlamaktadır.

Huzurevleri pek çok yaşlının bir arada yaşadığı ve güvenlik önlemlerinin alındığı kurumlar olması sebebiyle yaşlılar için güvenilir yerlerdir. Yaşlı kadınların %14,0'ı evde yalnız kalamadığı için huzurevlerine yerleşmiştir.

Sağlık ihtiyaçlarının karşılanması yaşlılık döneminde önemli bir gereksinimdir. Huzurevleri vermiş olduğu geriatrik hizmetler sebebiyle yaşlıların tercih ettiği bir yerdir. Yaşlı kadınların %12,3'ü huzurevlerini sağlık ihtiyaçlarının karşılandığı yer olarak görmektedir.

Yaşlı kadınların %3,5'ü evde yaşamayı tercih ederken ve %5,3'ü evim gibi olmasa da mutlu bir yer demektedir.

Araştırma sonucunda yaşlı kadınların huzurevlerini güvenli, korunaklı, sağlık ve beslenme ihtiyaçlarının karşılandığı, kendi yaş grubundan insanlarla beraber zamanın geçirildiği güzel bir yer olarak tanımladıkları tespit edilmiştir.

4. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. SONUÇ

4.1.1. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Demografik Özelliklerine İlişkin Sonuçlar

Bu başlık içerisinde yaşlı kadınların yaşlarına ve yaşamlarını en uzun süre nerede geçirdiklerine ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların 2/5'sinin 71-80 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. Yaşı 90 ve üzerinde olan katılımcı sayısı oldukça azdır.

Yaşlı kadınların yaşamlarını en uzun süre nerede geçirdiklerine bakıldığında ise yaşamını ilde geçiren yaşlı kadın sayısının fazla olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan yaşlı kadınların birçoğu kentsel bölgelerde yaşam sürmektedir.

4.1.2. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Çocuklarıyla ya da Yakınlarıyla Olan İlişkilerine İlişkin Sonuçlar

Bu başlık içerisinde yaşlı kadınların çocuklarının sayısına, torunlarının sayısına, çocuklarıyla olan ilişkisine, çocukları olmayanların en yakınlarının kim olduğuna ve en yakınlarıyla olan ilişkisine, yaşlılıkla birlikte aile ilişkilerinin değişme durumuna ve çocuklarının ekonomik olarak beklentilerine ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Araştırmaya katılan katılımcıların genellikle 1 ila 3 arasında çocuğu bulunmaktadır. Yaşlı kadınların torun sayısına bakıldığında ise çoğunlukla 1 ila 5 arasında torununun olduğu görülmektedir.

Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların çocuklarıyla olan ilişkileri incelendiğinde çocuklarıyla ilişkilerinin iyi olduğu, kadınların çocukları tarafından sevildiğini ve değer gördüğünü hissettikleri ve çocuklarıyla çok sık görüştikleri anlaşılmaktadır. Çocukları olmayan yaşlı kadınlar en yakınları olarak genellikle kardeşlerini görmekte ve yaşlı kadınlar yakınlarının kendilerine değer verdiklerini hissettiklerini belirtmektedir. Yaşlılık döneminde çocuklar, aile, arkadaş ya da yakınlar gibi sosyal çevreyle kurulan ilişkilerin olumlu olması bireylerin ekolojik anlamda denge içerisinde olduklarına ilişkin de fikir sunmaktadır.

Araştırmaya katılan yaşlı kadınlar yaşlılıkla birlikte aile ilişkilerinin eskiye göre kötüye gittiğini belirtmektedir. Ekolojik sistem kuramına yaşamın bir döneminden başka bir dönemine geçişlerde çevreyle sürdürülen ilişkilerde de olumlu veya olumsuz değişimler yaşanmaktadır. Bu araştırmada ise yaşamın yetişkinlik döneminden yaşlılık dönemine geçen yaşlı kadınların aile ilişkilerinin olumsuz yönde değiştiği ortaya konulmuştur.

Araştırmaya katılan katılımcıların neredeyse 4/5'ü çocuklarının kendisinden herhangi bir maddi beklentisinin olmadığını dile getirmektedir. Maddi beklenti içerisinde olan çocuklar ise en çok yaşlı kadınların kira gelirini istemekte, torunlarına harçlık vermesini beklemekte ve düğün yapmasını istemektedir.

4.1.3. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Yaşam Deneyimlerine İlişkin Sonuçlar

Bu başlık içerisinde yaşlı kadınların toplumsal cinsiyet bağlamında yaşadıkları medeni durumlarına dair yaşam deneyimlerine, eğitim durumlarına dair yaşam deneyimlerine, ekonomik durumlarına ve çalışma hayatlarına dair yaşam deneyimlerine, aile yaşamlarına ve evlilik içi rollerine dair yaşam deneyimlerine, sağlık durumlarına dair yaşam deneyimlerine ve yaşlılıkla ilgili düşüncelerine ve huzurevinde yaşam deneyimlerine ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Araştırma sonucunda yaşlı kadınların yaşamın önceki dönemlerinde eğitim imkanlarına erişimde engeller yaşamasının, çalışma yaşamında ve ekonomik alanlarda cinsiyetçi ayrımcılıklarla karşılaşmasının, evlilik ve aile içi ilişkilerinde toplumsal cinsiyet rollerine bağlı hayat sürmesinin ve medeni durumlarına dair sorunlarla karşı karşıya kalmasının yaşlılık döneminde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan daha derin problemler yaşamasına neden olduğu ortaya konulmuştur.

4.1.3.1. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Medeni Durumlarına Dair Yaşam Deneyimlerine İlişkin Sonuçlar

Bu başlık içerisinde yaşlı kadınların medeni durumlarına, kaç yaşında evlendiklerine, eşlerini kaybedeli kaç yıl olduğuna, dul kaldıktan sonra yaşadıkları sorunlara, eşlerini kaybettikten sonra yeniden evlenmeyi düşünüp düşünmediklerine, yeniden evlenmeleri önündeki engellere ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların %69,7'sinin dul olduğu ortaya konulmuştur. Kadınlar yaşlılık dönemini eş kaybıyla birlikte yalnız geçirmekte ve yaşlılık döneminin sorunlarıyla tek başına mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Bu bağlamda yaşlılık döneminde dul olmanın basit bir medeni işaretin ötesinde daha derin anlamları bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan yaşlı kadınların evlenme yaşları incelendiğinde katılımcıların yarısından fazlası 14-18 yaş arasında yasalarca çocuk kabul edilen yaşta evlenmiştir. Çocuk yaşta yapılan evlilikler çocukların hayallerini ve oyunlarını çaldığı gibi küçücük omuzlarına da evliliğin yükünü ve sorumluluklarını yüklemiştir.

Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların 4/5'sinin eşlerini kaybedeli 5 yıldan uzun bir zaman olmuştur. Bu durum yaşlı kadınların aleyhine olan bir durumdur. Ekolojik sistem kuramına göre eş kaybı gibi hayat geçişleri yaşlı kadınların psikolojik, sosyal, kültürel ve ekonomik sorunlar yaşamasına sebep olmaktadır.

Araştırmanın beklenen bir sonucu ise yaşlı kadınların dul kaldıktan sonra en çok yaşadığı sorunlarla ilgilidir. Yaşlı kadınlar dul kaldıktan sonra en çok yalnız yaşamaktan dolayı korkmak, hane gelirinin azalması ve kendilerini duygusal açıdan yalnız hissetme problemleriyle karşı karşıya kalmaktadır. Eş kaybının en görünür etkileri yalnızlık ve ekonomik gelirin azalmasıdır.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında yaşlı kadınların yaşadıkları sorunlara rağmen yeniden evlenmeyi düşünmedikleri görülmektedir. Yaşlı kadınların çevresi içinde değerlendirilmesi gerektiğini vurgulayan ekolojik sistem kuramına göre yaşlı kadınların toplumsallaşma sürecinde cinsiyet kültürünü içselleştirerek yeniden evlenmenin uygun olmadığı düşüncesiyle ikinci bir evlilik yapmayı düşünmedikleri ortaya konmuştur.

Yaşlı kadınların yeniden evlenmeleri önündeki en büyük engeller ise yaşlı kadınların kendilerini duygusal olarak evliliğe hazır hissetmemeleri ve ikinci kez evlenmeyi uygun bulmamalarıdır. Ayrıca yaşlı kadınların 2/5'si çocuklarının ve akrabalarının baskısından çekindikleri için ikinci kez evlenmeyi düşünmemektedir. Kadınların yeniden evlenmeyi düşünmemelerinde ekolojik sistem kuramının da vurguladığı gibi kültürel ve sosyal çevrenin etkisi olduğu saptanmıştır.

4.1.3.2. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Eğitim Durumlarına Dair Yaşam Deneyimlerine İlişkin Sonuçlar

Bu başlık içerisinde yaşlı kadınların eğitim durumlarına, eşlerinin eğitim durumlarına, öğrenim hayatına devam etme isteklerine ve öğrenim hayatlarını yarıda bırakmalarının sebeplerine ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların neredeyse yarıya yakını ilkökul düzeyinde bile mezun değildir. Okuma-yazma bilmeme durumları ise yüksek bir orandadır. Yaşlı kadınların eşlerinin eğitim durumlarına bakıldığında ise erkeklerin herhangi bir okuldan mezun olmama durumları daha azdır. Erkeklerin okuma-yazma bilmeme oranları ise

kadınlara göre daha düşüktür. Bu durum ekolojik sistem yaklaşımına göre toplumun kültür ve değerlerinin kız çocuklarının eğitime erkek çocuklarıyla eşit derecede önem vermemesiyle açıklanmaktadır. Kız çocuklarının düşük eğitim seviyelerinde olmasının nedeninin ekolojik sistem kuramına göre; kız çocuklarının bireysel özelliklerinden ziyade içinde yaşadıkları kültürel ve sosyal çevredeki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin meydana getirdiği fırsat eşitsizliğinden dolayı olduğu tespit edilmiştir.

Yaşlı kadınların yarısından fazlası eğitim hayatlarına devam etmek istediklerini belirtmektedir. Araştırmaya katılan yaşlı kadınların öğrenim hayatlarını yarıda bırakmalarının en önemli sebepleri ise çevresinde gidebileceği bir okulun bulunmamasıdır. Yaşlı kadınların çocukluk zamanlarındaki eğitim imkanları düşünüldüğünde araştırmanın bu sonucu o zamanki Türkiye'nin eğitim şartlarıyla örtüşen bir tablodur. Yaşlı kadınların öğrenim hayatını yarım bırakmasının başka sebepleri ise babalarının okula devam etmesini istememesi ve maddi yetersizliklerdir. Ailelerin ekonomik olarak sıkıntıları olduğunda kız çocuklarının okula gitmesini gereksiz ve boş bir harcama olarak görmesi ya da ailede biri okuyacaksa erkek çocuğunun okumasının istenmesi toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin eğitim alanında yansımalarıdır.

4.1.3.3. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Ekonomik Durumları ve Çalışma Hayatlarına Dair Yaşam Deneyimlerine İlişkin Sonuçlar

Bu başlık içerisinde yaşlı kadınların mesleklerine, bağlı buldukları sosyal güvenlik kurumuna, geçimlerini nasıl temin ettiklerine, geçimlerinin yeterlilik düzeyine, çalışması önündeki engellere, ekonomik özgürlüğünün olmamasının etkilerine, çalışma hayatına katılım isteklerine, çalışma yaşamına yönelten etmenlere, çalışma yaşamında karşılaştıkları zorluklara ve çalışma yaşamına dair görüşlerine ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Araştırmaya katılan yaşlı kadınların 3/5'ünden fazlası ev hanımıdır. Çalışma yaşamına katılan kadınların ise genellikle işçi ve memur olduğu görülmekte ve esnaf sayısının oldukça az olduğu bilinmektedir.

Yaşlı kadınların 3/5'ü geçimlerini genellikle emekli maaşıyla sağlamaktadır. Emekli maaşlarının ise eşlerinden kalan emekli maaşının olduğunu dile getirmektedir. Araştırmaya katılan yaşlı kadınlar gelirlerini orta seviyede görmektedir.

Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların sosyal güvenceden yararlanma durumuna bakıldığında sosyal güvenceden yararlanmayan kesimin fazla olduğu görülmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri sebebiyle eğitim imkanlarından yararlanamayan kadınlar çalışma yaşamına girmekte zorlanmakta ve sosyal güvence sisteminin dışında kalmaktadır.

Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınların 3/5'ünden fazlası çalışma yaşamına katılmak istediklerini belirtmektedir. Yaşlı kadınların önemli bir çoğunluğu çalışma yaşamına girmesinin önündeki en büyük engel olarak çocuklarını görmektedir. Yaşlı kadınların yaşamın önceki dönemlerinde bakım veren rolünü üstlenerek çocuklarıyla ilgilenmek için çalışma yaşamından uzak kaldıkları tespit edilmiştir. Ayrıca yaşlı kadınlar eşlerinin çalışmasını istememesi nedeniyle de çalışma yaşamının dışında kalmaktadır. Ekolojik sistem kuramı çevrenin bireylere avantajlar sağlayabileceği gibi bariyerler de örebileceğini söylemektedir. Yaşlı kadınların yaşamın önceki dönemlerinde çalışma hayatına katılımda toplumsal cinsiyetten kaynaklı çeşitli engellerle karşılaşmaları çevrenin yaşlı kadınlara ördüğü bariyerlere örnektir.

Yaşlı kadınların 3/5'ü ekonomik özgürlükleri olmadığı için eşlerine bağımlı bir hayat yaşamak zorunda olduklarını dile getirmiştir. Yaşlı kadınların çalışma yaşamına katılamamaları dolayısıyla ekonomik özgürlüklerini kazanamamaları yaşlı kadınların istedikleri şeyleri alma, istedikleri yere seyahat etme ve eşinden sürekli para istemek zorunda kalma gibi sorunlar yaşamalarına da neden olmuştur.

İşgücü piyasasında yer alan yaşlı kadınlar çalışma yaşamına ekonomik olarak çalışmaya ihtiyaç duydukları için girdiklerini belirtmektedir. Mesleki kariyer elde etmek ya da saygınlık kazanmak gibi gerekçelerle çalışma yaşamına giren yaşlı kadın sayısı oldukça azdır. Bunun sebebi kadınların genellikle vasıfsız, düşük statülü ve koşulları iyi olmayan işte çalışmaları nedeniyle mesleki anlamda herhangi bir beklentilerinin bulunmamasıyla açıklanmaktadır.

Çalışma yaşamında yer alan yaşlı kadınların neredeyse yarısı hem çalışıp hem de ev işleri ve çocuk bakımıyla ilgilenmek zorunda kaldıkları için zorluklar çektiklerini dile getirmektedir. Bunun dışında maddi tatminsizlik, kayıt dışı istihdam edilme ve sosyal güvencesiz çalıştırılma gibi sorunlar da yaşamaktadır.

Araştırmaya katılan yaşlı kadınların, kadınların çalışmasıyla ilgili düşüncelerine bakıldığında çalışan kadının iyi bir anne ve eş olacağına dair düşüncelerinin yoğunlukta olduğu görülmektedir. Yaşlı kadınlar toplumun çalışan kadınlara olumlu baktığını düşünmektedir. Yaşlı kadınlar eşit işe eşit ücret görüşünü savunarak kadınların erkeklerden düşük maaş almasını sorun olarak görmektedir. Yöneticiliğin erkeklere uygun bir pozisyon olduğu düşüncesiyle ilgili kısmi bir eşitlik olsa da yaşlı kadınlar genellikle yöneticiliğin her iki cinsiyet için de uygun olduğunu düşünmektedir. Yaşlı kadınlar, kadınların ve erkeklerin yapacağı işlerin farklı olduğunu söylemektedir. Yaşlı kadınlar görüşmelerde öğretmenlik, hemşirelik gibi mesleklerin kadınlara daha uygun olduğunu belirtmektedir.

4.1.3.4. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Aile Yaşamlarına ve Evlilik İçi Toplumsal Rollerine Dair Yaşam Deneyimlerine İlişkin Sonuçlar

Bu başlık içerisinde yaşlı kadınların evliliğin nasıl olması gerektiğine ilişkin görüşleri, toplumsal rollere ilişkin görüşleri ve torunlarına bakma durumuna ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Yaşlı kadınların evlilik içerisinde kadın ve erkeğin sorumluluklarına ilişkin görüşlerinde toplumsal cinsiyetin yansımaları görülmektedir. Katılımcılar çocuklarla kadının ilgilenmesi gerektiğini söylerken, evin yönetimi ve evin geçimini sağlamanın erkeğin sorumluluğunda olduğunu belirtmektedir. Yaşlı kadınlar evlilik içerisinde kadına düşen rollerin ev işleri ve çocuk bakımı olduğunu, erkeğe düşen rollerin para kazanma, tamirat yapma, yüksek fiyatlı bir ürün alma, fatura ödeme ve arabanın bakımını yapma olduğunu, eşitlikçi rollerin ise paranın nereye harcanacağını belirleme, kimin kimlerle görüşeceğini belirleme, tartışma esnasında alttan almak, sadık olmak, eşini mutlu etmek, market alışverişi yapmak ve çocuklarla ilgili bir konuda karar verme olduğunu düşünmektedir. Ekolojik sistem kuramına göre yaşlı kadınların toplumsallaşma süreciyle toplumsal cinsiyet rollerini benimseyerek evlilik ve aile içi ilişkilerinde de bu rollere göre yaşam sürdüğü tespit edilmiştir.

Yaşlı kadınlar içerisinde torunlarına bakan kişi sayısı ise azdır.

4.1.3.5. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Sağlık Durumlarına Dair Yaşam Deneyimlerine İlişkin Sonuçlar

Bu başlık içerisinde yaşlı kadınların süregen hastalıklarına, günlük yaşam aktivitelerini yerine getirme durumlarına, yaşlılık döneminde ihmal ve istismarı yaşama durumları, gençlik ya da yetişkinlik döneminde ihmal ve istismarı yaşama durumları ve istismarı en çok hangi cinsiyetin yaşadığına dair görüşlerine ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Araştırmaya katılan yaşlı kadınlar içerisinde herhangi bir sağlık sorunu bulunmayan yaşlı kadın sayısı oldukça azdır. Yaşlı kadınlar sırasıyla en çok tansiyon, kas-iskelet hastalıkları şeker hastalığı, böbrek yetmezliği ve parkinson hastalığını yaşamaktadır.

Yaşlı kadınlar özellikle merdiven çıkarken zorluk çekmektedir. Bunun dışında banyo yaparken, tuvalete giderken ve ayakkabılarını bağlarken zorluk yaşamaktadır.

Yaşlılık döneminde ihmal ya da istismar yaşadığını belirten yaşlı kadın sayısı oldukça azdır. İhmal ve istismarı yaşama durumu gençlik dönemi açısından ele alındığında ise yaşlı kadınların gençlik döneminde daha fazla ihmal ve istismar vakalarını yaşadığı saptanmıştır. Araştırmaya katılan katılımcılar kadınların erkeklere göre daha fazla istismara maruz kaldıklarını dile getirmektedir. Bu cevap araştırmanın beklenen bir cevabıdır. Kadınlar genellikle çevrelerinde yaşadıkları şiddetin ve kötü muamelenin farkındadır.

4.1.3.6. Huzurevlerinde Kalan Yaşlı Kadınların Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Yaşlılıkla İlgili Düşüncelerine ve Huzurevinde Yaşam Deneyimlerine İlişkin Sonuçlar

Bu başlık içerisinde yaşlı kadınların yaşlılık dönemi hakkındaki düşüncelerine, yaşam hakkındaki düşüncelerine, yaşlılığın en güzel yanına dair görüşlerine, yaşlılık döneminde yaşanan sorunlara, boş zamanlarını nasıl geçirdiklerine, sosyokültürel aktivitelere katılım durumlarına, huzurevlerinde kaç sene yaşadıklarına, huzurevlerine gelmeden önce nerede yaşadıklarına, huzurevlerine kendi istekleriyle gelme durumlarına, huzurevlerinde yaşamı tercih etme nedenlerine, huzurevlerinde memnuniyet durumlarına, huzurevlerinde yaşadıkları sorunlara, seçme şansı olsa nerede yaşamak istediklerine, huzurevinde yaşamı tercih etme durumlarına ve huzurevlerini nasıl tarif ettiklerine ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Araştırmaya katılan yaşlı kadınlar yaşlılık dönemini fiziksel açıdan zorluklar yaşadıkları bir dönem olarak görmektedir. Yaşadıkları sağlık sorunları bu durumun bir sebebidir. Ayrıca yaşlılık dönemini sosyal ilişkilere devam edilen bir dönem olarak gören yaşlı kadın sayısı da azımsanamayacak kadar fazladır. Araştırmanın huzurevlerinde yapılması ve huzurevlerinde yaşlı kadınların kendi yaş gurubundan bireylerle bir arada olması bu durumun bir sebebi olarak görülmektedir.

Yaşlı kadınlar çok yüksek oranlarda yaşama karşı olumlu tutum içerisindedir ve yaşamdan zevk almaktadır. Yaşamdan zevk alamayan yaşlı kadın sayısı çok azdır.

Yaşamları barışık olmak yaşlı kadınların psikolojik durumları ve ekolojik anlamda denge içerisinde oldukları hakkında da olumlu fikirler vermektedir.

Yaşlılık döneminin en güzel yanı sorulduğunda yaşlı kadınlar genellikle yaşlılık döneminin kayıplar ve çöküşler sebebiyle herhangi güzel bir yanının olmadığını söylemektedir. Fakat yinede verilen cevaplar içerisinde ailenin ilgisi ve torunların varlığı yaşlılık döneminin en güzel yanına ilişkin en sık verilen yanıtlardır.

Huzurevlerinde kalan yaşlı kadınlar yaşlılık döneminde en çok sağlık sorunları yaşadıklarını belirtmektedir. Daha sonrasında sırasıyla en sık kendini güçlü hissetmeme, dul kalma ve ekonomik sorunlar gelmektedir. Yaşlılık döneminde herhangi bir sorun yaşamadığını belirten kişi sayısı azdır. Yaşlılık döneminde her birey farklı sorunlar yaşasa da genellikle sorunların yaşandığı bir dönem olarak görülmektedir.

Yaşlı kadınlar huzurevlerinde zamanlarını sırasıyla en çok televizyon izleyerek, arkadaşlarıyla sohbet ederek, ibadet ederek, kitap/dergi okuyarak, odasında durarak, telefonla ilgilenerek, bulmaca çözerek, müzik dinleyerek ve örgü öreerek geçirmektedir.

Yaşlı kadınların huzurevlerinde yer alan aktivitelere katılma durumları genellikle haftada birkaç kezdir. Sosyokültürel aktivitelere hiç katılmayan birey bulunmamaktadır.

Yaşlı kadınlar huzurevlerinde genellikle 1 ila 3 yıl arasında yaşamaktadır. 7 yılın üzerinde huzurevinde yaşayan kişi sayısı çok azdır. Katılımcılar huzurevlerine gelmeden önce kendi evlerinde yaşamakta fakat sağlık sorunları, bakacak kimsenin olmaması, ekonomik yetersizlikler ve yalnızlık sebebiyle huzurevlerine gelmeyi kendi istekleriyle karar vermektedir. Yaşlı kadınların huzurevlerinden memnuniyet oranları çok yüksektir ve yaşlı kadınlar huzurevlerinde yaşamı yaşlılarına tavsiye etmektedir. Katılımcılar seçme şansı olsa yine bu huzurevinde yaşamak istediklerini dile getirmektedir. Araştırmaya katılan yaşlı kadınlar huzurevlerini genel olarak güzel, güvenilir, temiz, arkadaşlarıyla beraber olduğu, ihtiyaçlarının karşılandığı bir yer olarak görmektedir.

4.2. ÖNERİLER

Ülkemizde ve dünyada yaşlı nüfusu giderek artış göstermekte ve yaşlı bireyler psikolojik, sosyal, kültürel ve ekonomik sorunlar yaşamaktadır. Yaşlıların yaşadığı sorun alanlarına yönelik araştırmaların sayısının artması gerekmektedir.

Ülkemiz geçmiş yıllara göre daha hızlı bir yaşlı nüfus artışı yaşamakta fakat buna rağmen kapsamlı ve bütüncül yaşlılık politikalarının varlığı noktasında yetersiz kalmaktadır. Yaşlılık döneminin kadınların yaşam ömrünün daha uzun olmasından dolayı özellikle kadınların sorunu olduğu düşünüldüğünde kapsamlı yaşlılık politikaları üretilirken cinsiyet değişkeninin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Hizmet verilecek nüfus grubuyla ilgili ne kadar fazla bilgiye sahip olunursa hizmet kalitesi de o kadar artacaktır. Bu bağlamda yaşlılığı kadın odağında ele alan çalışmalar arttırılmalı, yaşlı kadınların yaşadığı sorunlar tespit edilmeli, gereksinimleri bilinmeli ve bu doğrultuda müdahalelerde bulunulmalıdır. Ayrıca diğer disiplinlerde de yaşlılığı kadın odağında irdeleyen araştırmalar arttırılmalıdır. Çünkü yaşlılık konusu disiplinler arası bakış gerektiren bir alandır.

Cinsiyet temelli ayrımcılık içeren uygulamalar kadınları yaşamın ilk yıllarından itibaren eğitimden, işgücü piyasasından, karar mercilerinde yer almaktan yani yaşamın pek çok alanından dışlamaktadır. Politikalar oluşturulurken kadınların ve erkeklerin toplumun tüm alanlarına fırsat eşitliği içerisinde erişimlerine olanak sağlayıcı bir biçimde olmasına dikkat edilmelidir. Yaşlı kadınların toplumsal yaşam içerisinde daimi olarak erkeklere ya da başka kişi veya kurumlara bağımlı olmalarını önlemek adına erkeklerle eşit imkan ve şartlara sahip olmalarını sağlayacak sosyal hizmet politikaları üretilmelidir.

Kadınların yaşamın erken dönemlerinden itibaren aile ve toplumsal yapı içerisinde erkeklere göre ikincil konumda olmaları, kadınların mevcut potansiyellerini ortaya koymalarını engellemekte, kadınların erkeklere olan bağımlılıklarını arttırmakta ve bu

cinsiyet ayrımcılıkları yaşlılık döneminde birikerek yaşlı kadınların yaşlı erkeklere göre daha derin sorunlar yaşamalarına neden olmaktadır. Bu bağlamda yaşlı bireylerle çalışan meslek elemanlarının ve sosyal hizmet uzmanlarının kadın yaşlıların yaşadıkları sorunlar konusunda daha fazla mesleki bilgiye sahip olmaları gerekmektedir.

Kadınların erkeklere göre yaşam ömrünün daha uzun olması sebebiyle yaşlı kadınlar yaşlılık dönemini erkeklere göre daha yalnız geçirmektedir. Yalnızlık, yaşlı kadınların yaşamlarını önemli derecede etkileyen bir durumdur. Bütün yaşlıların bütüncül bir yaklaşımla izlenmesi gerektiği gibi özellikle de yalnız yaşayan yaşlı kadınların yaşlılık alanında çalışan meslek elemanlarınca düzenli aralıklarla izlenmesi gerekmekte ve herhangi bir risk taşıyan yalnız yaşlı kadınların toplum ruh sağlığı hizmetlerine yönlendirilmesi önerilmektedir.

Yalnız olan yaşlı kadınların kişilerarası ilişkilerin güçlendirilmesi ve sosyal desteğinin artırılması için çocuklarıyla, çocukları yoksa başka yakınlarıyla, görüşülerek yalnızlıklarının giderilmesi için çeşitli çözüm önerileri geliştirilmelidir.

Yalnız yaşamak yaşlı kadınlarda korkuya sebep olmaktadır. Yaşlı kadınlar evlerine hırsız girmesi ya da herhangi bir tehlike unsurunu yaşamaktan dolayı korkmaktadır. Bu konuyla ilgili gelir düzeyi düşük yaşlı kadınlar için güvenli ve korunaklı evlerin oluşturulması noktasında sosyal politikalar oluşturulmalıdır.

Yaşlılık döneminde yaşanan eş kaybı yaşlı kadınları hem psikolojik hem de ekonomik yönden etkilemektedir. Eşinin ölümüyle hane gelirinde azalma yaşayan yaşlı kadınlar ekonomik yönden incinebilir bir kesimi meydana getirmektedir. Gelir desteğine ihtiyaç duyan yaşlı kadınlar için çeşitli gelir transferleri oluşturulmalı ve yoksul yaşlı kadınların insan onuruna yaraşır bir yaşam sürmeleri için politikalar oluşturulmalıdır.

Yaşlı kadınlar eşlerinden aldıkları dulluk maaşları sebebiyle başka herhangi bir sosyal yardım alamamaktadır. Fakat aldıkları bu sosyal yardımlar da refah düzeyi yüksek bir

biçimde yaşamaları için yeterli olmamaktadır. Sosyal yardım sistemlerinin gelir düzeyi düşük yalnız yaşlı kadınlar için yeniden revize edilmesi gerekmektedir.

2022 sayılı kanunla 65 yaşın üzerinde sosyal güvencesi olmayan bireyler başka bir gelirin veya mülkünün olmadığını ispatlaması halinde üç ayda bir ödenen yaşlılık aylığı alabilmektedir. Fakat bu maaşın miktarının çok az olduğu bilinmekte ve bu miktar yaşlı bireylerin asgari yaşam koşulları içinde yaşamasına bile yetmemektedir. Bu kapsamda yaşlı aylık ücretlerinin yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Ayrıca hiçbir sosyal güvencesi ve geliri olmadığı halde yaşlı aylığı almayan yoksul kadınların ise tespiti yapılarak bu maaşın alınmasının sağlanması gerekmektedir.

Eğitim seviyesinin düşük olması kadınların toplumsal ve ekonomik alanlara sınırlı olarak katılmasına ve erkeğe bağımlılığının artmasına sebep olmaktadır. Ülkemizde kız ve erkek çocuklarının okullaşma oranı arttırılmalı, eğitimlerine kesintisiz bir biçimde devamları sağlanmalı, örgün ve yaygın eğitim programlarının kolay, ücretsiz ve ulaşılabilir olmasına dikkat edilmelidir.

Kadınların çalışma yaşamından dışlanmalarının en büyük sebeplerinden birisi düşük eğitim seviyesinde olmalıdır. İyi bir eğitim alamayan kadınlar ya çalışma yaşamından uzak kalmakta ya da düşük statülü, vasıfsız temizlik, bulaşıkçılık, bakıcılık gibi işlerde çalışmaktadır. Bu durumla mücadele etmek adına kadınların eğitim seviyeleri yükseltilmeli, mesleki eğitim uygulamalarından faydalanmaları sağlanmalı ve eğitim hakkından yararlanırken erkeklerle eşit imkanlara sahip olmaları için fırsat eşitliği oluşturulmalıdır.

Eğitim yalnızca genç nüfusun sahip olması gereken bir hak olarak düşünülmemelidir. Yaşlı bireylerin de yaşam boyu eğitim hakkına sahip olduğu unutulmamalı ve onların da eğitim imkanlarına erişimleri sağlanmalıdır.

Toplumsal cinsiyet bakış açısının küçük yaşlarda olduğu düşünüldüğünde anaokulu döneminden itibaren ders kitaplarında ve müfredatta toplumsal cinsiyet eşitliği konusu

ele alınmalıdır. Milli Eğitim Bakanlığı okullarda seminerler ya da eğitimler düzenleyerek toplumsal cinsiyet eşitliği bilincini aşılmalıdır.

Kadınların çalışma yaşamının dışında kalmasının sebeplerinden birisi toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden dolayı bakım rolünün kadında olması nedeniyle çocuklarla ilgilenmenin kadının görevi olarak düşünülmesi, erkeğin evin reisi olarak görülmesinden dolayı erkeğin izin vermediği durumlarda kadının çalışma yaşamına girememesi kadınları erkeklere bağımlı kılmaktadır. Eşin vefat etmesi halinde veya boşanma durumlarında bu bağımlılık ilişkisi sürerek kadınlar başka birisine muhtaç hale gelmektedir. Kadınların ailesine, çevresine ya da başka yardımlara bağımlı hale gelmemesi için erkeklerle eşit imkanlara sahip olacakları zeminler hazırlanmalıdır.

İşgücü piyasasında yer alan kadınların maruz kaldıkları her türlü ayrımcılığın ve eşitsizliğin ortadan kaldırılması için devlet tarafından gerekli denetimler yapılmalı ve önlemler arttırılmalıdır. Çalışan bireylere ve işverenlere cinsiyet eşitliğini benimsetmek ve farkındalık oluşturmak adına eğitimler verilmeli ve eğitimler içerisinde bu konuyla ilgili kanuni hak ve cezai yaptırımlar anlatılmalıdır.

Bu araştırmada yönetici pozisyonunun erkekler için uygun olduğu görüşü yüksek oranlarda çıkmıştır. Bu algının kırılması adına kadınların da işveren statüsüne sahip olabilmeleri için resmi kurumlarca gerekli teşviklerin sağlanması gerekmektedir. Hali hazırda resmi kurumlarca kadınlara bu alanda teşvik verilmesine rağmen bu teşviklerin daha fazla kadını kapsamaya sağlanmalıdır. Ayrıca yönetici vasfına sahip kadınların yükselmesi önündeki engeller kaldırılmalı, kadın yönetici sayısı arttırılmalı ve toplumda var olan yönetici ve işveren erkek olmalı algısı değiştirilmelidir.

Yaşlılar için istihdam olanakları arttırılmalı ve işgücüne katılımları önündeki ayrımcılıklar kaldırılmalıdır. Yaşlılık döneminde kadınları aktif yaşama katılımlarına yardımcı olacak istihdam politikaları oluşturulmalıdır. Örnek verilecek olursa İŞKUR sadece yaşlı bireyler için işgücü birimi açmalı ve bu alanı koordine etmelidir. Böylece yaşlı kadınlar önce kendilerine sonrasında ise devlet ekonomisine katkı sunan ve toplumsal roller edinen bireyler olacaktır.

Kadınlar yaşamın her döneminde emek yoğun işlerde çalışmaktadır. Fakat yaşlılık döneminde daha düşük ücretli ve yorucu işlerde çalışmak zorunda bırakılmaktadır. Devlet yapacağı politikalarla; kadınları güçlendirmeli, toplumsal yapının kadınlara verdiği geleneksel rollerin dışında yeni roller kazandırmalı ve kadınların istihdam olanaklarını arttırmalıdır.

Kadınlara ve erkeklere toplumsal cinsiyet konusunda bilgilendirici eğitimler verilmeli, bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın öncülüğünde aileye hizmet veren kurum ve kuruluşların toplumsal cinsiyet ve aile içi roller konusunda verdikleri eğitimlerin, panellerin, projelerin sayısı arttırılmalıdır. Bu organizasyonlardan toplumun her kesiminden bireylerin faydalanması sağlanmalıdır.

Evliliklerde kadın ve erkek arasındaki eşitliğin sağlanabilmesi için evlilik okulları ve aile danışmanlığı hizmetleri yaygınlaştırılmalı ve bu hizmetlerden herkesin yararlanabileceği ortamlar oluşturulmalıdır.

Üreme ve yeniden üretim faaliyetleri kadınlar tarafından da kadının görevi olarak görülmektedir. Bu noktada erkekler kadar kadınlar da aile içerisindeki rol ve sorumlulukların paylaşımı konusunda bilinçlendirilmeli, bu bilincin yaygınlaşması sağlanmalı ve ev içerisinde kadının emeğinin görünür kılınmasını sağlayıcı politika ve uygulamalar geliştirilmelidir. Aile içi rol dağılımı bilincinin geliştirilmesi adına eğitimler, konferanslar, seminerler düzenlenmeli; ev ve mahalle ziyaretleri yapılmalı; bilgilendirici kitap, dergi, broşür dağıtımı yapılmalıdır.

Yaşlılık döneminde en sık yaşanan sorun sağlık problemleridir. Sağlık ve sosyal bakım politikaları oluşturulurken yaşlı kadınların gereksinimleri de düşünülmelidir.

Yaşlılık döneminde kadınlar çocuklarından, torunlarından, gelinlerinden, damatlarından veya kendisine bakım veren başka kişiler tarafından dayak yeme, tokat atılma, dövülme, odaya kilitleme, yemek yemekten mahrum bırakılma gibi istismarın çeşitlerine maruz

kalabilmektedir. İhmal ve istismar edilmeye açık olan yaşlılık döneminde özellikle kadınların durumu devlet tarafından kontrol edilmelidir. İhmal ya da istismar durumu olduğunda ise devlet gereken önlemi almalıdır.

Yaşlılık döneminde kadınlar için yakıştırılan tablo torunlarına bakan, ihtiyar ve işe yaramaz bir profil iken bu tablo okuyan, çalışan, bilgine başvuru alan, üretken, aktif bir kadın imajına çevrilmelidir.

Evinde yaşam sürmek isteyip günlük yaşam işlerini yerine getirmekte zorlandığı için huzurevlerinde yaşamayı tercih eden yaşlı kadınlar için temizlik işlerini yapacak, yemeğini hazırlayacak, faturalarını ödeyecek, maaşını çekecek, banyo yaptıracak ve bunun gibi yaşlı kadınların ihtiyaçlarını karşılayacak evde destek sisteminin yaygınlığı arttırılmalıdır.

Yaşlı bireylerin öncelikli olarak aile içerisinde bakılabilmesi için aileye gerekli destekler verilmeli ve ilgili zeminler hazırlanmalıdır. Ülkemizde en sık görülen kurum bakımı hizmeti huzurevleridir. Kurum bakımı hizmetleri yaşlı bireylerin ihtiyaçlarına göre çeşitlendirilmeli, alternatif bakım hizmeti modelleri oluşturulmalı ve yaygınlaştırılmalıdır. Yaşlı bireylerin yaşamlarının son dönemlerini huzur ve mutluluk içerisinde geçirmesine katkı sunacak yaşlı dayanışma merkezleri, yaşlı klüpleri ve diğer gelişmiş ülkelerde yer alan yaşlı bakım hizmetleri ülkemizdeki bütün illerde yaygınlaştırılmalıdır.

Ülkemizde yaşlıların bakımı genellikle yatılı kuruluşlarda yapılmaktadır. Evinden ayrılmak istemeyen ama ekonomik, sağlık, psikolojik ya da çeşitli sebeplerle kurum bakımında kalmak zorunda bırakılan yaşlı kadınların ev içerisinde bakımlarının yapılması için ailelere sosyal yardımlar yaparak ve ekonomik destek vererek evde bakım hizmetinin devamı sağlanmalıdır.

Huzurevlerinde yaşayan yaşlı kadınların sosyalleşmelerine yardımcı olmak için huzurevlerinde yürütölen sosyoköltürel etkinliklerin sayısı ve çeşitliliği arttırılmalıdır. Yaşlı kadınların bu aktivitelere katılımları desteklenmelidir.

Huzurevlerinde alışan personellerin motivasyonları arttırılmalı, personelin iş yükünün çok olduğu durumlarda yeni meslek elemanları istihdam edilmeli, huzurevlerinin fiziksel yapıları yaşlıların istekleri doğrultusunda yenilenmeli ve huzurevlerindeki kalite standartları geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2020). *Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni*. 12 20, 2020 tarihinde Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü: https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/60415/istatistik_bulteni_ekim20.pdf adresinden alındı
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2020). *Yaşlı Nüfusun Demografik Değişimi*. Ankara: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Akçay, C. (2011). *Yaşlılık Kavramlar ve Kuramlar*. İstanbul: Kriter.
- Akgül, A. (2009). *Yaşlılarda Sosyal ve Manevi Bakım*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Aközer, M., Cenap, N., & Say, Ş. (2011). Türkiye’de Yaşlılık Dönemine İlişkin Beklentiler. *Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 27, 103-128.
- Alptekin, D. (2011). Gerontososyoloji Ekseninde Yaşlılık Sürecinin SosyoEkonomik Boyutları. *T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Hakemli Araştırma Dergisi*, 2 (3), 9-15.
- Amerika Birleşik Devletleri Nüfus Bürosu. (2019). *Uluslararası Veri Tabanı*. ABD.
- Arber, S., Davidson, K., & Ginn, J. (2003). *Gender and Ageing: Changing Roles and Relationships*. Maidenhead: Open University Press.
- Arpacı, F. (2005). *Farklı Boyutlarıyla Yaşlılık*. Ankara: Türkiye İşçi Emeklileri Derneği Eğitim ve Kültür Yayınları.
- Artan, T. (2013). Huzurevinde Kalmakta Olan Yaşlılarda Aile İçi İstismar. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24 (2), 109-122.
- Arun, Ö. (2008). Yaşlı Bireyin Türkiye Serüveni: Kaliteli Yaşlanma İmkânı Üzerine Senaryolar. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (2), 313-330.

- Arun, Ö., & Arun, B. K. (2011). Türkiye'de Yaşlı Kadının En Büyük Sorunu: Dulluk. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (4), 1515 -1527.
- Arun, Ö., & Karademir Arun, B. (2011). Türkiye'de Yaşlı Kadının En Büyük Sorunu: Dulluk. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (4), 1515-1527.
- Ashman, K. K., & Zastrow, C. (2007). *Understanding Human Behavior and The Social Environment* (7th Edition b.). Belmont: Thomson Brooks/Cole.
- Aslan, G. (2004). *Değişen Toplumsal Konum Örneği: Yaşlılık*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- ASPB & Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri. (2015). *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*. Ankara: Elmas Teknik Basım Matbaacılık.
- Atalay, B., Konaş, M., & Bey, S. (1992). *Türk Aile Yapısı Araştırması*. Ankara: TC Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı.
- Atkinson, R. C., Atkinson, R., Smith, E., Bem, D., & Hoeksema, S. (2010). *Psikolojiye Giriş*. (Y. Alogan, Çev.) Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Aydın, S. (2016). Türkiye'de Kadının İstihdamı ve Kadına Dair Sosyal Güvenlik Uygulamaları. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (1), 243-258.
- Bandura, A. (1997). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs: Printice- Hall.
- Baran, A. G. (1996). Kurum Bakımındaki Yaşlıların Sosyal Yaşam Koşulları: Ankara Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* .
- Baykara Acar, Y., & Acar, H. (2002). Sitem Kuramı-Ekolojik Sistem Kuramı ve Sosyal Hizmet: Temel Kavramlar ve Farklılıklar. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 13 (1), 29-35.
- Beğer, T., & Yavuzer, H. (2012). Yaşlılık ve Yaşlılık Epidemiyolojisi. *Klinik Gelişim*, 25 (3), 1-3.

- Bhasin, K. (2003). *Toplumsal Cinsiyet: Bize Yüklenen Roller*. (K. Ay, Çev.) İstanbul: Kadav Yayınları.
- Bilge, F., Avcı, D., Dinçe, E. F., Demirel, E. A., Karatekin, H., Koç, Ö., et al. (2019). The Use of Systems Approach in Psychological Counseling and Guidance. Ş. Ş. Erçetin, & N. Potas içinde, *Chaos, Complexitiy and Lidership* (s. 213-227). Switzerland.: Springer İnternational Publishing.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development*. USA: Harvard University Press.
- Buz, S. (2015). Toplumsal Cinsiyet Ve Yoksulluk Odağında Yaşlılık Olgusu . *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi* , 1-10.
- Buz, S. (2015). Yaşlı Bireylere Yönelik Yaş Ayrımcılığı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (53), 268-278.
- Buz, S., & Beydilli, E. (2015). Ankara Örneğinde Yalnız Yaşayan Yaşlı Kadınların Gereksinimleri. *Uluslararası Sosyal Aratırmalar Dergisi*, 8 (37), 557-570.
- Canatan, A. (2008). *Sosyal Yönleriyle Yaşlılık*. Ankara: Palme Yayıncılık.
- Canatan, A. (2012). Yaşlılar ve Toplum. Ş. I. Terzi, & Bacanlı Hasan içinde, *Yetişkinlik ve Yaşlılık Gelişimi Psikolojisi*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Candaş, A., Buğra, A., Yılmaz, V., Günseli, S., & Çakar, B. Y. (2010). *Türkiye’de Eşitsizlikler: Kalıcı Eşitsizliklere Genel Bir Bakış*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu.
- Compton, B., & Galaway, B. (1979). *Social Work Processes*. USA: The Dorsey.
- Connel, R. W. (2013). *Gender and Power: Society, the Person and Sexual Politics*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Coşkun, H. (2019). *Türkiye’de Yaşlılık Olgusu ve Din: Uşak Örneği*. Uşak: Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

- Çataloğlu, S. (2018). Yaşlılık, Değer ve Teknoloji. *International Journal of Human Studies*, 1 (1), 25-33.
- Çavuşoğlu, Y. (2015). *Türkiye’de Kadın Hareketinin Oluşumu ve Kadının Sosyal Yaşamdaki Yeri*. Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Danış, Z. (2004). *Yaşlıların Evde Bakım Gereksinimleri ve Evde Bakıma İlişkin Düşünceleri*. Ankara: Güçsüzler Vakfı Yayınları.
- Davidson, K. (2002). Gender Differences In New Partnership Choices and Constraints For Older Widows and Widowers. *Ageing International*, 27 (4), 43-60.
- Demirdirek, H., & Şener, Ü. (2014). *81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi*. Ankara: Tepav.
- DeVylder, J. E. (2012). An Ecological Systems Perspective on the Clinical High Risk State Preceding Schizophrenia Onset. *Social Work in Mental Health*, 10 (6), 478-495.
- DİE. (1997). *Çocuk İşgücü Araştırması*. Ankara: Başbakanlık.
- Disk. (2020). *Türkiye’de Kadın Emegi*. Ankara: Disk/Genel-İş.
- Dominelli, L. (2002). *Feminist Social Work Theory and Practice*. London: Palgrave.
- Dökmen, Z. (2009). *Toplumsal Cinsiyet-Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Drum, R., Pittman, S., & Perry, S. (2004). Social Work Interventions In Refugee Camps. *Journal of Social Service Research*, 30 (2), 67-92.
- Duyan, G. Ç. (2008). Yaşlı İstismarı. S. Arıoğlu, Y. Barut, M. Cankurtaran, G. Ç. Duyan, Ö. Dedeli, F. Elmacıoğlu, et al. içinde, *Psikolojik Sosyal ve Bedensel Açıdan Yaşlılık*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Eagly, A. H., & Blair, J. (1990). Gender and Leadership Style: A Meta-Analysis. *Psychological Bulletin*, 108 (2), 233-256.
- Ecevit, Y. (2003). Toplumsal Cinsiyetle Yoksulluk İlişkisi Nasıl Kurulabilir? Bu İlişki Nasıl Çalışılabilir? *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 25 (4), 83-88.
- Efe, A., & Aydemir, M. (2015). Yaşlı Kadın Olmak: Psiko-Sosyolojik Kuramlar Çerçevesinde Yaşlılık ve Kadın-Isparta Huzurevi Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (3), 193-223.
- Efe, A., & Aydemir, M. (2015). Yaşlı Kadın Olmak: PsikoSosyolojik Kuramlar Çerçevesinde Yaşlılık ve Kadın-Isparta Huzurevi Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (3), 193-223.
- Emiroğlu, V. (1995). *Yaşlılık ve Yaşlının Sosyal Uyumu*. Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Esen, Y. (2015). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Eğitim*. Bolu: Kemal Matbaacılık.
- Featherstone, B. (2002). Where to for feminist social work? *Critical Social Work*, 2 (1).
- Fodor, E. (2006). A Different Type of Gender Gap: How Women and Men Experience Poverty. *East European Politics and Societies*, 20 (1), 14-39.
- Foster, L. (2011). Older People, Pensions and Poverty: An Issue For Social Workers? *International Social Work*, 54 (3), 344-360.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*. Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Ginn, J. (2003). *Gender, Pensions And The Life Course: How Pensions Need To Adapt To Changing Family Forms*. Bristol: Policy Press.
- Ginn, J., & Arber, S. (1999). Changing Patterns Of Pension Inequality: A Shift From State To Private Sources. *Ageing and Society*, 19 (3), 319-342.
- Göka, E., & Aydemir, Ç. (2000). Yaşlıya ve Demanslı Hastaya Psikososyal Yaklaşım. *Demans Dizisi*, 1, 5-26.

- Gökçe, Y. (2012). Yaşlanan Dünya ve Yaşlanan İnsan. Türk Geriatri Derneği, Ankara Tabip Odası, & Pratisyen Hekimlik Derneği içinde, *Birinci Basamak İçin Temel Geriatri* (s. 5-7). Ankara: Algi Tanıtım.
- Görpeliolu, S. (2009). Yaşlılık ve Getirdiği Sorunlar. N. Gacar içinde, *Adı Eylül: Sağlık Bilimlerinde Yaşlılık* (s. 21-29). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.
- Gündüz, A. (2005). *Kız Çocuklarının Okullulaşmalarını Etkileyen Faktörler*. Kasım 30, 202 tarihinde Milliyet. adresinden alındı
- Gürol, A., & Dilli, C. (2007). *Zorunlu Eğitim Çağında Bulunan Kız Çocuklarının Okula Gitmeme Sebepleri (Şırnak İli örneği)*. Kasım 30, 2020 tarihinde www.pegem.net/akademi/kongrebildiri_detay.asp. adresinden alındı
- Hablemitoğlu, Ş., & Özmete, E. (2010). *Yaşlı Refahı, Yaşlılar İçin Sosyal Hizmet*. Ankara: Kilit Yayınları.
- Hansson, R. O., & Carpenter, B. N. (1994). *Relationship In Old Age*. London: The Guilford Press.
- Hawkey, L., Burleson, M., Berntson, G., & Cacioppo, J. (2003). Loneliness An Everyday Life: Cardiovascular Activitiy, Psycosocial Context and Healt Behaviours. *Journal of Personelity and Social Psychology*, 85 (1), 105-120.
- Helgeson, V. (2001). *The Psychology of Gender*. New Jersey: Pearson Education.
- Higo, M., & Khan, H. (2015). Global Population Aging: Unequal distribution of risks in later life between developed and developing countries. *Global Social Policy*, 2 (15), 146-166.
- Hooyman, N., Kawamoto, K., & Kiyak, A. (2015). *Aging Matters*. USA: Pearson.
- İlgar, L. (2008). Yaşlılık Dönemi Sosyal Özellikleri ve Serbest Zaman Etkinlikleri. K. Ersanlı, & M. Kalkan içinde, *Psikolojik, Sosyal ve Bedensel Açından Yaşlılık*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Irmak, H. S., & Artan, T. (2018). Feminist Gerontoloji Bağlamında Yaşlılığın Kadınsallaşması. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 5 (2), 236-243.
- Jylha, M. (2004). Old Age and Loneliness: Cross-Sectional and Longitudinal an Analyses in the Tempore Longitudinal Study on Aging. *Cambridge University Press*, 23 (2), 185-192.
- J-young, A., Kyungh, A., O'Connor, L., & Wexler, S. (2008). Life Satisfaction, Self-Esteem And Perceived Health Status Among Elder Korean Women: Focus On Living Arrangements. *Journal of Transcultural Nursing*, 19 (2), 151-160.
- Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü. (1999). *Cumhuriyet'in 75. Yılında Türkiye'de Kadının Durumu*. Ankara: Başbakanlık Yayınları.
- Kahriman, A. (2014). *Türkiye'de Sosyal Koruma Kapsamında Yaşlılık ve Yaşlılıkla İlgili Uygulanan Politikalar*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.
- Kalaycı, I. (2015). *Yaşlılık Statüsü, Rollerini Açısından Yaşlıların Toplumsal Beklentileri ve Sorunları (Isparta Örneği)*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Doktora Tezi.
- Kalaycıoğlu, S., Cengiz, K., Küçükural, Ö., & Tol, U. (2003). *Yaşlılar ve Yaşlı Yakınları Açısından Yaşam Biçimleri Tercihleri*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Raporları.
- Kalınkara, V. (2011). *Temel Gerontoloji Yaşlılık Bilimi*. Ankara: Nobel.
- Kalınkara, V. (2007). *Türkiye'de Siyasi Partilerin Seçim Bildirgelerinde Yaşlılara Yönelik Yaklaşımları Ve Gerçekleştirilme Düzeyleri*. (V. Kalınkara, & G. Akın, Dü) Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karadeniz, O., & Öztepe, N. D. (2013). Türkiye'de Yaşlı Yoksulluğu. *Çalışma ve Toplum*, 3, 77-102.

- Karakuş, B. (2018). *Türkiye'de Yaşlılara Yönelik Hizmetler, Kurumsal Yaşlı Bakımı ve Kurumsal Yaşlı Bakımında İllerin Durumu*. İstanbul: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Yayınları.
- Karaoğlu, N., Avşaroğlu, S., & Deniz, M. E. (2009). Yalnız mısınız? Selçuk Üniversitesi Öğrencilerinde Yalnızlık Düzeyi ile İlgili Bir Çalışma. *Marmara Medical Journal*, 22 (1), 26-79.
- Kergoat, D. (2015). Cinsiyete Dayalı İş Bölümü ve Toplumsal Cinsiyet İlişkileri. H. Hirata, F. Laborie, H. Le Doaré, & D. Senotier içinde, *Eleştirel Feminizm Sözlüğü* (G. A. Savran, Çev., s. 87-96). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Kergoat, D. (2009). Cinsiyete Dayalı İşbölümü ve Cinsiyetin Toplumsal İlişkileri. (Z. Kıvılcım, Dü.) *Praksis* (20), 9-16.
- Kim, H. (1998). Do Employed and Nonemployed Korean Mothers Experience Different Levels of Psychological Well-Being in Relation to Their Gender Role Attitudes and Role Qualities? *Sex Roles*, 38 (11), 915-932.
- Kıssal, A. (2008). *İzmir'de Bir Sağlık Ocağı Bölgesindeki Yaşlıların İstismar ve İhmal İle Karşılaşma Durumları ve Etkili Olan Etmenlerin İncelenmesi*. İzmir: Halk Sağlığı Hemşireliği Yüksek Lisans Tezi.
- Kornblum, W., & Julian, J. (2001). *Social Problems* (Tenth Edition b.). New Jersey: Prentice Hall.
- Koşar, N. (1995). *Sosyal Hizmetlerde Yaşlı Refah Alanı*. Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Kurar, İ., & Baltacı, F. (2015). Halkın Boş Zaman Değerlendirme Alışkanlıkları: Alanya Örneği. *International Journal of Science Culture and Sport, Special Issue* (2), 39-52.
- Küçükkaraca, N. (2000). Başarılı Yaşlanma ve Yaşlı İstismarı. *Antropoloji ve Yaşlılık* (s. 107-117). içinde Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayınları.

- Mandıracıoğlu, A. (2010). Dünyada ve Türkiye’de Yaşlıların Demografik  zellikleri. *Ege Tıp Dergisi.*, 49 (3), 39-45.
- Mollenkopf, H., & Walker, A. (2007). *Quality of Life in Old Age: International and Multi-Disciplinary Perspectives*. Dordrecht: Springer.
- Morgan, L. A., & Kunkel, S. R. (2011). *Aging, Society, and the Life Course*. New York: Springer Publishing Company.
- Onat,  . (2007). Yaşlılara Yönelik Sosyal Hizmetler. Y. Kutsal , D. Aslan, Y. Kutsal, & D. Aslan (D ) içinde, *Temel Geriatri* (s. 173-178). Ankara: Güneş Tıp Kitabevleri.
- Onur, B. (1991). *Gelişim Psikolojisi (Yetişkinlik, Yaşlılık,  l m)*. Ankara: V Yayınları.
-  zar, ř. (2011). *Eşi Vefat Etmiş Kadınlar İçin Bir Nakit Sosyal Yardım Programı Geliştirilmesine Yönelik Araştırma Projesi*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu Final Raporu .
-  zcan, A. (2012). *Toplumsal Cinsiyet Eğitiminin  niversite  ğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rol ve Tutumlarına Etkisi*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Öztürk, A. B. (2013). Kadına Yönelik şiddetle Mücadelede Neredeyiz? Feminist Sosyal  alışma Bağlamında Bir Değerlendirme. N. Negiz, & E. Akman içinde, *Sosyal Politika ve Kamu Bileşenleriyle Sosyal Hizmet Temelleri ve Uygulama Alanları* (s. 195-208). Ankara: Maya Akademi.
- Payne, M. (1997). *Modern Social Work Theory*. (J. Campling, D .) Palgrave Macmillan.
- Powell, J. L. (2006). *Social Theory and Aging*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.

- PwC. (2018). *Çalışma Hayatında Cinsiyet Eşitliği Araştırması*. .
<https://www.pwc.com.tr/calisma-hayatinda-cinsiyet-esitligi> adresinden elde edildi.
 adresinden alınmıştır
- Richardson, V., & Barusch, A. (2002). *Gerontological Practice for The TwentyFirst Century*. New York: Columbia University Press.
- Riley, M. W., & Foner, A. (1968). *Aging and Society*. New York: Russell Sage Foundation.
- Scott, J. W. (2007). *Toplumsal Cinsiyet Faydalı Bir Tarihsel Analiz Kategorisi* . (A. T. Kılıç, Çev.) İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Sevil, H. T. (2005). *Yaşlılığın Sosyal Anatomisi*. Ankara: Sabev Yayınları.
- Sheafor, B., & Horejsi, C. (2015). *Sosyal Hizmet Uygulaması Temel Teknikler ve İlkeler*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Smith, S., & Hamon, R. (2012). *Exploring Family Theories*. NewYork: Oxford University Press.
- Szostak, R., & Herth, K. A. (1995). A New Perspective on Loneliness in Later Life. *Issues in Mental Health Nursing, 16* (6), 583-592.
- Şener, Ü. (2009). *TEPAV Değerlendirme Notu*. Kadın Yoksulluğu:
<http://www.tepav.org.tr> adresinden alınmıştır
- Şenol, D., & Kaya, H. (2018). *Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi*. İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Şentürk, Ü. (2018). *Yaşlılık Sosyolojisi (Yaşlılığın Toplumsal Yörüngeleri)*. Bursa: Dora Yayıncılık.
- Teater, B. (2014). *An Introduction to Applying Social Work Theories and Methods* (Second Edition b.). UK: McGraw-Hill Education Open University Press.

- Terakye, G., & Güner, P. (1997). Kriz Potansiyeli Taşıyan Bir Dönem: Yaşlılık. *Kriz Dergisi*, 5 (2), 95-101.
- Tufan, İ. (2002). *Antik Çağdan Günümüze Yaşlılık 'Sosyolojik Yaşlanma'*. İstanbul: Aykırı Yayınları.
- Tufan, İ. (2007). *Birinci Türkiye Yaşlılık Raporu*. Antalya: Gero Yayınları.
- Tufan, İ. (2015). Kadın ve Yaşlılık: Türkiye Gerontoloji Atlası Araştırması. *Kimlik Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Dergisi*, 1 (1), 10-16.
- Tufan, İ. (2003). *Modernleşen Türkiye'de Yaşlılık ve Yaşlanmak*. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınları.
- Tufan, İ. (2014). *Türkiye'de Yaşlılığın Yapısal Değişimi*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Tufan, İ. (2001). Yaşlanan Dünyada Bir Delikanlı: Türkiye. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 12 (3), 27-49.
- Tufan, İ. (2006). *Yaşlılıkta Bakıma Muhtaçlık ve Yeni Bir Bakım Kültürü*. Antalya: GeroYayınları.
- Tuncel, G., & Uzun, H. (2019). Türkiye'de Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar Üzerine Bir İnceleme. *Fırat Üniversitesi İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3 (2), 309-334.
- Turan, N. (2009). *Sosyal Kişisel Çalışma: Birey ve Aile için Sosyal Hizmet*. Ankara: Aydınlar Matbaacılık.
- TurkStat. (2005). *Life Satisfaction Survey*. Ankara: Turkish Statistical Institute. .
- Turner, B. S. (2011). Yaşlanma, Ölme ve Ölüm. B. S. Turner içinde, *Tıbbî Güç ve Toplumsal Bilgi* (Ü. Tatlıcan, Çev., s. 134-152). Sentez Yayıncılık.
- TÜİK. (2017).

- TÜİK. (2019). *Hayat Tabloları*. Kasım 30, 2020 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hayat-Tabloları-2017-2019-33711> adresinden alındı
- TÜİK. (2019). *İstatistiklerle Yaşlılar*.
- TÜİK. (2014). *İstatistiklerle Yaşlılar-2014*. Mayıs 2020, 12 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr> adresinden alındı
- TÜİK. (2015). *Nüfus İstatistikleri-2015*. <https://biruni.tuik.gov.tr>. adresinden alınmıştır
- TÜİK. (2019). Yaşam Memnuniyeti Araştırması. Ankara.
- Ulutaş, Ç. Ü. (2009). Yoksulluğun Kadınsallaşması ve Görünmeyen Emek. *Çalışma ve Toplum*, 2, 25-40.
- UN. (2013, Mayıs 26). *Profiles of Ageing-2013*. <http://esa.un.org>. adresinden alınmıştır
- Uyanık, Y. (2017). Yaşlılık, Yaşlanan Nüfus ve Sosyal Politika. *İş ve Hayat Dergisi* (5), 67-101.
- Ünal, S., & Kaya, B. (1999). Yaşlılık ve Depresyon: Tanı Ve Değerlendirme. *Türk Geriatri Dergisi*, 2 (2), 76-82.
- Victor, C. R. (2005). *The Social Context of Ageing*. New York: Routledge.
- White, L. (2001). Sibling Relations Over the Life Course: A Panel Analysis. *Journal of Marriage and Family*, 63 (2), 555-568.
- Worell, J. (2001). *Encyclopedia of Women and Gender, Two- Volume Set: Sex Similarities and Differences and the Impact of Society on Gender*. Orlando: Academic Press.
- Wray, S. (2003). Women Growing Older: Agency, Ethnicity and Culture. *Sociology*, 37 (3), 511-527.
- Yapıcı, A. (2016). *Toplumsal Cinsiyet Din ve Kadın*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.

- Yaşar, M. R. (2007). Depresyonun Kadınlaşması. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (2), 251-281.
- Yerli, G. (2017). Yaşlılık Dönemi Özellikleri ve Yaşlılara Yönelik Sosyal Hizmetler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (2), 1278-1287.
- Yılmaz, S. (2015). *Kadın Hareketinde Yeni Bir İvme: Toplumsal Cinsiyet Adaleti*. <http://kadem.org.tr/sare-aydin-turkish-foreign-quarteriy-dergisinekadin-hareketinde-yeni-bir-ivme-toplumsal-cinsiyet-adaleti-ni-yazdi/> adresinden alınmıştır
- Yuval-Davis, N. (2010). *Cinsiyet ve Millet*. (A. Bektaş, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.

EKLER

EK-1: AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

(Araştırmacının Açıklaması)

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında yaşlı kadınların sorunları ve ihtiyaçları ile ilgili yeni bir araştırma yapmaktayız. Araştırmanın adı “Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Bağlamında Yaşlı Kadınların Sorunları ve İhtiyaçları: Huzurevinde Yaşayan Yaşlı Kadınların Yaşam Deneyimleri”dir. Ankara ilinde huzurevlerinde kalan yaklaşık 120 yaşlı kadınla görüşmeyi planlıyoruz. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Kararınızdan önce araştırma ile ilgili sizi bilgilendirmek istiyoruz. Bu bilgileri okuyup anladıktan sonra araştırmaya katılmak isterseniz formu imzalayınız. Yapılacak olan bu araştırma için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonundan gerekli izin alınmıştır. Bu araştırmanın genel amacı, huzurevinde kalan yaşlı kadınların gençlik ve yetişkinlik döneminde yaşadıkları cinsiyete özgü sorunların toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında değerlendirilmesi ve bu sorunların yaşlılık dönemine olan etkisinin ortaya konulmasıdır. Ekte belirtilen görüşme formunda; demografik özelliklere ilişkin sorular, medeni duruma ilişkin sorular, eğitim durumuna ilişkin sorular, ekonomik duruma ilişkin sorular, aile ve evlilik ilişkilerine ilişkin sorular, sağlık durumuna ilişkin sorular ve yaşlılık ve huzurevinde yaşamaya ilişkin sorular yer almaktadır. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Nilgün Küçükkaraca'nın sorumluluğunda, yine Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü yüksek lisans öğrencisi Merve Arslan tarafından gerçekleştirilecek bu çalışmaya katılımınız araştırmanın başarısı için önemlidir. Araştırma ile ilgili bir sorunuz olduğunda araştırma esnasında yüz yüze ya da 0 532 777 56 21 (Doç. Dr. Nilgün Küçükkaraca) 0 543 931 93 51 (Merve Arslan) numaralarından bize ulaşabilirsiniz.

Araştırma uygulaması sonucunda sizden alınan bilgiler bilimsel araştırma amaçları dışında kesinlikle kullanılmayacaktır. Bize verdiğiniz bilgilerin gizliliği kesinlikle korunacaktır.

Bu çalışmaya katılmayı reddedebilirsiniz. Bu araştırmaya katılmak tamamen isteğe bağlıdır, çalışmanın herhangi bir aşamasında onayınızı çekme hakkına da sahipsiniz. Bu durum size hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

(Katılımcının Beyanı)

Doç. Dr. Nilgün Küçükkaracasorumluluğunda Merve Arslan tarafından bir araştırma yapılacağı belirtilerek bu araştırma ile ilgili yukarıdaki bilgiler bana aktarıldı. Bu bilgilerden sonra böyle bir araştırmaya “katılımcı” olarak davet edildim.

Eğer bu araştırmaya katılırsam araştırmacı ile aramda kalması gereken bana ait bilgilerin gizliliğine bu araştırma sırasında da büyük özen ve saygı ile yaklaşılacaaına inanıyorum. Araştırma sonuçlarının eğitim ve bilimsel amaçlarla kullanımı sırasında kişisel bilgilerimin ihtimamla korunacağı konusunda bana yeterli güven verildi. Projenin yürütülmesi sırasında herhangi bir sebep göstermeden araştırmadan çekilebilirim. *(Ancak araştırmacıları zor durumda bırakmamak için araştırmadan çekileceğimi önceden bildirmemim uygun olacağının bilincindeyim)*

Araştırma için yapılacak harcamalarla ilgili herhangi bir parasal sorumluluk altına girmiyorum. Bana da bir ödeme yapılmayacaktır. Araştırma ile ilgili bir sorum olduğunda aşağıda belirtilen numaralardan ve e-mail adreslerinden araştırmacılara ulaşabileceğimi biliyorum.Bu araştırmaya katılmak zorunda değilim ve katılmayabilirim. Araştırmaya katılmam konusunda zorlayıcı bir davranışla karşılaşmış değilim. Bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Kendi başıma belli bir düşünme süresi sonunda adı geçen bu araştırma projesinde “katılımcı” olarak yer alma kararını aldım. Bu konuda yapılan daveti büyük bir memnuniyet ve gönüllülük içerisinde kabul ediyorum.

İmzalı bu form kâğıdının bir kopyası bana verilecektir.

Katılımcı

Adı, soyadı:

Adres:

Tel:

İmza

Katılımcı ile görüşen araştırmacı

Adı soyadı, unvanı:

Adres:

Tel:

İmza

Araştırmacı

Merve Arslan

merveguven14@gmail.com

Cep Telefonu 0 543 931 93 51

Sorumlu Araştırmacı

Doç. Dr. Nilgün Küçükkaraca

Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

nilgunkucukkaraca@gmail.com

İş Telefonu 0(312) 2976363

Cep Telefonu 0 532 777 56 21

EK-2: GÖRÜŞME FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu araştırma Doç. Dr. Nilgün Küçükkaraca danışmanlığında, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı öğrencisi Merve Arslan tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, huzurevinde yaşayan yaşlı kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında yaşadığı sorunların belirlenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan gerekli izin alınmıştır.

Birazdan cevaplandıracağınız görüşme formu 50 sorudan oluşmaktadır. Elinizdeki görüşme formunda; demografik özelliklere ilişkin sorular, medeni duruma ilişkin sorular, eğitim durumuna ilişkin sorular, ekonomik duruma ilişkin sorular, aile ve evlilik ilişkilerine ilişkin sorular, sağlık durumuna ilişkin sorular ve yaşlılık ve huzurevinde yaşamaya ilişkin sorular yer almaktadır. Çalışmaya katılıp katılmamak tamamen sizin seçiminizde olup çalışmaya katıldıktan sonra ise istediğiniz an vazgeçme hakkına sahipsiniz. Aşağıdaki sorulara vereceğiniz cevaplar kimseyle paylaşılmayacak, kesinlikle gizli tutulacak ve sadece bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Katılım sağlamadan önce araştırmaya ilişkin sorularınız varsa sormaktan çekinmeyiniz. Katılım sağladıktan sonra da telefon (0 543 931 9351) ya da e-posta (merveerguven14@gmail.com) ile tarafıma ulaşarak sorularınızı sorabilir, araştırmanın sonuçları hakkında bilgi isteyebilirsiniz.

A. DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

1. Doğum tarihiniz:
2. Yaşamınızı en uzun süre nerede geçirdiniz?
İl ( ) İlçe ( ) Köy( )

B. MEDENİ DURUMA İLİŞKİN SORULAR

3. Medeni durumunuz nedir?
( ) Dul
( ) Bekar
( ) Evli

- ( ) Boşanmış
- ( ) Eşi öldükten sonra ikinci evlilik
4. Kaç yaşında evlendiniz?.....
5. Eşinizi kaybedeli kaç yıl oldu?.....
6. Eşinizi kaybettikten sonra tekrar evlenmeyi düşündünüz mü?
- ( )Evet ( )Hayır
7. İkinci kez evlenmenizin önündeki engeller nelerdi? (*Birden fazla seçenek işaretlenebilir*)
- ( ) Maddi imkanlarım yeterli olduğu için evlenmek istemedim
- ( ) Duygusal olarak evliliğe hazır değildim
- ( ) İkinci kez evlenmeyi uygun bulmuyorum
- ( ) Çocuklarımın baskısından çekindim
- ( ) Torunlarımın baskısından çekindim
- ( ) Akrabalarımın baskısından çekindim
- ( ) Kendime uygun birisini bulamadım
- ( ) Diğer (Lütfen belirtiniz).....
8. Dul kaldıktan sonra en çok hangi konularda sorun yaşadınız? (*Birden fazla seçenek işaretlenebilir*)
- ( ) Kendimi duygusal açıdan yalnız hissettim
- ( ) Ev içinde fiziksel olarak kendimi yalnız hissettim
- ( ) Yalnız yaşamaktan dolayı korktum
- ( ) Alışveriş yaparken zorluk çektim
- ( ) Faturaları öderken zorluk çektim
- ( ) Hastaneye giderken zorluk çektim
- ( ) Günlük yaşam işlerini yerine getirirken zorluk çektim
- ( ) Seyahate çıkarken zorluk çektim
- ( ) Hane gelirim azaldı
- ( ) İkinci bir evlilik yapma konusunda çevremden olumsuz baskı hissettim
- ( ) Diğer (Lütfen belirtiniz).....

C. EĞİTİM DURUMUNA İLİŞKİN SORULAR

9. Hangi okulu bitirdiniz?
- ( ) Okuma-yazma bilmiyor
- ( ) Okuma-yazma biliyor ama ilkokula gitmemiş
- ( ) İlkokul terk

- ( ) İlkokul mezunu
 ( ) Ortaokul mezunu
 ( ) Lise mezunu
 ( ) Önlisans
 ( ) Üniversite
 ( ) Yükseköğretim
 ( ) Diğer (Lütfen belirtiniz).....

10. Eşinizin öğrenim düzeyi nedir? *(Evlenmiş olanlar cevaplandırıcak)*

- ( ) Okuma-yazma bilmiyor
 ( ) Okuma-yazma biliyor ama ilkokula gitmemiş
 ( ) İlkokul terk
 ( ) İlkokul mezunu
 ( ) Ortaokul mezunu
 ( ) Lise mezunu
 ( ) Önlisans
 ( ) Üniversite
 ( ) Yükseköğretim
 ( ) Diğer (Lütfen belirtiniz).....

11. Öğrenim hayatınıza devam etmek ister miydiniz?

- ( ) Evet ( ) Hayır

12. Öğrenim hayatınızı yarıda bırakmanızın sebebi neydi?*(Birden fazla seçenek işaretlenebilir)*

- ( ) Babam okula devam etmemi istemedi
 ( ) Erkek kardeşim okula devam etmemi istemedi
 ( ) Anneme ev işlerinde yardım etmek zorundaydım
 ( ) Tarlada/bahçede çalışmak zorundaydım
 ( ) Ailemden birisine bakmak zorundaydım
 ( ) Ailemin maddi durumu yetersizdi
 ( ) Çevremde gidebileceğim okul yoktu
 ( ) Çocuk yaşta evlendirildim
 ( ) Kız çocuklarının okula gitmesi hoş karşılanmazdı
 ( ) Diğer (Lütfen belirtiniz).....

D. EKONOMİK DURUMA İLİŞKİN SORULAR

13. Mesleğiniz nedir?

- Ev hanımı
 İşçi
 Emekli
 Memur
 Esnaf
 Serbest meslek
 Diğer(Lütfen belirtiniz).....

14. Geçiminizi nasıl temin ediyorsunuz? *(Birden fazla seçenek işaretlenebilir)*

- Emekli maaşı
 Kira, dükkan vb gelirler
 Çocukların yardımı
 Yakın çevrenin yardımı
 Vakıf dernek yardımı
 Kamu yardımı
 Diğer(Lütfen belirtiniz).....

15. Gelirinizin yeterlilik derecesi nedir?

- Yeterli Orta Yetersiz

16. Bağlı bulunduğunuz sosyal güvenlik kurumu var mı? Varsa hangisi?

- Yararlanmıyor
 Emekli Sandığı
 SSK
 Yeşil Kart
 Bağ-kur
 Özel
 Diğer (Lütfen belirtiniz).....

(Çalışma yaşamına katılmayanlar cevaplandırarak)

17. Sizce çalışmanızın önündeki engeller nelerdi? (Birden fazla geçenek işaretlenebilir)

- ( ) Kendim çalışmak istemedim
 ( ) Eşim çalışmamı istemedi
 ( ) İş bulamadım
 ( ) Çocuklarımla ilgilenmek zorundaydım
 ( ) Kayınvalideme bakmak zorundaydım
 ( ) Kayınpederime bakmak zorundaydım
 ( ) Sağlık sorunlarım vardı
 ( ) Kadının çalışmasını uygun bulmuyorum
 ( ) Diğer (Lütfen

belirtiniz).....

18. Ekonomik özgürlüğünüzün olmaması yaşamınızı nasıl etkiledi? (Birden fazla geçenek işaretlenebilir)

- ( ) Ekonomik özgürlüğümün olmaması beni olumsuz etkilemedi
 ( ) İstedğim şeyleri alamadım
 ( ) İstedğim yere seyahat edemedim
 ( ) Eşimden para istemek beni olumsuz etkiledi
 ( ) Çocuklarıma iyi imkanlar sunamadım
 ( ) Eşimle tartıştığında alttan almak zorunda kaldım
 ( ) Eşime bağımlı olarak yaşadım
 ( ) Boşanmak istedim ama ekonomik yetersizlik sebebiyle söyleyemedim
 ( ) Diğer (Lütfen belirtini).....

19. Çalışma hayatına katılmak ister miydiniz?

- ( )Evet ( )Hayır ( )Kararsızım

(Çalışma yaşamına katılanlar cevaplandırarak)

20. Sizi çalışma yaşamına yönelten etmenler nelerdi? (Birden fazla geçenek işaretlenebilir)

- ( ) Ekonomik olarak çalışmaya ihtiyaç duymak
 ( ) Ekonomik bağımsızlık kazanmak
 ( ) Sosyal çevre edinmek
 ( ) Saygınlık kazanmak
 ( ) Mesleki kariyer elde etmek
 ( ) Çalışmaktan hoşlanmak
 ( ) Bir şeyler üretmek istemek
 ( ) Diğer (Lütfen

belirtiniz).....

21. Çalışma hayatında karşılaştığınız zorluklar nelerdi? (Birden fazla geçenek işaretlenebilir)

- ( ) Maddi tatminsizlik
 ( ) Aynı işi yapan erkeklere göre düşük ücret almak
 ( ) Yükselme imkanlarının olmaması
 ( ) İş yerindeki kadınlara yönelik tutumlar
 ( ) Sosyal güvencesiz çalıştırılmak

- ( ) Kayıt dışı istihdam edilmek
 ( ) Kadınların genellikle geçici işlerde çalıştırılması
 ( ) Kadınların çalışabileceği mesleki alanların sınırlı olması
 ( ) Hem çalışıp hem evin işlerini yaparken zorlanmak
 ( ) Hem çalışıp hem çocuklarla ilgilenirken zorlanmak
 ( ) Diğer (Lütfen belirtiniz).....

22. Aşağıdaki seçeneklerden sizin için uygun olanı işaretleyiniz

- Çalışan kadınlara olumlu bakılmaktadır ( )Evet ( )Hayır
 Çalışma yaşamı kadının iyi anne olmasına engeldir ( )Evet ( )Hayır
 Çalışma yaşamı kadının iyi eş olmasına engeldir ( )Evet ( )Hayır
 Kadınların erkeklerden düşük maaş alması sorundur ( )Evet ( )Hayır
 Kadınların ve erkeklerin yapacağı işler farklıdır ( )Evet ( )Hayır
 Yöneticilik erkekler için daha uygun bir pozisyondu ( )Evet ( )Hayır

23. Çocuklarınızın ekonomik olarak sizden beklentisi nedir?(Sizin için uygun olan seçeneği işaretleyiniz)

- Herhangi bir beklentileri yok ( )Evet ( )Hayır
 Maaş gelirim istiyorlar ( )Evet ( )Hayır
 Kira gelirim istiyorlar ( )Evet ( )Hayır
 Arsamı/bahçemi istiyorlar ( )Evet ( )Hayır
 Evimde yaşamak istiyorlar ( )Evet ( )Hayır
 Kredi çekmemi istiyorlar ( )Evet ( )Hayır
 İş yeri açmamı istiyorlar ( )Evet ( )Hayır
 Torunlarıma harçlık vermemi istiyorlar ( )Evet ( )Hayır
 Çeyiz yapmamı istiyorlar ( )Evet ( )Hayır
 Düğün yapmamı istiyorlar ( )Evet ( )Hayır
 Evlerine eşya almamı istiyorlar ( )Evet ( )Hayır

E. AİLE VE EVLİLİK İLİŞKİLERİNE İLİŞKİN SORULAR

24. Çocuğunuz var mı?

- ( ) Evet (Kaç çocuğunuz olduğunu belirtin).....
 ( ) Hayır

25. Torununuz var mı?

- ( ) Evet (Kaç torununuz olduğunu belirtiniz).....
 ( ) Hayır

(Çocukları olanlar cevaplandıracak)

26. Çocuklarınızla olan ilişkilerinizi nasıl değerlendiriyorsunuz? *(Birden fazla seçenek işaretlenebilir)*

- ( )Çocuklarımla çok sık görüşürüm
 ( )Çocuklarım beni severler
 ( )Çocuklarım bana saygı duyarlar
 ( )Çocuklarım bana değer verirler
 ( )Çocuklarımla çok sık görüşemiyorum
 ( )Çocuklarımla aramda bazı iletişim sorunları var
 ( )Çocuklarımla aramda maddi sorunlar var
 ( )Çocuklarımla genellikle telefonla görüşüyorum
 ( )Çocuklarım beni yaşam yoğunluğundan dolayı arayamıyorlar
 ( )Diğer(Lütfen belirtiniz).....

(Çocukları olmayanlar cevaplandıracak)

26. 2. En yakınınız kimdir?

- ( )Torunum ( )Kardeşim ( )Akrabam
 ( )Arkadaşım ( )Diğer (Lütfen belirtiniz).....

26.2.2. En yakınınızla ilişkilerinizi nasıl değerlendiriyorsunuz? *(Birden fazla seçenek işaretlenebilir)*

- ( )Yakınlarımla çok sık görüşürüm
 ( )Yakınlarım beni severler
 ( )Yakınlarım bana saygı duyarlar
 ( )Yakınlarım bana değer verirler
 ( )Yakınlarımla çok sık görüşemiyorum
 ( )Yakınlarımla aramda bazı iletişim sorunları var
 ( )Yakınlarımla aramda maddi sorunlar var
 ( )Yakınlarımla genellikle telefonla görüşüyorum
 ( )Yakınlarım beni yaşam yoğunluğundan dolayı arayamıyorlar
 ( )Diğer(Lütfen belirtiniz).....

27. Torunlarınıza baktınız mı?

( ) Evet ( ) Hayır

28. Yaşınız ilerledikçe aile ilişkileriniz herhangi bir değişiklik oldu mu?

( ) Eskiye göre daha iyi

( ) Eskiye göre kötü

( ) Aynı

29. Sizce bir evlilik nasıl olmalıdır?(Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

( ) Çocuk sahibi olma kararını eşler beraber vermelidir

( ) Erkeğin sözünden çıkılmamalıdır

( ) Ailede ev işleri beraber yapılmalıdır

( ) Kadınla ilgili konularda erkek karar vermelidir

( ) Çocukların bakımında kadın ve erkek eşit sorumlulukta olmalıdır

( ) Eşler arasında tartışma çıktığında kadın susmalıdır

( ) Evlilikte kararlar ortak alınmalıdır

( ) Evin yönetiminden erkek sorumlu olmalıdır

( ) Kadın sinirli olduğunda erkek alttan almalıdır

( ) Evin geçimini sağlamak ve para kazanmak erkeğin sorumluluğunda olmalıdır

( ) Çocuklarla kadın ilgilenmelidir

( ) Eşler duygularını rahatça birbiriyle paylaşmalıdır

( ) Diğer (Lütfen belirtiniz).....

30. Aşağıdaki roller size göre kimin göreviyse lütfen o seçeneği işaretleyiniz.

Ev işleri	( )Kadın	( )Erkek	( )İkisi
Çocukların bakımı	( )Kadın	( )Erkek	( )İkisi
Para kazanma	( )Kadın	( )Erkek	( )İkisi
Paranın nereye harcanacağını belirleme	( )Kadın	( )Erkek	( )İkisi
Kimin kimlerle görüşeceğine izin verme	( )Kadın	( )Erkek	( )İkisi
Tartışma esnasında alttan almak	( )Kadın	( )Erkek	( )İkisi
Sadık olmak	( )Kadın	( )Erkek	( )İkisi
Tamirat yapmak	( )Kadın	( )Erkek	( )İkisi
Eşini mutlu etmek	( )Kadın	( )Erkek	( )İkisi
Market alışverişi yapmak	( )Kadın	( )Erkek	( )İkisi
Yüksek fiyatlı bir ürünü almak	( )Kadın	( )Erkek	( )İkisi
Çocuklarla ilgili bir konuda karar vermek	( )Kadın	( )Erkek	( )İkisi
Fatura ödemek	( )Kadın	( )Erkek	( )İkisi
Arabanın bakımını yaptırmak	( )Kadın	( )Erkek	( )İkisi

E. SAĞLIK DURUMUNA İLİŞKİN SORULAR

31. Süreğen bir hastalığınız var mı?

- ( ) Evet (*Kaç hastalığınızın olduğunu belirtiniz*).....
 ( ) Hayır

32. Aşağıdaki seçeneklerden sizin için uygun olanı işaretleyiniz?(*Birden fazla seçenek işaretlenebilir*)

- ( ) Elimi ve yüzümü yıkarken zorluk çekiyorum
 ( ) Dişimi fırçalarken zorluk çekiyorum
 ( ) Tırnaklarımı keserken zorluk çekiyorum
 ( ) Banyo yaparken zorluk çekiyorum
 ( ) Ayakkabılarımı bağlarken zorluk çekiyorum
 ( ) Giyinirken zorluk çekiyorum
 ( ) Tuvalete giderken zorluk çekiyorum
 ( ) Merdiven çıkarken zorluk çekiyorum
 ( ) Yemek yerken zorluk çekiyorum
 ( ) Diğer(Lütfen belirtiniz).....

33. Yaşlılık döneminde ihmal ya da istismara maruz kaldınız mı?

- ( ) Evet ( ) Hayır

34. Gençlik ya da yetişkinlik döneminde ihmal ya da istismara maruz kaldınız mı?

- ( ) Evet (*Hangi dönemde maruz kaldınız*).....
 ( ) Hayır

35. Sizce istismara en çok kim maruz kalıyor?

- ( ) Kadınlar ( ) Erkekler ( ) Eşit derecede

F. YAŞLILIK VE HUZUREVİNDE YAŞAMAYA İLİŞKİN SORULAR

36. Yaşlılık dönemi hakkında ne düşünüyorsunuz?(*Birden fazla seçenek işaretlenebilir*)

- ( ) Yaşlılık dönemi üretkenliğime devam ettiğim bir dönem
 ( ) Yaşlılık dönemi sosyal ilişkilerime devam ettiğim bir dönem
 ( ) Yaşlılık dönemi geçmiş yaşamımda yaptıklarımın haz duyduğum bir dönem
 ( ) Yaşlılık dönemi bilişsel ve fiziksel kapasitemi sürdürdüğüm bir dönem
 ( ) Yaşlılık fiziksel açıdan zorluklar yaşadığım bir dönem
 ( ) Yaşlılık üretkenliğimin sona erdiği bir dönem
 ( ) Yaşlılık dönemi geçmiş yaşamımda yaptıklarımın haz alamadığım bir dönem
 ( ) Diğer(Lütfen belirtiniz).....

37. Yaşam hakkında ne düşünüyorsunuz? (*Birden fazla seçenek işaretlenebilir*)

- Yaşama karşı olumlu bir tutum içindeyim
 Yaşama karşı olumsuz bir tutum içindeyim
 Yaşam beni için hiçbir şey ifade etmiyor
 Yaşamdan zevk alıyorum
 Yaşamdan zevk almıyorum
 Diğer(Lütfen belirtiniz).....

38. Sizce yaşlılık döneminin en güzel yanı nedir?.....

39. Yaşlılık döneminde aşağıdaki durumlardan hangisi sizinle ilgiliyse lütfen onu işaretleyiniz. (*Birden fazla seçenek işaretlenebilir*)

- Yaşlılık döneminde herhangi bir sorun yaşamıyorum
 Yaşlılık döneminde emekli olduktan sonra boşluğa düştüm
 Yaşlılık döneminde çocuklarımla ilgisiz davranışları beni üzüyor
 Yaşlılık döneminde eskisi kadar sosyal hayatım kalmadı
 Yaşlılık döneminde sağlık sorunlarım çıkmaya başladı
 Yaşlılık döneminde kendimi eskisi kadar güçlü hissetmiyorum
 Yaşlılık döneminde dul kaldığım için sorunlar yaşıyorum
 Yaşlılık döneminde ekonomik olarak sorunlar yaşıyorum
 Diğer (Lütfen belirtiniz).....

40. Boş zamanlarınızı en çok nasıl değerlendiriyorsunuz? (*Birden fazla seçenek işaretlenebilir*)

- İbadet ederim
 Arkadaşlarımla sohbet ederim
 Genellikle odamda olurum
 Televizyon izlerim
 Kitap/dergi okurum
 Telefonumla ilgilenirim
 Diğer (Lütfen belirtiniz).....

41. Sosyokültürel etkinliklere katılma durumunuz aşağıdakilerden hangisine uymaktadır? (Sosyokültürel etkinliklere katılmıyorum

- Sosyokültürel etkinliklere ayda birden daha az katılıyorum
 Sosyokültürel etkinliklere ayda bir kez katılıyorum
 Sosyokültürel etkinliklere haftada bir kez katılıyorum
 Sosyokültürel etkinliklere haftada birkaç kez katılıyorum
 Sosyokültürel etkinliklere her gün katılıyorum

- ( ) Diğer (Lütfen belirtiniz).....
42. Huzurevinde kaç senedir yaşıyorsunuz?.....
43. Huzurevine gelmeden önce nerede yaşıyordunuz?
- ( ) Kendi evimde
- ( ) Çocuklarımın yanında
- ( ) Torunumun yanında
- ( ) Akrabamın yanında
- ( ) Diğer (Lütfen belirtiniz).....
44. Huzurevinde yaşamayı kendi isteğinizle mi tercih ettiniz?
- ( )Evet ( )Hayır
45. Huzurevinde yaşamayı tercih etme nedeniniz nedir? (*Birden fazla seçenek işaretlenebilir*)
- ( ) Yalnızlık
- ( ) Sağlık sorunları
- ( ) Ekonomik yetersizlikler
- ( ) Bakacak kimsemin olmaması
- ( ) Eşimin vefat etmesi
- ( ) Aileme yük olduğumu düşünmem
- ( ) Diğer (Lütfen belirtiniz).....
46. Yaşadığınız huzurevinin yaşlılara sağlamış olduğu olanaklardan memnun musunuz?
- ( )Evet ( )Hayır ( )Kararsızım
47. Burada karşılaştığınız sorunlar var mı?
- ( )Evet (*Ne gibi sorunlar yaşamaktasınız*).....
- ( )Hayır
48. Seçme şansınız olsaydı nerede yaşamayı tercih ederdingiz?
- ( ) Bulduğum huzurevinde yaşamaktan mutluyum
- ( ) Kendi evimde
- ( ) Ailemin yanında
- ( ) Başka bir huzurevinde
- ( ) Diğer (Lütfen belirtiniz).....
49. Yaşlılara huzurevinde yaşamalarını tavsiye eder misiniz?
- ( )Evet ( )Hayır ( )Kararsızım
50. Huzurevini anlatmak isterseniz nasıl tarif edersiniz?.....

EK-3: HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ETİK KOMİSYONU İZİNİ

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Tarih: 30/09/2020
Sayı: 35853172-300-E.0000126275
0001262796

Sayı : 35853172-300
Konu : Merve ARSLAN (Etik Komisyon İzni)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 07.09.2020 tarihli ve 12908312-300/00001225821 sayılı yazınız.

Enstitünüz Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans programı öğrencilerinden **Merve ARSLAN**'ın **Doç. Dr. Nilgün KÜÇÜKKARACA** danışmanlığında hazırladığı "**Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Bağlamında Yaşlı Kadınların Sorunları ve İhtiyaçları: Huzurevinde Yaşayan Yaşlı Kadınların Yaşam Deneyimleri**" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **22 Eylül 2020** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Vural GÖKMEN
Rektör Yardımcısı

Evrakın elektronik imzalı suretine <https://belgedogrulama.hacettepe.edu.tr> adresinden 864e8886-55d6-4f0b-b75b-9238bd782ecd kodu ile erişebilirsiniz. Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon:0 (312) 305 3001-3002 Faks:0 (312) 311 9992 E-posta: yazim@hacettepe.edu.tr İnternet
Adresi: www.hacettepe.edu.tr

Sevda TOPA1

